

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ»

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ

Το νερό ως δημόσιο αγαθό. Το θεσμικό πλαίσιο της διαχείρισης των
υδατικών πόρων στην Ελλάδα και ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ευαγγελία Π. Τριάντου

Αθήνα, 2024

Τριμελής Επιτροπή

Λάμπρος Μπαμπαλιούτας, Επίκουρος Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου
(Επιβλέπων)

Βασίλειος Κέφης, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Αιμιλία Παπάζογλου – Μητροπούλου, τέως Λέκτορας Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Ευαγγελία Τριάντου, 2024.

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πίνακας περιεχομένων	
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	6
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	7
ABSTRACT	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΤΟ ΝΕΡΟ ΩΣ ΔΗΜΟΣΙΟ ΑΓΑΘΟ.....	13
1.1 Ο δημόσιος χαρακτήρας της πρόσβασης στο νερό.	13
1.2 Η πρόσβαση στο νερό ως ανθρώπινο δικαίωμα.	15
1.3 Το δικαίωμα της πρόσβασης στο νερό στο διεθνές δίκαιο.	19
1.4 Το δικαίωμα της πρόσβασης στο νερό στο ενωσιακό δίκαιο.....	25
1.5 Το δικαίωμα της πρόσβασης στο νερό στην εσωτερική έννομη τάξη.	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΥΔΑΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ.....	32
2.1 Ο υδρολογικός κύκλος.....	32
2.2 Οι παράγοντες κινδύνου για τους υδατικούς πόρους.....	32
2.3 Οι επιπτώσεις της αναποτελεσματικής διαχείρισης των υδατικών πόρων.	35
2.4 Η ανάγκη υιοθέτησης ενός θεσμικού πλαισίου διαχείρισης των υδατικών πόρων.....	35
2.5 Η Ευρωπαϊκή Οδηγία 2000/60/ΕΚ για την προστασία και τη διαχείριση των υδατικών πόρων.	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΥΔΑΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ.	41
3.1 Αρμόδιες αρχές για την προστασία και διαχείριση των υδατικών πόρων.	41
3.1.1 Κεντρικά όργανα.	41
3.1.1.1 Οι υπηρεσίες του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας.	41
3.1.1.2 Λοιπά Υπουργεία	43
3.1.2 Αποκεντρωμένα όργανα.....	43
3.1.2.1 Διεύθυνση Υδάτων Αποκεντρωμένης Διοίκησης.	43

3.1.2.2 Συμβούλιο Υδάτων Αποκεντρωμένης Διοίκησης.	45
3.1.3 Τοπικά όργανα.	47
3.1.3.1 Τοπική Αυτοδιοίκηση.	47
3.1.3.2 Πάροχοι υπηρεσιών ύδατος.	48
3.1.4 Ανεξάρτητα όργανα.	50
3.1.4.1 Ρυθμιστική Αρχή Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων.	50
3.2 Η δομή των Υδατικών Διαμερισμάτων.	54
3.3 Τα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών των Υδατικών Διαμερισμάτων.	57
3.4 Εθνική Στρατηγική για τα Ύδατα.	59
3.5 Κοστολόγηση και τιμολόγηση των υπηρεσιών ύδατος.	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Η ΧΡΗΣΗ ΥΔΑΤΟΣ ΓΙΑ ΥΔΡΕΥΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ.	65
4.1 Οι πάροχοι ύδρευσης και οι αρμοδιότητές τους.	65
4.1.1 Κρατικοί πάροχοι.	65
4.1.1.1 Εταιρεία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Πρωτεύουσας.	65
4.1.1.2 Εταιρεία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης.	67
4.1.2 Δημοτικοί Πάροχοι.	69
4.1.2.1 Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης.	69
4.1.2.2 Δημοτικές υπηρεσίες και διαδημοτικοί Σύνδεσμοι Ύδρευσης.	72
4.2 Τιμολόγηση υπηρεσιών ύδρευσης.	73
4.3 Οι νέες ρυθμίσεις για την ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης με βάση την Οδηγία (ΕΕ) 2020/2184.	76
4.4 Το Εθνικό Επιχειρησιακό Σχέδιο για το πόσιμο νερό.	79
4.5 Προκλήσεις και προοπτικές για την Τοπική Αυτοδιοίκηση στην ύδρευση.	82
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Η ΧΡΗΣΗ ΥΔΑΤΟΣ ΓΙΑ ΑΡΔΕΥΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ.	86
5.1 Οι πάροχοι άρδευσης και οι αρμοδιότητές τους.	86

5.1.1 Οργανισμοί Εγγείων Βελτιώσεων.	86
5.1.2 Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης και Αποχέτευσης.	89
5.1.3 Υπηρεσίες άρδευσης Δήμων.	89
5.2 Τιμολόγηση αρδευτικού νερού.	90
5.3 Οι αρμοδιότητες των ΟΤΑ στην άρδευση.	93
5.4 Προκλήσεις και προοπτικές για το ρόλο των ΟΤΑ στην άρδευση.	94
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ. Η ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΣΗ ΜΙΑΣ ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΥΔΑΤΩΝ.	97
6.1 Το Γενικό Σχέδιο Διάταξης (Master Plan) Διαχείρισης Υδάτων για το Υδατικό Διαμέρισμα Θεσσαλίας της HVA International.	97
6.1.1 Η πρόταση του Γενικού Σχεδίου Διάταξης για τη σύσταση Οργανισμού Διαχείρισης Υδάτων Θεσσαλίας.	100
6.2 Η νομοθέτηση της σύστασης του Οργανισμού Υδάτων Θεσσαλίας ΑΕ... ..	104
6.3 Μια κριτική προσέγγιση στον Ν. 5106/2024 σχετικά με τον Οργανισμό Υδάτων Θεσσαλίας ΑΕ.	109
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	114
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	121

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΕ	Ανώνυμη Εταιρεία
ΓΟΕΒ	Γενικός Οργανισμός Εγγείων Βελτιώσεων
ΔΕΥΑ	Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης
ΕΔΕΥΑ	Ένωση Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης - Αποχέτευσης
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΔΑ	Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου
ΕΕΣ	Εθνικό Επιχειρησιακό Σχέδιο
ΕΕΣΥΠ	Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας
ΕΜΣ	Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΣΠΑ	Εταιρικό Σύμφωνο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΥΑΘ	Εταιρεία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης
ΕΥΔΑΠ	Εταιρεία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Πρωτεύουσας
ΕΥΣ	Εξωτερικό Υδροδοτικό Σύστημα
ΚΕΔΕ	Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος
ΜΟΔ	Μονάδα Οργάνωσης της Διαχείρισης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων
Ν	Νόμος
ΝΔ	Νομοθετικό Διάταγμα
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΝΠΙΔ	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
ΝΣΚ	Νομικό Συμβούλιο του Κράτους
ΟΑΚ	Οργανισμός Ανάπτυξης Κρήτης
ΟΕΒ	Οργανισμός Εγγείων Βελτιώσεων
ΟΔΥΘ	Οργανισμός Διαχείρισης Υδάτων Θεσσαλίας
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
Ολ	Ολομέλεια
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΟΦΥΠΕΚΑ	Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής
ΠΕ	Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΔΕ	Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων
ΠΟΥ	Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας
ΡΑΑΕΥ	Ρυθμιστική Αρχή Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων
ΡΑΕ	Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας
ΣΔΙΤ	Σύμπραξη Δημόσιου Ιδιωτικού Τομέα
ΣΔΚΠ	Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνου Πλημμύρας
ΣΔΛΑΠ	Σχέδιο Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών
ΣΛΕΕ	Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΣΥΑΔ	Συμβούλιο Υδάτων Αποκεντρωμένης Διοίκησης
ΤΑΠΠΕΔ	Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου
ΤΟΕΒ	Τοπικός Οργανισμός Εγγείων Βελτιώσεων
ΥΑ	Υπουργική Απόφαση
Υπ	Υπουργός
ΥΠΕΝ	Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εργασία επιχειρείται να διερευνηθεί ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζεται το νερό στη χώρα μας, ο πιο σημαντικός φυσικός πόρος για τη ζωή, ο οποίος τα τελευταία χρόνια δέχεται έντονες πιέσεις από τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες. Αυτό επιχειρείται με τη μελέτη του δημόσιου χαρακτήρα του νερού και της πρόσβασης σε αυτό με όρους δημοσίου συμφέροντος, σε συνδυασμό με την παρουσίαση του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου της διαχείρισης και προστασίας των υδατικών πόρων, με έμφαση στο ρόλο των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Περιφέρειες και Δήμοι) και στις χρήσεις ύδατος για ύδρευση και άρδευση. Επιπρόσθετα, αξιολογούνται οι πρόσφατες εξελίξεις στο θεσμικό πλαίσιο της διαχείρισης των υδάτων για την περιοχή της Θεσσαλίας, μετά τις καταστροφές από την κακοκαιρία Daniel, και την εισήγηση ενός Γενικού Σχεδίου Ανάταξης από την HVA International και τη νομοθέτηση του Οργανισμού Διαχείρισης Υδάτων Θεσσαλίας ΑΕ, κατά παρέκκλιση του ισχύοντος πλαισίου.

Λέξεις κλειδιά: υδατικοί πόροι, διαχείριση και προστασία υδατικών πόρων, Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Περιφέρεια, Δήμος, δημόσιο αγαθό, πάροχοι υπηρεσιών ύδατος, ύδρευση, άρδευση, Θεσσαλία, HVA International, Οργανισμός Διαχείρισης Υδάτων Θεσσαλίας ΑΕ.

ABSTRACT

In this paper, an attempt is made to investigate the way in which water is treated in our country, the most important natural resource for life, which in recent years has been under intense pressure from man-made activities. This is attempted by studying the water as a public good and the access to it in terms of public interest, in combination with the presentation of the current institutional framework for the management and protection of water resources with an emphasis on the role of local government (regional and local authorities) and the uses of water resources for drinking water supply and irrigation. Additionally, the recent developments in the institutional framework of water management for the Thessaly region, following the disasters caused by the storm Daniel, and the proposal of a Draft Master Plan by HVA International and the legislation of a new structure, the Thessaly Water Management Organization SA, are evaluated on the current paper.

Keywords: water resources, management and protection of water resources, Local Government, region, municipality, public good, water service providers, drinking water supply, irrigation, Thessaly, HVA International, Thessaly Water Management Organization SA.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια, κυρίως μετά τη βιομηχανική επανάσταση με τις τεχνολογικές εξελίξεις και την έντονη αστικοποίηση, η εκτεταμένη ανθρώπινη παρέμβαση στο φυσικό περιβάλλον έχει οδηγήσει σε υποβάθμιση τα οικοσυστήματα και τους φυσικούς πόρους, θέτοντας σε κίνδυνο την ικανότητά του να υποστηρίξει τη ζωή. Τα οικολογικά προβλήματα, που προκλήθηκαν από τη ραγδαία οικονομική ανάπτυξη σε διεθνές επίπεδο, οδήγησαν στη συνειδητοποίηση της ανάγκης να προστατευτεί το περιβάλλον και οι ανθρώπινες δραστηριότητες που το επηρεάζουν να υπαχθούν στη σφαίρα του δικαίου, με συνέπεια την ανάδειξη του δικαίου του περιβάλλοντος ως αυτόνομου κλάδου δικαίου τη δεκαετία του 1970¹.

Την ίδια περίοδο, το 1973, η ΕΟΚ, κατανοώντας τον περιφερειακό και υπερκρατικό χαρακτήρα των περιβαλλοντικών προβλημάτων, εγκαινιάζει το Πρώτο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον για την περίοδο 1973-1976, με στόχους τη διασφάλιση της ορθής διαχείρισης και της αποφυγής οποιασδήποτε υπερεκμετάλλευσης των πόρων ή της φύσης, τη διατήρηση ικανοποιητικής οικολογικής ισορροπίας και την πρόληψη της ρύπανσης και των οχλήσεων².

Στην Ελλάδα, το 1975 ενσωματώνεται στο Σύνταγμα το άρθρο 24 για την προστασία του περιβάλλοντος, το οποίο, μετά την αναθεώρηση του 2001, αναφέρεται στην προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος ως υποχρέωση του κράτους και δικαίωμα του καθενός. Σύμφωνα με τη νομολογία του ΣτΕ, η συνταγματική κατοχύρωση αναγνωρίζει την υποχρέωση του κράτους να λάβει τα πρόσφορα κατά την κρίση του μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και τη διαφύλαξη και προστασία των φυσικών πόρων σε βάθος χρόνου και υπέρ των επόμενων γενεών, αλλά και το δικαίωμα καθενός για ένα υγιεινό και οικολογικά ισορροπο περιβάλλον³. Η έννοια του φυσικού περιβάλλοντος δεν ορίζεται στο συνταγματικό κείμενο, ωστόσο, σύμφωνα με τη νομολογία, περιλαμβάνει την ατμόσφαιρα, το έδαφος, τη χλωρίδα, την πανίδα και τα ύδατα, αλλά και τα τεχνητά οικοσυστήματα, όπως η γεωργική γη⁴.

¹ Σιούτη, Γ. (2018). Εγχειρίδιο Δικαίου Περιβάλλοντος (3η εκδ.). Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, σσ. 1-2.

² Λιαργκόβας, Π., & Παπαγεωργίου, Χ. (2021). Το Ευρωπαϊκό Φαινόμενο: Ιστορία, Θεσμοί, Πολιτική (3η εκδ.). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τζιόλα, σσ. 757-760.

³ Σιούτη, Γ., ό.π., σσ. 26-31.

⁴ Σιούτη, Γ., ό.π., σσ. 9-10.

Ο πρώτος νόμος για το περιβάλλον που ψηφίζεται από τη Βουλή είναι ο Ν. 360/1976 «περί χωροταξίας και περιβάλλοντος», ενώ ο νόμος πλαίσιο Ν. 1650/1986 προβλέπει την προστασία των επιφανειακών και υπόγειων νερών θεωρούμενων ως φυσικών πόρων και ως οικοσυστημάτων⁵.

Ένας από τους σημαντικότερους φυσικούς πόρους και απαραίτητος για τη διατήρηση της ζωής πάνω στον πλανήτη είναι το νερό. Αυτή η χημική ένωση, που σχηματίζεται από δύο μόρια υδρογόνου με ένα μόριο οξυγόνου, αποτελεί ένα αγαθό απαραίτητο για την επιβίωση και την καλή υγεία του ανθρώπου για το οποίο δεν υπάρχουν υποκατάστατα. Η σημασία του νερού για τη ζωή του ανθρώπου είναι πολύπλευρη και η ιστορία και η εξέλιξη του ανθρώπου συνδέεται άρρηκτα με τη διαχείριση των υδατικών πόρων⁶. Το νερό αποτελεί ένα βασικό βιολογικό υγρό για τον άνθρωπο, όπως και όλους τους ζωντανούς οργανισμούς, καθώς το ανθρώπινο σώμα έχει ανάγκη από την καθημερινή πρόσληψη επαρκών ποσοτήτων νερού, ενώ το νερό απαιτείται και για την ανθρώπινη υγιεινή⁷. Επιπλέον, το νερό είναι απαραίτητο για την αγροτική παραγωγή, την κτηνοτροφία, τη βιομηχανία, την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, ακόμα και για λόγους αναψυχής. Άλλωστε, οι πρώτοι πολιτισμοί αναπτύχθηκαν στις όχθες μεγάλων ποταμών, όπως οι Τίγρης και Ευφράτης στη Μεσοποταμία και ο Νείλος στην Αίγυπτο, καταδεικνύοντας τη συμβολή του νερού στην ανάπτυξη των ανθρώπινων κοινωνιών⁸.

Ωστόσο, παρά την αφθονία του νερού στη φύση, τα αποθέματα γλυκού νερού που μπορεί να καταναλώσει ο άνθρωπος αποτελούν λιγότερο από το 1% των συνολικών ποσοτήτων νερού στον πλανήτη, καθώς το 97% είναι θαλασσινό νερό και το μεγαλύτερο ποσοστό του γλυκού νερού βρίσκεται αποθηκευμένο στους παγετώνες⁹. Εκτός όπως από τη σπανιότητα του πόρου, τα τελευταία χρόνια η διαθεσιμότητα των υδατικών πόρων επηρεάζεται αρνητικά από την ανθρώπινη δραστηριότητα και παράγοντες όπως η υπερεκμετάλλευση, η ρύπανση και οι συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, ενώ συγχρόνως, οι ανάγκες για νερό αυξάνονται λόγω της αύξησης του

⁵ Παναγόπουλος, Θ. (2019). Δίκαιο Περιβάλλοντος (4η εκδ.). Αθήνα: Εκδόσεις Unibooks IKE, σσ. 93-94.

⁶ Κούγκολος, Α., & Σαμολαδά, Μ. (2018). Νομοθεσία για την Προστασία του Περιβάλλοντος. Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τζιόλα, σ. 443.

⁷ Στουρνάρας, Γ. (2018). Νερό: Περιβαλλοντική διάσταση και διαδρομή (2η εκδ.). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τζιόλα, σ. 496.

⁸ Κούγκολος, Α., & Σαμολαδά, Μ., ό.π., σ. 443.

⁹ Καρβούνης, Σ., & Γεωργακέλλος, Α. (2003). Διαχείριση του Περιβάλλοντος. Αθήνα: Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, σσ. 720-721.

παγκόσμιου πληθυσμού και των εξελισσόμενων ανθρώπινων δραστηριοτήτων¹⁰. Αυτό έχει ως συνέπεια εκατομμύρια άνθρωποι σε όλο τον κόσμο να μην έχουν πρόσβαση σε ασφαλές και επαρκές πόσιμο νερό, ενώ και η αγροτική παραγωγή επηρεάζεται από τη μείωση των διαθέσιμων υδατικών πόρων και την υποβάθμιση της ποιότητάς τους.

Στην παρούσα εργασία, αναγνωρίζοντας τη σημασία των υδατικών πόρων για την ανθρώπινη επιβίωση και την οικονομική ανάπτυξη, επιδιώκεται να διερευνηθεί το ισχύον καθεστώς διαχείρισης και προστασίας τους στη χώρα μας. Συγκεκριμένα, επιχειρείται να διερευνηθεί κατά πόσο το νερό σήμερα αναγνωρίζεται ως ένα δημόσιο αγαθό, το οποίο τελεί υπό δημόσιο έλεγχο και παρέχεται με όρους δημοσίου συμφέροντος, διασφαλίζοντας την πρόσβαση όλων σε νερό ανθρώπινης κατανάλωσης (πόσιμο νερό) και παράλληλα, το πώς διαμορφώνεται το ισχύον θεσμικό πλαίσιο στην Ελλάδα για τη διαχείριση των υδατικών πόρων και την προστασία τους, μετά την εισαγωγή των Ν. 5037/2023 και 5106/2024, αναγνωρίζοντας την αναγκαιότητα ενός επαρκούς και κατάλληλου πλαισίου για τη διασφάλιση της βιώσιμης χρήσης των υδατικών πόρων αλλά και τη διατήρηση και βελτίωση του υδάτινου περιβάλλοντος για τις μελλοντικές γενιές. Η ανάλυση του θεσμικού πλαισίου της διαχείρισης των υδατικών πόρων επικεντρώνεται στις χρήσεις του νερού για ύδρευση και άρδευση, στις οποίες χρησιμοποιείται το μεγαλύτερο μέρος του καταναλισκόμενου ύδατος, με έμφαση στο ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στη διαχείριση των υδάτων και στην παροχή υπηρεσιών ύδατος.

Η μεθοδολογία της εργασίας περιλαμβάνει τη χρήση βιβλιογραφικών αναφορών και τη μελέτη και ανάλυση νομοθετικών κειμένων, ώστε να τεκμηριωθούν τα θέματα που τίθενται.

Η εργασία διαρθρώνεται σε έξι (6) κεφάλαια. Αρχικά, στο πρώτο κεφάλαιο, εξετάζεται το νερό ως δημόσιο αγαθό σε συνάρτηση με την προσπάθεια κατοχύρωσης της πρόσβασης στο νερό ως δικαίωμα σε διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο, ενώ αναφορικά με την εθνική έννομη τάξη γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στην πρόσφατη νομολογία του ΣτΕ σχετικά με τον δημόσιο χαρακτήρα των υπηρεσιών ύδρευσης-αποχέτευσης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο τεκμηριώνεται η αναγκαιότητα ενός θεσμικού πλαισίου διαχείρισης των υδατικών πόρων με αναφορά στην Οδηγία 2000/60/EK για τα ύδατα.

Στο τρίτο κεφάλαιο περιγράφεται εκτενώς το ισχύον θεσμικό πλαίσιο της διαχείρισης των υδατικών πόρων, όπως έχει διαμορφωθεί με τον Ν. 5037/2023, ο

¹⁰ Στουρνάρας, Γ., ό.π., σ. 495.

οποίος επέφερε αλλαγές στα αρμόδια όργανα και θέσπισε μια Ανεξάρτητη Αρχή για την εποπτεία των υπηρεσιών ύδατος.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύεται, ειδικότερα, η χρήση ύδατος για λόγους ύδρευσης σε συνάρτηση με τον ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην παροχή υπηρεσιών ύδρευσης στο πλαίσιο της νέας Οδηγίας για το νερό ανθρώπινης κατανάλωσης, με αναφορές στην τιμολόγηση και το Εθνικό Επιχειρησιακό Σχέδιο για το πόσιμο νερό.

Στο πέμπτο κεφάλαιο αναλύεται η χρήση ύδατος για λόγους άρδευσης σε συνάρτηση με τις αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Στο έκτο κεφάλαιο μελετάται η περίπτωση της Θεσσαλίας, η οποία συνδέεται με τις πιο πρόσφατες εξελίξεις στη διαχείριση των υδάτων με τη διαβούλευση για το *«Γενικό Σχέδιο Διάταξης (Master Plan) Διαχείρισης Υδάτων για το Υδατικό Διαμέρισμα Θεσσαλίας. Διαχείριση υδάτων στη Θεσσαλία μετά την κακοκαιρία Daniel. Αντιμετώπιση των γεωργικών προκλήσεων της Θεσσαλίας που σχετίζονται με τα ύδατα»* και τη νομοθέτηση του Οργανισμού Διαχείρισης Υδάτων Θεσσαλίας ΑΕ, με τον Ν. 5106/2024, κατά παρέκκλιση του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου. Τέλος, στα συμπεράσματα περιλαμβάνεται μια συνολική αποτίμηση των υπό εξέταση ζητημάτων και διατυπώνονται προτάσεις βελτίωσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΤΟ ΝΕΡΟ ΩΣ ΔΗΜΟΣΙΟ ΑΓΑΘΟ.

1.1 Ο δημόσιος χαρακτήρας της πρόσβασης στο νερό.

Τα τελευταία χρόνια έχουν διαμορφωθεί δύο κύριες προσεγγίσεις για το νερό και την πρόσβαση σε αυτό. Η πρώτη προσέγγιση αντιμετωπίζει το νερό ως οικονομικό αγαθό, με τη σημασία του εμπορεύματος, το οποίο, όπως όλα τα εμπορεύματα, θα πρέπει να υπόκειται στους κανόνες της αγοράς, ενώ η δεύτερη το χαρακτηρίζει ως δημόσιο αγαθό που θα πρέπει να παρέχεται από τα κράτη, με βάση το δημόσιο συμφέρον.

Η προσέγγιση του νερού ως οικονομικό αγαθό αναδείχτηκε, κυρίως, κατά τη Διεθνή Διάσκεψη για το Νερό και το Περιβάλλον, στο Δουβλίνο, το 1992, όπου οι βασικές αρχές που υιοθετήθηκαν αναγνωρίζουν ότι «το νερό είναι πεπερασμένος, ευαίσθητος φυσικός πόρος, αναγκαίος για τη διατήρηση της ζωής, την ανάπτυξη και το περιβάλλον» και συγχρόνως ότι «το νερό έχει οικονομική αξία σε όλες τις ανταγωνιστικές χρήσεις του και θα πρέπει να αναγνωρίζεται ως οικονομικό αγαθό»¹¹. Ωστόσο, διευκρινίζεται ότι σε αυτό το πλαίσιο του οικονομικού αγαθού, αναγνωρίζεται ταυτόχρονα, ως «ζωτικής σημασίας», «το βασικό δικαίωμα όλων των ανθρώπινων όντων να έχουν πρόσβαση σε καθαρό νερό και αποχέτευση σε προσιτή τιμή» με το συλλογισμό ότι η αναγνώριση της οικονομικής αξίας του νερού θα συμβάλλει σε μια πιο δίκαιη και αποτελεσματική χρήση του και στην εν γένει προστασία των υδατικών πόρων¹².

Η χρήση του όρου «οικονομικό αγαθό» για το νερό έχει οδηγήσει σε συζητήσεις για το κατά πόσο η τιμολόγηση του νερού θα πρέπει να γίνεται με βάση τους κανόνες της αγοράς, με συνέπεια η κατανομή του νερού στις διάφορες χρήσεις του (ύδρευση, άρδευση, βιομηχανία) να καθορίζεται με βάση την ικανότητα πληρωμής μεγαλύτερου τιμήματος από τους ενδιαφερόμενους, όπως οποιοδήποτε άλλο εμπόρευμα, ή αν η τιμή του θα εξυπηρετεί την κάλυψη του κόστους της υπηρεσίας παροχής του νερού και την εμπέδωση της σπανιότητάς του ως φυσικού πόρου¹³.

¹¹ United Nations Environment Programme, & World Meteorological Organization (1992). *International Conference on Water and the Environment: Development Issues for the 21st century*. <https://wedocs.unep.org/20.500.11822/30961>, σ. 4.

¹² Στο ίδιο, σ. 4.

¹³ Der, P & Savenije, Hubert. (2006). Water as an economic good: the value of pricing and the failure of markets. Προσβάσιμο στο https://www.researchgate.net/publication/228999273_Water_as_an_economic_good_the_value_of_pricing_and_the_failure_of_markets, σ. 7 (τελευταία πρόσβαση 5.9.2023).

Τη δεκαετία του 1990 υπήρξε μια συστηματική προώθηση της συμμετοχής ιδιωτικών επιχειρήσεων στις υπηρεσίες παροχής νερού, κυρίως από διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, όπως η Παγκόσμια Τράπεζα, οι οποίοι παρουσίασαν τις ιδιωτικοποιήσεις ως απάντηση στην αδυναμία των κυβερνήσεων, ειδικά των αναπτυσσόμενων χωρών, να ανταποκριθούν σε προβλήματα όπως η έλλειψη των κατάλληλων υποδομών και των αναγκαίων χρηματοδοτήσεων για επενδύσεις για την κάλυψη των αναγκών των πολιτών τους σε πόσιμο νερό, ειδικά σε συνθήκες εντεινόμενης αστικοποίησης¹⁴. Επιπλέον η σύμπραξη του ιδιωτικού τομέα κρίθηκε ότι συμβάλλει στην προώθηση νέων τεχνολογιών επεξεργασίας και διανομής ύδατος και αποτελεσματικότερων μοντέλων οργάνωσης και λειτουργίας των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών ύδρευσης¹⁵.

Από την άλλη πλευρά, η προσέγγιση που αναγνωρίζει το νερό ως δημόσιο αγαθό υποστηρίζει ότι η αποκλειστική αρμοδιότητα της διαχείρισης και παροχής του νερού θα πρέπει να ανήκει στο κράτος και να ασκείται με βάση την αρχή του δημόσιου συμφέροντος, ώστε να εξασφαλίζεται η ισότιμη πρόσβαση όλων.

Το νερό δεν έχει υποκατάστατα, χαρακτηριστικό που το διαφοροποιεί από τα υπόλοιπα εμπορεύματα, ενώ ταυτόχρονα είναι αναγκαίο για την επιβίωση και την καλή υγεία των πολιτών, ενισχύοντας το επιχείρημα ότι η παροχή του από δημόσιους φορείς είναι απαραίτητη, καθώς οι δυνάμεις της αγοράς δεν θα οδηγήσουν σε μια αποτελεσματική κατανομή του¹⁶.

Παρόλο που, παραδοσιακά, η έννοια του δημόσιου αγαθού συνδέεται με τη δωρεάν παροχή του, ωστόσο, σημερινό ζητούμενο αποτελεί μια μέθοδος τιμολόγησης η οποία επιτρέπει την πρόσβαση στο νερό σε όλους, ανεξαρτήτως εισοδήματος, και δεν έχει ως στόχο την επίτευξη κέρδους, αλλά τη βιώσιμη χρήση του και την προστασία του ως σπάνιου πόρου¹⁷.

Οι επενδύσεις σε υποδομές και σε δίκτυα διανομής πόσιμου νερού από την πηγή μέχρι τη βρύση του τελικού χρήστη, είναι εντάσεως κεφαλαίου και απαιτούν μια

¹⁴ Hall, D., Emanuele Lobina, & Robin de la Motte. Public Resistance to Privatisation in Water and Energy. Development in Practice, τεύχ. 15, σσ. 286–301. Προσβάσιμο στο <http://www.jstor.org/stable/4029962>, σσ. 286-288 (τελευταία πρόσβαση 5.9.2023).

¹⁵ Moyo, K., & Liebenberg, S. (2015). The Privatization of Water Services: The Quest for Enhanced Human Rights Accountability. Human Rights Quarterly, τεύχ. 37(3), 691–727. Προσβάσιμο στο <http://www.jstor.org/stable/24518344>, σσ. 692-693 (τελευταία πρόσβαση 5.9.2023).

¹⁶ Der, P & Savenije, Hubert., ό.π., σσ. 13-15.

¹⁷ Louka, E. (2006). International environmental law: Fairness, effectiveness and world order. Cambridge, U.K: Cambridge University Press, σ. 88.

μακροπρόθεσμη δέσμευση ώστε να αποδώσουν¹⁸. Αυτό, συχνά, δεν είναι ελκυστικό για ιδιωτικές επιχειρήσεις, που επιθυμούν να επιτύχουν άμεση κερδοφορία για να ικανοποιήσουν τους μετόχους τους και για το λόγο αυτό προτιμούν συνήθως να αναλαμβάνουν μόνο το κομμάτι της διαχείρισης και λειτουργίας της παροχής της υπηρεσίας, αλλά όχι τη συντήρηση και ανάπτυξη της αναγκαίας υποδομής για την παροχή ύδατος, η οποία παραμένει συνήθως στην αρμοδιότητα και ιδιοκτησία του δημοσίου¹⁹.

Άλλωστε, το σύστημα ύδρευσης πληροί τις προϋποθέσεις για να χαρακτηριστεί τεχνικό μονοπώλιο καθώς, λόγω των τεχνικών χαρακτηριστικών του, καθίσταται πιο αποδοτική η λειτουργία μίας μόνο επιχείρησης, αντί για περισσότερων σε μια συγκεκριμένη επικράτεια²⁰. Επιπρόσθετα, ο νομπελίστας οικονομολόγος Milton Friedman, γνωστός υπέρμαχος της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς, υποστηρίζει ότι στην περίπτωση που «ένα τεχνικό μονοπώλιο αφορά ένα αγαθό ή μια υπηρεσία ζωτικής σημασίας και η μονοπωλιακή εξουσία είναι αρκετά μεγάλη», όπως χαρακτηριστικά θα μπορούσε να συμβαίνει στην περίπτωση επιχειρήσεων ύδρευσης, τότε «είναι προτιμότερη η δημόσια ιδιοκτησία ή η δημόσια ρύθμιση του μονοπωλίου από τις συνέπειες ενός ιδιωτικού μονοπωλίου»²¹.

1.2 Η πρόσβαση στο νερό ως ανθρώπινο δικαίωμα.

Το νερό, όπως προαναφέρθηκε, αποτελεί το απαραίτητο συστατικό για τη ζωή και η ποιότητα του νερού που προορίζεται για ανθρώπινη κατανάλωση συνδέεται άμεσα με την ανθρώπινη υγεία²². Ωστόσο, το 2022, μόνο το 73% του παγκόσμιου πληθυσμού είχε πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό, ενώ 2,2 δισεκατομμύρια άνθρωποι στερούνται την πρόσβαση σε επαρκές και καθαρό νερό²³. Ο δείκτης αυτός

¹⁸ Leigland, J., Trémolet, S., & Ikeda, J. (2016). Achieving Universal Access to Water and Sanitation by 2030: The Role of Blended Finance. Washington, DC: World Bank. Προσβάσιμο στο <http://documents.worldbank.org/curated/en/978521472029369304/Achieving-universal-access-to-water-and-sanitation-by-2030-the-role-of-blended-finance>, σ. 1 (τελευταία πρόσβαση 1.10.2023).

¹⁹ Leigo, K., & Liebenberg, S., ό.π., σ. 695.

²⁰ Friedman, M. (2014). Καπιταλισμός και ελευθερία. (Γ. Καραμπέλας, Μεταφρ.) Αθήνα: Εκδόσεις Ημερησία ΑΕ., σσ. 188-189.

²¹ Στο ίδιο, σσ. 58-60.

²² Παπαϊωάννου, Δ. (2010). Διαχείριση και Πολιτική Περιβάλλοντος: προς ένα εννοιολογικό πλαίσιο της περιβαλλοντικής κρίσης και των δυνατοτήτων διεξόδου από αυτήν μέσα από μια μη τεχνική προσέγγιση. Αθήνα: Εκδόσεις ΙΑΠΑΔ, σσ. 107-108.

²³ UN. (2023). *Blueprint for Acceleration: Sustainable Development Goal 6 Synthesis Report on Water and Sanitation 2023*. New York: United Nations Publications. Προσβάσιμο στο <https://www.unwater.org/publications/sdg-6-synthesis-report-2023>, σ. 29 (τελευταία πρόσβαση 6.10.2023).

παρουσιάζει το ποσοστό του πληθυσμού με πρόσβαση σε επαρκή ποσότητα ασφαλούς πόσιμου νερού σε μια κατοικία ή σε μια κατάλληλη απόσταση από την κατοικία του²⁴. Εκτός από τη φτώχεια, τις οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες και τα φαινόμενα έντονης αστικοποίησης, τα τελευταία χρόνια το πρόβλημα της ανεπαρκούς πρόσβασης σε καθαρό πόσιμο νερό έχει ενταθεί λόγω της κλιματικής αλλαγής, της αυξημένης ανθρωπογενούς υποβάθμισης του περιβάλλοντος και της μείωσης των υδατικών αποθεμάτων²⁵.

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, η προσέγγιση που αντιμετωπίζει το νερό ως δημόσιο αγαθό συνδυάζεται στον δημόσιο διάλογο με την αναγνώριση ενός ανθρώπινου δικαιώματος στο νερό, το οποίο σχετίζεται σύμφωνα με τον ΟΗΕ, με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και θεωρείται «*προϋπόθεση για την απόλαυση των άλλων ανθρώπινων δικαιωμάτων*»²⁶.

Η Επιτροπή Οικονομικών, Κοινωνικών και Πολιτιστικών Δικαιωμάτων (CESCR), αρμόδια για την εφαρμογή του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα (ICESCR), ορίζει ότι «*το ανθρώπινο δικαίωμα στο νερό παρέχει σε όλους το δικαίωμα σε επαρκές, ασφαλές, αποδεκτό, φυσικώς προσβάσιμο και προσιτό νερό για προσωπική και οικιακή χρήση*»²⁷. Συγκεκριμένα, θεωρεί ότι «*μια επαρκής ποσότητα ασφαλούς νερού είναι απαραίτητη για την πρόληψη του θανάτου από αφυδάτωση, για τη μείωση του κινδύνου ασθενειών που σχετίζονται με το νερό και για την εξασφάλιση της κατανάλωσης, του μαγειρέματος, των προσωπικών και οικιακών απαιτήσεων υγιεινής*»²⁸.

Επιπρόσθετα, στηρίζει νομικά το δικαίωμα στο νερό στο δικαίωμα κάθε προσώπου σε ένα «*ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης*», το οποίο συμπεριλαμβάνει την «*κατάλληλη διατροφή, την ενδυμασία και την κατοικία*», και στο δικαίωμα κάθε προσώπου να απολαμβάνει την «*καλύτερη δυνατή σωματική υγεία*», δύο δικαιώματα που αναγνωρίζονται ρητά στα άρθρα 11 και 12 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, καθώς θεωρεί ότι νερό αποτελεί μια από τις πιο «*θεμελιώδεις προϋποθέσεις επιβίωσης*» και συνδέεται άμεσα με την

²⁴ Παπαϊωάννου, Δ., ό.π., σσ. 107-108.

²⁵ UN Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR). (2010). *Fact Sheet No. 35, The Right to Water*. Προσβάσιμο στο <https://www.refworld.org/docid/4ca45fed2.html>, σ. 1 (τελευταία πρόσβαση 5.9.2023).

²⁶ UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR). *General Comment No. 15: The Right to Water (Arts. 11 and 12 of the Covenant)*, 20 January 2003, E/C.12/2002/11, Προσβάσιμο στο <https://www.refworld.org/docid/4538838d11.html>, παρ. 1 (τελευταία πρόσβαση 1.11.2023).

²⁷ Στο ίδιο, παρ. 2-6.

²⁸ Στο ίδιο, παρ. 2.

καλή υγεία²⁹. Ειδικότερα, η υγειονομική κρίση που προκάλεσε η πρόσφατη παγκόσμια πανδημία του κορονοϊού COVID-19 απέδειξε την ανάγκη πρόσβασης σε καθαρό νερό και επαρκείς συνθήκες υγιεινής για όλους, χωρίς διακρίσεις³⁰.

Σύμφωνα με την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ), το δικαίωμα στο νερό είναι ένα «δικαίωμα σύνθετης φύσης» και περιλαμβάνει επιμέρους δικαιώματα, όπως: «το δικαίωμα στο νερό για τη ζωή και την επιβίωση, το δικαίωμα στο καθαρό πόσιμο νερό, το δικαίωμα στο νερό και την υγιεινή, το δικαίωμα στο νερό για ένα ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης, το δικαίωμα στο νερό στο πλαίσιο του δικαιώματος στην τροφή και διατροφή, το δικαίωμα στο νερό και την υγιεινή στο πλαίσιο του δικαιώματος σε στέγη, το δικαίωμα στο νερό για την παρασκευή της τροφής, το δικαίωμα στο νερό για την παραγωγή τροφίμων, το δικαίωμα στο νερό στο πλαίσιο του δικαιώματος στους φυσικούς πόρους και το δικαίωμα στο νερό ως συστατικό του δικαιώματος στο περιβάλλον»³¹.

Η αντιμετώπιση της πρόσβασης στο νερό με την προσέγγιση του ανθρώπινου δικαιώματος κρίνεται σημαντική καθώς μπορεί να συμβάλλει στην κινητοποίηση των ανθρώπων, κυρίως των φτωχών και περιθωριοποιημένων, να διεκδικήσουν τη διαρκή και απρόσκοπτη πρόσβασή τους σε καθαρό και επαρκές νερό, όχι με τη λογική μιας «πράξης φιλανθρωπίας», αλλά ως ένα «νομικό τους δικαίωμα» που αποφασίζουν να διεκδικήσουν³².

Παρόλο που η αναγνώριση ενός ανθρώπινου δικαιώματος στο νερό, δεν επιλύει αυτομάτως και όλες τις περιβαλλοντικές, οργανωτικές, τεχνικές και οικονομικές δυσκολίες που σχετίζονται με την κατασκευή συστημάτων παροχής πόσιμου νερού προσβάσιμα από όλους, ωστόσο, συμβάλλει στη δημιουργία ενός κοινού πλαισίου βασικών συνθηκών διαβίωσης παγκοσμίως, δίνει βήμα σε περιθωριοποιημένες φωνές χωρίς πρόσβαση στα κέντρα λήψης αποφάσεων, καθιστά τα κράτη υπόλογα απέναντι

²⁹ Στο ίδιο, παρ. 2-6.

³⁰ Satterthwaite, M. (2021). Assessing the Rights to Water and Sanitation: Between Institutionalization and Radicalization. Georgetown Journal of International Law. τευχ. 52, σσ. 315-380. Προσβάσιμο στο <https://www.law.georgetown.edu/international-law-journal/wp-content/uploads/sites/21/2021/06/GT-GJIL210015.pdf>, σ. 317 (τελευταία πρόσβαση 7.9.2023).

³¹ Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. (2014). *Δικαίωμα στο Νερό. Συστάσεις της ΕΕΔΑ για την αποτελεσματική προστασία του*. Αθήνα. Προσβάσιμο στο <https://www.nchr.gr/2020-02-26-05-51-20/55-perivallon/304-apofasi-eeda-gia-to-dikaioma-sto-nero.html>. (τελευταία πρόσβαση 25.9.2023).

³² UN Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR). (2010). *Fact Sheet No. 35, The Right to Water*, ό.π., σσ. 15-17.

στους λαούς τους³³ και συγχρόνως αποτελεί ισχυρό επιχείρημα για τη μη εμπορευματοποίηση και ιδιωτικοποίηση των υπηρεσιών ύδρευσης³⁴.

Επιπλέον, η συζήτηση περί δικαιώματος στο νερό επηρεάζει τη διαμόρφωση των κανόνων του θεσμικού πλαισίου διαχείρισης των υδατικών πόρων, καθώς σε αυτή την περίπτωση είναι φανερό ότι προτεραιότητα στη διανομή των πεπερασμένων ποσοτήτων νερού, ανάμεσα στις διαφορετικές του χρήσεις, θα πρέπει να αποτελέσει η διασφάλιση επαρκούς ποσότητας και κατάλληλης ποιότητας νερού για την ύδρευση όλων των προσώπων μιας δεδομένης περιοχής, χωρίς διακρίσεις³⁵.

Τα τελευταία χρόνια, διάφορα κράτη στον πλανήτη, έχουν επιλέξει να ενσωματώσουν στα συντάγματά τους ρητές διατάξεις προστασίας του δικαιώματος στο νερό. Ενδεικτικά, κράτη της Αφρικής όπως η Νότια Αφρική, η Ουγκάντα, η Γκάμπια, η Αιθιοπία, το Κονγκό, η Κένυα, το Μαρόκο, η Αίγυπτος, η Τυνησία και η Σομαλία, κράτη της Ασίας όπως οι Μαλδίβες, το Νεπάλ, αλλά και της Αμερικανικής ηπείρου όπως η Ουρουγουάη, το Εκουαδόρ, η Βολιβία, το Μεξικό, έχουν ήδη εντάξει στον καταστατικό τους χάρτη το δικαίωμα στο νερό, με διαφορετικές μεν διατυπώσεις, αλλά με κοινή πρόθεση τη ρητή αναγνώριση του δικαιώματος αυτού στο υψηλότερο επίπεδο νομικής προστασίας³⁶.

Από τα κράτη μέλη της ΕΕ, η Σλοβενία και η Ουγγαρία αναγνωρίζουν ρητά το δικαίωμα στο νερό³⁷. Στο άρθρο 70Α του Συντάγματος της Σλοβενίας αναφέρεται ότι «καθένας έχει δικαίωμα στο πόσιμο νερό», οι υδατικοί πόροι αναγνωρίζονται ρητά ως «δημόσιο αγαθό» που θα «διαχειρίζεται το κράτος» ενώ «το πόσιμο νερό και νερό για οικιακή χρήση», συγκεκριμένα, κατοχυρώνεται ότι «δεν θα αποτελούν εμπόρευμα της αγοράς»^{38, 39}. Επίσης, η Ουγγαρία αναγνωρίζει στο σύνταγμά της το «δικαίωμα στη σωματική και ψυχική υγεία» και θεωρεί ότι η «διασφάλιση της πρόσβαση σε πόσιμο νερό» αποτελεί προϋπόθεση απόλαυσης του δικαιώματος στη υγεία^{40, 41}.

³³ Στο ίδιο, σσ. 15-17.

³⁴ Satterthwaite, M., ό.π., σ. 316.

³⁵ UN Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR). (2010). *Fact Sheet No. 35, The Right to Water*, ό.π., σσ. 15-17.

³⁶ Satterthwaite, M., ό.π., σσ. 354-362.

³⁷ Στο ίδιο, σσ. 361-362.

³⁸ Στο ίδιο, σσ. 361-362.

³⁹ Ιστότοπος The Constitute project. Σύνταγμα της Σλοβενίας. https://www.constituteproject.org/constitution/Slovenia_2016. (τελευταία πρόσβαση 15.9.2023).

⁴⁰ Satterthwaite, M., ό.π., σσ. 361-362.

⁴¹ Ιστότοπος The Constitute project. Σύνταγμα της Ουγγαρίας. https://www.constituteproject.org/constitution/Hungary_2016. (πρόσβαση 15.9.2023).

Ωστόσο, τα περισσότερα κράτη του πλανήτη δεν διαθέτουν ρητή διάταξη στο σύνταγμά τους που να αναγνωρίζει ένα δικαίωμα στο νερό και στην περίπτωση αυτή τα δικαστήρια καλούνται να κρίνουν αν αυτό απορρέει από άλλα δικαιώματα, όπως το δικαίωμα στην υγεία, στο περιβάλλον και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια⁴².

Σε κάθε περίπτωση όμως, στην πράξη αποδεικνύεται ότι η κατοχύρωση στο σύνταγμα ενός κράτους ενός κοινωνικού δικαιώματος, όπως θα μπορούσε να χαρακτηριστεί το δικαίωμα στο νερό, αφού αξιώνει παροχή από το κράτος, δεν εξασφαλίζει τη νομική υποχρέωση του κράτους αυτού να λάβει συγκεκριμένα μέτρα για την πραγματοποίηση του δικαιώματος και δεν δημιουργεί δικαστικά αγωγίμες αξιώσεις⁴³.

1.3 Το δικαίωμα της πρόσβασης στο νερό στο διεθνές δίκαιο.

Η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Νερό, που πραγματοποιήθηκε το 1977 στην πόλη της Αργεντινής Μαρ ντελ Πλάτα (Mar del Plata) για την αξιολόγηση και την αξιοποίηση των υδατικών πόρων, θεωρείται η πρώτη προσπάθεια αναγνώρισης δικαιώματος στο νερό σε ένα διεθνές κείμενο⁴⁴. Στο κείμενο του «Σχέδιου Δράσης της Μαρ ντελ Πλάτα», που συμφωνήθηκε από τη Διάσκεψη, αναγνωρίζεται ρητά ότι: «Όλοι οι λαοί, ανεξάρτητα από το στάδιο ανάπτυξής τους και τις κοινωνικές και οικονομικές τους συνθήκες, έχουν το δικαίωμα να έχουν πρόσβαση σε πόσιμο νερό σε ποσότητα και ποιότητα ίση με τις βασικές τους ανάγκες»⁴⁵. Επιπλέον, τίθενται στόχοι για τη βιώσιμη διαχείριση των υδατικών πόρων και τη βελτίωση της χρήσης του νερού στη γεωργία, μέσω της ανάπτυξης νέων μεθόδων διαχείρισης των υδατικών αποθεμάτων και συστημάτων άρδευσης, ώστε να εξασφαλιστεί για το μέλλον η απαραίτητη ποσότητα και ποιότητα νερού για την αγροτική παραγωγή και διατροφή του παγκόσμιου πληθυσμού⁴⁶.

Ακολούθησαν αρκετές προσπάθειες για την προστασία του δικαιώματος πρόσβασης στο νερό ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού, οι οποίες βρίσκονται σε

⁴² Satterthwaite, M., ό.π., σσ. 362-363.

⁴³ Ράικος, Α. (2018). Γενική Πολιτειολογία και Συνταγματικό Δίκαιο ΙΙΙ. Θεμελιώδη Δικαιώματα (5η εκδ., Τόμ. ΙΙΙ). Αθήνα: Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, σσ. 43-44, 103-104.

⁴⁴ Satterthwaite, M., ό.π., σ. 320.

⁴⁵ United Nations Water Conference, *Mar del Plata Action Plan*, Mar del Plata, Argentina, 14-25 March 1977, Προσβάσιμο στο https://www.internationalwaterlaw.org/bibliography/UN/UN_Mar%20del%20Plata%20Action%20Plan_1977.pdf, σ. 63 (τελευταία πρόσβαση 1.10.2023).

⁴⁶ Στο ίδιο, σσ. 67-68.

μειονεκτική θέση, όπως οι γυναίκες, τα παιδιά και οι ανάπηροι⁴⁷. Πιο συγκεκριμένα, η Διεθνής Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεως κατά των γυναικών του 1979, η οποία κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον Ν. 1342/1983, αναγνωρίζει την υποχρέωση των κρατών μελών να λάβουν «όλα τα κατάλληλα μέτρα για την εξάλειψη των διακρίσεων κατά των γυναικών στις αγροτικές περιοχές», ώστε «να εξασφαλίσουν κατάλληλες συνθήκες διαβίωσης, ειδικότερα όσον αφορά τη στέγαση, την υγεία, την παροχή ηλεκτρικού ρεύματος και ύδατος, τις μεταφορές και συγκοινωνίες»⁴⁸. Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού του 1989, η οποία κυρώθηκε με τον Ν. 2101/1992 από τη χώρα μας, εντάσσει το δικαίωμα στην πρόσβαση σε καθαρό πόσιμο νερό στο πλαίσιο της εφαρμογής του δικαιώματος στην υγεία για τα παιδιά⁴⁹, ενώ η Διεθνής Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες του 2006, η οποία κυρώθηκε με τον Ν. 4074/2012, προβλέπει την υποχρέωση των κρατών να διασφαλίζουν στα άτομα με αναπηρίες και στις οικογένειές τους πρόσβαση σε πόσιμο νερό, στο πλαίσιο της εξασφάλισης ενός «ανεκτού βιοτικού επιπέδου»⁵⁰.

Ιδιαίτερος σημαντική στιγμή στη διαδικασία της κατοχύρωσης της πρόσβασης στο νερό ως ανθρώπινο δικαίωμα αποτελεί η συμπερίληψη της Γενικής Παρατήρησης Αρ. 15: Το δικαίωμα στο Νερό στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, από την Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, το 2002⁵¹. Η σημασία του κειμένου αυτού έγκειται στο ότι αναγνωρίζει το νερό ως δημόσιο αγαθό, ως δικαίωμα συνυφασμένο με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και συγχρόνως ως προϋπόθεση για την απόλαυση άλλων δικαιωμάτων⁵², όπως οι αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης και η καλή υγεία, δικαιώματα που κατοχυρώνονται ρητώς στα άρθρα 11 και 12, αντίστοιχα, του Διεθνούς Συμφώνου, όπως αυτό έχει ενσωματωθεί στο εθνικό μας δίκαιο με τον Ν. 1532/1985⁵³. Επιπρόσθετα, η Επιτροπή διακρίνει τη σημασία της διασφάλισης

⁴⁷ UN Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR). (2010). *Fact Sheet No. 35, The Right to Water*, ό.π., σσ. 17-25.

⁴⁸ Άρθρο 14, παρ. 2, περ. η του Ν. 1342/1983 “Για την κύρωση της Σύμβασης των Ενωμένων Εθνών για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών” (ΦΕΚ 39/Α/1.4.1983).

⁴⁹ Άρθρο 24, παρ. 2 του Ν. 2101/1992 “Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού” (ΦΕΚ 192/Α/2.12.1992).

⁵⁰ Άρθρο 28, παρ. 2, περ. α του Ν. 4074/2012 “Κύρωση της Σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες και του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες” (ΦΕΚ 88/Α/11.04.2012).

⁵¹ Satterthwaite, M., ό.π., σ. 325.

⁵² UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR). *General Comment No. 15: The Right to Water (Arts. 11 and 12 of the Covenant)*, ό.π., παρ. 1-3.

⁵³ Άρθρα 11 και 12 του Ν. 1532/1985 “Κύρωση του Διεθνούς Συμφώνου για τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα” (ΦΕΚ 45/Α/19.3.1985).

βιώσιμης πρόσβασης σε νερό για της ανάγκες της γεωργίας, ώστε να διασφαλίζεται το δικαίωμα σε επαρκή και κατάλληλη διατροφή και αναγνωρίζει την υποχρέωση των κρατών να προστατεύουν τους υδατικούς πόρους από τη μόλυνση από επικίνδυνες ουσίες και παθογόνους μικροοργανισμούς, στο πλαίσιο της προστασίας της δημόσιας υγείας⁵⁴.

Σύμφωνα με τη Γενική Παρατήρηση Αρ. 15, το δικαίωμα της πρόσβασης στο νερό προϋποθέτει συγκεκριμένους κανόνες και προδιάγραφες και πρέπει να εφαρμόζεται σύμφωνα με τους κανόνες της βιωσιμότητας, καθώς το νερό αποτελεί ένα «κοινωνικό και πολιτιστικό αγαθό» που πρέπει να διαφυλαχτεί και για τις μελλοντικές γενιές⁵⁵. Αρχικά, απαιτείται η διαθεσιμότητα επαρκούς ποσότητας νερού για τη συνεχή κάλυψη των προσωπικών (πόσιμο νερό και προσωπική υγιεινή) και οικιακών χρήσεων (πλύσιμο ρούχων, προετοιμασία φαγητού και οικιακή υγιεινή) κάθε ατόμου⁵⁶. Η ποσότητα αυτή έχει καθοριστεί από τον ΠΟΥ μεταξύ των πενήντα (50) και εκατό (100) λίτρων νερού την ημέρα, ανά άτομο⁵⁷. Παράλληλα, η ποιότητα του νερού κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας και επιβάλλεται το νερό να είναι ασφαλές, δηλαδή «απαλλαγμένο από μικροοργανισμούς, χημικές ουσίες και ραδιολογικούς κινδύνους που αποτελούν απειλή για την υγεία ενός ατόμου»⁵⁸. Τέλος, είναι απαραίτητη η ελεύθερη πρόσβαση στις υπηρεσίες παροχής ύδατος σε όλους αδιακρίτως, χωρίς φυσικούς και οικονομικούς περιορισμούς, ειδικά για τους οικονομικά ευάλωτους πληθυσμούς, και με πλήρη πρόσβαση στη διαθέσιμη πληροφόρηση⁵⁹.

Η Επιτροπή για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα αναγνωρίζει ορισμένες υποχρεώσεις για τα κράτη σχετικά με την απόλαυση του δικαιώματος στο νερό. Πιο συγκεκριμένα, τα κράτη υποχρεούνται να σέβονται την πρόσβαση των πληθυσμών στο νερό και να αποφεύγουν κάθε ενέργεια που την περιορίζει, ακόμα και σε περιόδους πολέμων⁶⁰. Επιπλέον, τα κράτη έχουν την υποχρέωση να προστατεύουν το δικαίωμα στο νερό για τους πληθυσμούς τους από παραβιάσεις τρίτων μερών, όπως ιδιώτες και εταιρείες που μολύνουν τα ύδατα ή

⁵⁴ UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR), *General Comment No. 15: The Right to Water (Arts. 11 and 12 of the Covenant)*, ό.π., παρ. 7 και 8.

⁵⁵ Στο ίδιο, παρ. 11.

⁵⁶ Στο ίδιο, παρ. 12.

⁵⁷ UN Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR). (2010). *Fact Sheet No. 35, The Right to Water*, ό.π., σ. 8.

⁵⁸ UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR), *General Comment No. 15: The Right to Water (Arts. 11 and 12 of the Covenant)*, ό.π., παρ. 12.

⁵⁹ Στο ίδιο, παρ. 12.

⁶⁰ Στο ίδιο, παρ. 20-22.

εταιρείες παροχής υπηρεσιών ύδατος που παραβιάζουν την ισότιμη πρόσβαση σε ασφαλές και οικονομικά προσιτό νερό, θέτοντας κανόνες λειτουργίας και ασκώντας ελέγχους για την εφαρμογή τους⁶¹. Τέλος, πολύ σημαντική είναι η υποχρέωση των κρατών να συμβάλλουν στην εκπλήρωση του δικαιώματος στο νερό, μέσα από τη λήψη μέτρων για την ενίσχυση της πρόσβασης στο παρόν και στο μέλλον, την εκπαίδευση των πληθυσμών για τη σωστή χρήση των υδατικών πόρων και τη διασφάλιση τιμολόγησης που θα είναι οικονομικά προσιτή σε όλους, κυρίως όμως στους οικονομικά αδύναμους⁶². Ωστόσο, στο ίδιο κείμενο, πιθανώς σε μια προσπάθεια να κρατηθούν ευαίσθητες ισορροπίες, αναφέρεται ότι οι υπηρεσίες παροχής πόσιμου νερού μπορεί να είναι είτε δημόσιες είτε ιδιωτικές, αρκεί να είναι οικονομικά προσιτές για όλους⁶³.

Το 2010, σε μια καθοριστική στιγμή για τη διεθνή αναγνώριση του δικαιώματος στο νερό, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ ενέκρινε το Ψήφισμα 64/292, στο οποίο αναγνωρίζεται *«το δικαίωμα σε ασφαλές και καθαρό πόσιμο νερό και αποχέτευση ως ανθρώπινο δικαίωμα που είναι απαραίτητο για την πλήρη απόλαυση της ζωής και όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα»* και περιλαμβάνει τη διαβεβαίωση ότι η προστασία όλων των ανθρώπινων δικαιωμάτων, που χαρακτηρίζονται ως *«καθολικά, αδιαίρετα, αλληλεξαρτώμενα και αλληλένδετα»*, αποτελεί ευθύνη των κρατών σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ συγχρόνως, καλεί τα κράτη και διεθνείς οργανισμούς να συνεργαστούν στον τομέα της χρηματοδότησης και της μεταφοράς τεχνολογίας για την επίτευξη του στόχου της καθολικής πρόσβασης στο νερό⁶⁴.

Το ψήφισμα εγκρίθηκε στις 28 Ιουλίου του 2010 με 122 ψήφους υπέρ, ενώ κανένα κράτος δεν ψήφισε αρνητικά⁶⁵. Ωστόσο, σαράντα ένα (41) κράτη απείχαν από την ψηφοφορία, ανάμεσά τους και η Ελλάδα⁶⁶. Η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ αποτελεί ένα από τα κύρια όργανα του οργανισμού στο οποίο συμμετέχουν όλα τα κράτη μέλη με ισότιμη ψήφο, χωρίς όμως τα ψηφίσματα να έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα από

⁶¹ Στο ίδιο, παρ. 23.

⁶² Στο ίδιο, παρ. 25-29.

⁶³ Στο ίδιο, παρ. 27.

⁶⁴ U.N. General Assembly (2010). Resolution 64/292. *The human right to water and sanitation*. New York. Doc. A/RES/64/292. Προσβάσιμο στο <https://digitallibrary.un.org/record/687002>. (τελευταία πρόσβαση 1.10.2023).

⁶⁵ Satterthwaite, M., ό.π., σσ. 329-330.

⁶⁶ Ιστότοπος ΟΗΕ. Department of Public Information, News and Media Division General Assembly. New York. <https://press.un.org/en/2010/ga10967.doc.htm>. (τελευταία πρόσβαση 10.9.2023).

νομική άποψη⁶⁷. Ωστόσο, είναι κοινώς αποδεκτό ότι τα κράτη θα πρέπει να συμμορφώνονται προς τα ψηφίσματα αυτά, ακόμα και αν δεν τα έχουν υπερψηφίσει⁶⁸.

Στη συνέχεια, το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ, στις 30 Σεπτεμβρίου του 2010, επικυρώνει αυτή την αναγνώριση και διευκρινίζει ότι «το ανθρώπινο δικαίωμα σε ασφαλές πόσιμο νερό και αποχέτευση πηγάζει από το δικαίωμα σε επαρκές επίπεδο διαβίωσης» και συνδέεται άρρηκτα με τα δικαιώματα στη ζωή, στην αξιοπρέπεια και την καλή υγεία⁶⁹.

Το Σεπτέμβριο του 2015, στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ αποφασίστηκε η υιοθέτηση δεκαεπτά (17) Παγκόσμιων «Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης», στο πλαίσιο της «Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη», τους οποίους καλούνται να υλοποιήσουν όλες οι χώρες, ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες, μέχρι το 2030, και αφορούν σημαντικές πτυχές της καθημερινής ζωής των ανθρώπων σε όλο τον κόσμο, ενσωματώνοντας με ισορροπημένο τρόπο τις τρεις διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης, την οικονομική, την κοινωνική και την περιβαλλοντική⁷⁰.

Ο Στόχος Βιώσιμης Ανάπτυξης 6, με τίτλο «Καθαρό νερό και αποχέτευση», ο οποίος αφορά τη «διαθεσιμότητα και τη βιώσιμη διαχείριση του νερού και των εγκαταστάσεων υγιεινής για όλους», αποτελεί την πρακτική εφαρμογή της διακήρυξης του δικαιώματος στο νερό και επιδιώκει οκτώ (8) υποστόχους, οι οποίοι περιλαμβάνουν:

1. «την καθολική και ισότιμη πρόσβαση σε ασφαλές και προσιτό πόσιμο νερό για όλους,
2. την επαρκή και ισότιμη πρόσβαση σε εγκαταστάσεις υγιεινής για όλους,
3. τη βελτίωση της ποιότητας του νερού, μέσω της μείωσης της ρύπανσης, της εξάλειψης των απορρίψεων, της ελαχιστοποίησης της απελευθέρωσης επικίνδυνων χημικών και υλικών, της μείωσης, κατά το ήμισυ, του ποσοστού των ανεπεξέργαστων υγρών αποβλήτων, καθώς και της σημαντικής αύξησης της ανακύκλωσης και της ασφαλούς επαναχρησιμοποίησης του νερού σε παγκόσμιο επίπεδο,

⁶⁷ Ρούκοντας, Ε. (2015). Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο (2η εκδ.). Αθήνα: Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, σσ. 524-526.

⁶⁸ Στο ίδιο, σσ. 524-526.

⁶⁹ U.N. Human Rights Council (2010). Resolution 15/9. *Human rights and access to safe drinking water and sanitation*. Doc. A/HRC/RES/15/9. Προσβάσιμο στο <https://digitallibrary.un.org/record/691661>. (τελευταία πρόσβαση 1.10.2023).

⁷⁰ Τσιάρας, Σ., & Τσιρούκης, Α. (2023). Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη. Αθήνα: Εκδόσεις Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. <https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-130>, σ. 89.

4. την αύξηση της αποδοτικότητας της χρήσης του ύδατος σε όλους τους τομείς και διασφάλιση της βιώσιμης άντλησης και προμήθειας πόσιμου νερού,

5. την εφαρμογή της ολοκληρωμένης διαχείρισης των υδατικών πόρων,

6. την προστασία και αποκατάσταση των υδατικών οικοσυστημάτων,

6.α. την επέκταση της διεθνούς συνεργασίας και υποστήριξη της οικοδόμησης ικανοτήτων των αναπτυσσόμενων χωρών σε δραστηριότητες και προγράμματα που σχετίζονται με το νερό και την υγιεινή, όπως τη συλλογή υδάτων, την αφαλάτωση, την αποδοτικότητα χρήσης των υδατικών πόρων, την επεξεργασία υγρών αποβλήτων, και τις τεχνολογίες ανακύκλωσης και επαναχρησιμοποίησης ύδατος και

6.β. τη στήριξη και ενδυνάμωση της συμμετοχής των τοπικών κοινοτήτων στη βελτίωση της διαχείρισης του νερού και των εγκαταστάσεων υγιεινής»⁷¹.

Τον Μάρτιο του 2023 διεξήχθη στη Νέα Υόρκη η Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Νερό, σαράντα έξι (46) χρόνια μετά από τη Διάσκεψη στη Μαρ ντελ Πλάτα της Αργεντινής, σε μια προσπάθεια να αξιολογηθεί η πορεία υλοποίησης του Στόχου Βιώσιμης Ανάπτυξης 6 και να βρεθούν οι τρόποι αντιμετώπισης των δυσκολιών επίτευξης και τα κατάλληλα μέσα και η ενδεδειγμένη συμβολή του ΟΗΕ⁷². Στη διάρκεια της Διάσκεψης αναλύθηκαν οι λόγοι των καθυστερήσεων και καταγράφηκε η πρόθεση κυβερνήσεων, επιχειρήσεων και εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών να προωθήσουν το «Πρόγραμμα Δράσης για το Νερό» με στόχο την υδατική επάρκεια, μέσα από τη χρηματοδότηση νέων υποδομών στον κλάδο των υπηρεσιών ύδατος, την ενίσχυση των δημόσιων πολιτικών και της διακυβερνητικής συνεργασίας καθώς και την προώθηση νέων τεχνολογιών⁷³.

Επιπρόσθετα, σε επίπεδο Συμβουλίου της Ευρώπης, η Απόφαση 1693/2009 της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης διακηρύσσει ότι «η πρόσβαση στο νερό πρέπει να αναγνωρισθεί ως θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα, δεδομένου ότι το νερό είναι απαραίτητο για τη ζωή στη γη και αποτελεί πόρο για ολόκληρη την ανθρωπότητα» και καλεί τα κράτη, ειδικά της Μεσογείου, να λάβουν μέτρα για την πρόληψη της επαπειλούμενης λειψυδρίας⁷⁴.

⁷¹ Ιστότοπος Γενικής Γραμματείας Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων. (2016). 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης. https://gslegal.gov.gr/?page_id=5506. (τελευταία πρόσβαση 10.9.2023).

⁷² UN. (2023). *Blueprint for Acceleration: Sustainable Development Goal 6 Synthesis Report on Water and Sanitation 2023*, ό.π., σσ. 9-13.

⁷³ Στο ίδιο, σσ. 9-13.

⁷⁴ Συμβούλιο της Ευρώπης. Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης. Απόφαση 1693/2009. Προσβάσιμο στο <https://pace.coe.int/en/files/12282#trace-2>, παρ. 2 (τελευταία πρόσβαση 12.11.2023).

1.4 Το δικαίωμα της πρόσβασης στο νερό στο ενωσιακό δίκαιο.

Η πολιτική της ΕΕ για τα ύδατα, η οποία εντάσσεται στον τομέα του περιβάλλοντος, αποσκοπεί στο να διασφαλίσει ότι όλοι οι Ευρωπαίοι έχουν πρόσβαση σε καλής ποιότητας και επαρκές νερό και να εγγυηθεί την καλή κατάσταση όλων των υδατικών συστημάτων σε ολόκληρη την Ευρώπη, μέσα από τη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων μακροπρόθεσμα, τη μείωση της ρύπανσης των υδάτων και την προστασία των οικοσυστημάτων⁷⁵.

Στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς της, η ΕΕ έχει εκδώσει το 2000 την Οδηγία 60 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου με στόχο τη διατήρηση και τη βελτίωση του υδάτινου περιβάλλοντος στην Κοινότητα, στο προοίμιο της οποίας αναγνωρίζεται ρητά ότι «το ύδωρ δεν είναι εμπορικό προϊόν, όπως όλα τα άλλα, αλλά αποτελεί κληρονομιά που πρέπει να προστατεύεται και να τυγχάνει της κατάλληλης μεταχείρισης» και ότι «η ύδρευση συνιστά υπηρεσία κοινής ωφέλειας»⁷⁶.

Το 2013, σχεδόν 1,9 εκατομμύρια ευρωπαίοι πολίτες σε είκοσι οκτώ (28) κράτη μέλη της ΕΕ υπέγραψαν την πρώτη πρωτοβουλία ευρωπαίων πολιτών «Right2Water», με σκοπό να τεθεί το θέμα της κατοχύρωσης του δικαιώματος στο νερό και την αποχέτευση σε ενωσιακό επίπεδο⁷⁷. Συγκεκριμένα, με την πρωτοβουλία αυτή, η επιτροπή των πολιτών επιδίωκε να προτρέψει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναλάβει δράση με σκοπό να διασφαλιστεί ότι δεν θα υπάρξει απελευθέρωση των υπηρεσιών ύδρευσης και μετατροπή τους σε εμπορικές υπηρεσίες, ώστε όλοι οι κάτοικοι της ΕΕ να απολαμβάνουν το δικαίωμα σε νερό και αποχέτευση⁷⁸. Η επιτροπή των πολιτών, παρόλο που αναγνωρίζει ότι οι κυβερνήσεις έχουν την αρμοδιότητα να αποφασίζουν με ποιο τρόπο θα οργανώσουν τις υπηρεσίες τους, συγχρόνως, θεωρεί ότι η κατοχύρωση ανθρώπινου δικαιώματος στο νερό και την αποχέτευση συνεπάγεται ότι οι κυβερνήσεις οφείλουν να διασφαλίζουν ότι αυτές οι υπηρεσίες είναι διαθέσιμες, προσβάσιμες, ποιοτικές και οικονομικά προσιτές σε όλους τους ανθρώπους και με αυτή την έννοια τις θεωρεί δημόσιες υπηρεσίες από τις οποίες δεν πρέπει να αποκλείεται

⁷⁵ Ιστότοπος Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το περιβάλλον. https://environment.ec.europa.eu/topics/water_el?ettrans=el. (τελευταία πρόσβαση 10.9.2023).

⁷⁶ Αιτιολογικές Σκέψεις 1 και 15 της Οδηγίας 2000/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2000, για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων, (L327, 22.12.2000).

⁷⁷ Ιστότοπος Ευρωπαϊκής Πρωτοβουλίας Πολιτών «right2water». <https://right2water.eu/>. (τελευταία πρόσβαση 10.9.2023).

⁷⁸ Στο ίδιο, <https://right2water.eu/>. (τελευταία πρόσβαση 10.9.2023).

κάποιος⁷⁹. Επιδίωξη της πρωτοβουλίας αποτελούσε η υιοθέτηση της κατοχύρωσης σε ενωσιακό επίπεδο της πρόσβασης σε υπηρεσίες παροχής ύδρευσης και αποχέτευσης, βασισμένη στην προσέγγιση του δικαιώματος και όχι στη λογική της αγοράς⁸⁰.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να αναλάβει δράση σε τομείς που σχετίζονται με την πρωτοβουλία των πολιτών «Right2Water», όπως η ενίσχυση της διαφάνειας και της ενημέρωσης των πολιτών, η διασφάλιση της ποιότητας του πόσιμου νερού και η προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών⁸¹. Ωστόσο, απέφυγε να προτείνει τη ρητή κατοχύρωση δικαιώματος στο νερό και τον δημόσιο έλεγχο της παροχής του, με την αιτιολόγηση ότι ορισμένα δικαιώματα και αρχές του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ μπορούν να ερμηνευθούν ως άμεσα συναφή με την πρόσβαση σε πόσιμο νερό και υποδομές αποχέτευσης, οι υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης αποτελούν αρμοδιότητα των κρατών μελών και ότι επιβάλλεται η ουδετερότητα της ΕΕ στις αποφάσεις των κρατών μελών σχετικά με το ιδιοκτησιακό καθεστώς των επιχειρήσεων από το ενωσιακό δίκαιο⁸².

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η νομοθεσία σχετικά με τις δημόσιες συμβάσεις δεν εφαρμόζεται στις υπηρεσίες που παρέχονται από τις ίδιες τις τοπικές αρχές, μέσω κοινής επιχείρησης ή συνδεδεμένης επιχείρησης και οι συμβάσεις παραχώρησης στον τομέα της ύδρευσης εξαιρούνται από τους κανόνες της ΕΕ για την ανάθεση συμβάσεων παραχώρησης, λόγω της «σημασίας του ύδατος ως δημόσιου αγαθού με θεμελιώδη αξία για όλους τους πολίτες της ΕΕ», αναγνωρίζοντας ένα ειδικό κανονιστικό πλαίσιο για την παροχή των υπηρεσιών ύδατος στα κράτη μέλη της ΕΕ⁸³.

Η Οδηγία (ΕΕ) 2020/2184 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης, στοχεύοντας στη βελτίωση της πρόσβασης σε νερό ανθρώπινης κατανάλωσης, υποχρεώνει τα κράτη μέλη να λαμβάνουν τα αναγκαία και κατάλληλα μέτρα ώστε να διασφαλίζεται η πρόσβαση των ευάλωτων και περιθωριοποιημένων ομάδων σε νερό ανθρώπινης κατανάλωσης και συγχρόνως να προωθήσουν τη χρήση νερού βρύσης, εξασφαλίζοντας

⁷⁹ Ιστότοπος Ευρωπαϊκής Πρωτοβουλίας Πολιτών «right2water». <https://right2water.eu/about>. (τελευταία πρόσβαση 10.9.2023).

⁸⁰ Στο ίδιο, <https://right2water.eu/about>. (τελευταία πρόσβαση 10.9.2023).

⁸¹ Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την πρωτοβουλία ευρωπαίων πολιτών «Η ύδρευση και η αποχέτευση είναι ανθρώπινο δικαίωμα! Το νερό είναι δημόσιο αγαθό, όχι εμπόρευμα!» COM(2014)177. 19/03/2014, σσ. 8-15.

⁸² Στο ίδιο, σσ. 3-5.

⁸³ Στο ίδιο, σ. 6.

την εγκατάσταση σχετικού εξοπλισμού σε εξωτερικούς και εσωτερικούς δημόσιους χώρους⁸⁴.

Συμπληρωματικά, τα κράτη μέλη της ΕΕ δεσμεύονται από τον Στόχο Βιώσιμης Ανάπτυξης 6 της Ατζέντα 2030 του ΟΗΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη, για «καθολική και ισότιμη πρόσβαση σε ασφαλές και οικονομικώς προσιτό πόσιμο νερό για όλους», καθώς και την αρχή 20 του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, όπως διακηρύχθηκε στη σύνοδο κορυφής του Γκέτεμποργκ, σύμφωνα με την οποία «κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες καλής ποιότητας, στις οποίες περιλαμβάνεται η ύδρευση»⁸⁵, κείμενα τα οποία θα μπορούσαν, ωστόσο, να χαρακτηριστούν ως διακήρυξη προθέσεων, χωρίς νομική δεσμευτικότητα για συγκεκριμένα αποτελέσματα.

1.5 Το δικαίωμα της πρόσβασης στο νερό στην εσωτερική έννομη τάξη.

Στο ελληνικό Σύνταγμα δεν κατοχυρώνεται ρητά το δικαίωμα στην πρόσβαση στο νερό, ωστόσο, θεωρείται ότι απορρέει από τον «σεβασμό και την προστασία της αξίας του ανθρώπου» (άρθρο 2 παρ. 1), το δικαίωμα «στην προστασία της ζωής» (άρθρο 5 παρ. 2) και το δικαίωμα «στην προστασία της υγείας» (άρθρα 5 παρ. 5 και 21 παρ. 3), τα οποία κατοχυρώνονται ρητά σε αυτό⁸⁶.

Ωστόσο, στον πρώτο νόμο για τη διαχείριση των υδατικών πόρων που θεσπίστηκε στη χώρα μας, και συγκεκριμένα στο δεύτερο άρθρο του Ν. 1739/1987, αναφέρεται ρητά ότι «το νερό αποτελεί φυσικό αγαθό για την ικανοποίηση κοινωνικών αναγκών»⁸⁷.

Επίσης η Ελλάδα, ως μέλος του ΟΗΕ, δεσμεύεται από τα Ψηφίσματα, τα διεθνή κείμενα και τις διεθνείς Συμβάσεις και συμμετέχει στην υλοποίηση των Στόχων της Ατζέντα 2030, ενώ ως μέλος της ΕΕ είναι υποχρεωμένη να ενσωματώνει στο εθνικό της δίκαιο τις διατάξεις του ενωσιακού δικαίου σχετικά με τη διαχείριση των υδάτων.

Τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην αναγνώριση του νερού ως δημόσιου αγαθού, το οποίο θα πρέπει να παραμείνει σε δημόσιο έλεγχο ώστε να

⁸⁴ Άρθρα 1 και 16 της Οδηγίας (ΕΕ) 2020/2184 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2020, σχετικά με την ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης, (L435/1, 23.12.2020).

⁸⁵ Αιτιολογικές Σκέψεις 33 και 34 της Οδηγίας (ΕΕ) 2020/2184.

⁸⁶ Ολ ΣτΕ 1906/2014.

⁸⁷ Άρθρο 2 του Ν. 1739/1987 “Διαχείριση των υδατικών πόρων και άλλες διατάξεις”, (ΦΕΚ 201/Α/20.11.1987).

διασφαλίζεται η συνεχής και απρόσκοπτη πρόσβαση των πολιτών σε αυτό, έχουν διαδραματίσει μια σειρά αποφάσεων του ΣτΕ σχετικά με υποθέσεις που αφορούσαν τις δύο (2) μεγάλες κρατικές επιχειρήσεις ύδρευσης της χώρας, την Εταιρεία Υδρεύσεως και Αποχέτευσης Πρωτεύουσας ΑΕ (ΕΥΔΑΠ ΑΕ) και την Εταιρεία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης ΑΕ (ΕΥΑΘ ΑΕ).

Η πρώτη υπόθεση που εκδικάστηκε από την Ολομέλεια του ΣτΕ αφορούσε το αίτημα της ακύρωσης της υπ' αρ. 206/25.04.2012 απόφασης της Διυπουργικής Επιτροπής Αναδιαρθρώσεων και Αποκρατικοποιήσεων με την οποία μεταβιβαζόταν από το Ελληνικό Δημόσιο στο «Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου ΑΕ» (ΤΑΙΠΕΔ), το 34,033% του μετοχικού κεφαλαίου της ΕΥΔΑΠ ΑΕ, χωρίς αντάλλαγμα και χωρίς τη δυνατότητα της αναμεταβιβάσεως⁸⁸. Στο σκεπτικό της απόφασης με αριθμό 1904/2014, με την οποία ακυρώνεται η μεταβίβαση των μετοχών της ΕΥΔΑΠ ΑΕ στο ΤΑΙΠΕΔ, το ΣτΕ αναγνωρίζει ότι η μεταβίβαση αυτή συνεπάγεται την *«αποξένωση του Ελληνικού Δημοσίου από την πλειοψηφία του μετοχικού κεφαλαίου της ΕΥΔΑΠ ΑΕ»*, την αναίρεση του δημόσιου χαρακτήρα της επιχείρησης, η οποία παρέχει υπηρεσίες κοινής ωφέλειας και την *«κατ' ουσίαν μετατροπή της δημοσίας επιχειρήσεως σε ιδιωτική»* που θα λειτουργεί με γνώμονα το κέρδος⁸⁹. Ωστόσο, η αναγκαιότητα της αδιάλειπτης παροχής υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης για την υγιεινή διαβίωση των πολιτών, σύμφωνα με το ΣτΕ, προστατεύεται από το ελληνικό Σύνταγμα στο πλαίσιο του ατομικού δικαιώματος προστασίας της υγείας του άρθρου 5 παρ. 5 και του κοινωνικού δικαιώματος του άρθρου 21 παρ. 3 που ορίζει ότι το κράτος μεριμνά για την υγεία των πολιτών⁹⁰. Λαμβάνοντας υπόψη το μονοπωλιακό χαρακτήρα των υπηρεσιών ύδρευσης σε συνδυασμό με την αναγκαιότητα και ιδιαιτερότητα των υπηρεσιών αυτών για την ανθρώπινη επιβίωση, κρίνεται, από την πλειοψηφία των δικαστών του ΣτΕ, απαραίτητος ο δημόσιος έλεγχος της ΕΥΔΑΠ ΑΕ, ο οποίος εξασφαλίζεται μέσα από την κατοχή του πλειοψηφικού πακέτου των μετοχών της από το Δημόσιο που εξασφαλίζει το δικαίωμα επιλογής της πλειοψηφίας του Διοικητικού Συμβουλίου της, ώστε να διασφαλίζονται υπηρεσίες ύδρευσης υψηλής ποιότητας σε προσιτή τιμή για όλους⁹¹. Σύμφωνα όμως με τη μειοψηφούσα άποψη, θα αρκούσε και η απλή κρατική εποπτεία για τη διασφάλιση της παροχής υπηρεσιών ύδρευσης

⁸⁸ Ολ ΣτΕ 1906/2014, Σκ. 2 και 11.

⁸⁹ Ολ ΣτΕ 1906/2014, Σκ. 22.

⁹⁰ Ολ ΣτΕ 1906/2014, Σκ. 22.

⁹¹ Ολ ΣτΕ 1906/2014, Σκ. 22.

σύμφωνα με τις συνταγματικές επιταγές⁹². Η σύνδεση της ύδρευσης με το συνταγματικά αναγνωρισμένο δικαίωμα στην υγεία θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μια έμμεση αναγνώριση ενός δικαιώματος πρόσβασης σε υγιεινό, επαρκές και οικονομικά προσιτό πόσιμο νερό, που δεν αναγνωρίζεται ρητά από το ελληνικό δίκαιο, ενώ συγχρόνως αναδεικνύεται το νερό ως δημόσιο αγαθό το οποίο θα πρέπει να παρέχεται με όρους υπηρεσίας κοινής ωφέλειας και όχι με όρους κέρδους.

Το 2022 δημοσιεύτηκαν δύο ακόμα αποφάσεις της Ολομέλειας του ΣτΕ, οι 190/2022 και 191/2022, με τις οποίες ακυρώνεται ως αντισυνταγματική η μεταβίβαση του συνόλου των μετοχών κυριότητας του ελληνικού δημοσίου στις ΕΥΔΑΠ ΑΕ και ΕΥΑΘ ΑΕ, αντίστοιχα, στην Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας ΑΕ (ΕΕΣΥΠ), με τον Ν. 4389/2016⁹³. Η ΕΕΣΥΠ ιδρύθηκε με σκοπό τη διαχείριση και αξιοποίηση των μεταβιβασθέντων σε αυτή περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου και τη δημιουργία κερδών, τα οποία προορίζονται, υποχρεωτικά, (α) κατά 50% ως μέρος στο Δημόσιο για την αποπληρωμή των δανειακών υποχρεώσεων της χώρας και (β) το υπόλοιπο 50% ως μέρος στο Δημόσιο για τη χρηματοδότηση επενδύσεων και τη δημιουργία αποθεματικών της ΕΕΣΥΠ⁹⁴. Στο σκεπτικό της απόφασης τονίζεται ότι το Δημόσιο, με την κατοχή του μετοχικού κεφαλαίου της ΕΥΔΑΠ ΑΕ και τη διαχείριση της δημόσιας αυτής επιχείρησης, *«δεν επιτρέπεται να επιδιώκει, προεχόντως ή παραλλήλως, οικονομικούς ή άλλους σκοπούς, έστω και υπαγορευόμενους από το ευρύτερο δημόσιο συμφέρον, -όπως η αποπληρωμή του δημόσιου χρέους-, όταν οι σκοποί αυτοί ανταγωνίζονται ή θέτουν σε κίνδυνο την αξιούμενη αδιάλειπτη και υψηλής ποιότητας παροχή των, ζωτικής σημασίας για το κοινωνικό σύνολο, υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης»*⁹⁵. Σύμφωνα με το ΣτΕ, ο κερδοσκοπικός, *«ταμειακός και ταμειευτικός»* σκοπός της λειτουργίας του ΕΕΣΥΠ, ο οποίος συνεπάγεται την επιδίωξη αύξησης των κερδών των επιχειρήσεων που εντάσσονται σε αυτή, δεν συνάδει με την παροχή μιας υπηρεσίας κοινής ωφέλειας ζωτικής σημασίας, όπως η ύδρευση και η αποχέτευση⁹⁶. Οι αποφάσεις αυτές στηρίχθηκαν στην προγενέστερη απόφαση 1906/2014 της Ολομέλειας του ΣτΕ και επανέλαβαν ότι είναι συνταγματικώς επιβεβλημένος ο ουσιαστικός έλεγχος των ΕΥΔΑΠ ΑΕ και ΕΥΑΘ ΑΕ από το Δημόσιο, όχι απλώς με την άσκηση εποπτείας, αλλά και μέσα από την κατοχή της πλειοψηφίας

⁹² Ολ ΣτΕ 1906/2014, Σκ. 22.

⁹³ Ολ ΣτΕ 190 - 191/2022.

⁹⁴ Ολ ΣτΕ 190/2022, Σκ. 40.

⁹⁵ Ολ ΣτΕ 190/2022, Σκ. 39.

⁹⁶ Ολ ΣτΕ 190/2022, Σκ. 39-40.

των μετοχών και τον ορισμό των μελών των Διοικητικών Συμβουλίων των επιχειρήσεων αυτών, που έχουν την αρμοδιότητα να διαμορφώνουν την εταιρική στρατηγική και πολιτική⁹⁷. Με το συγκεκριμένο νόμο, όμως, παρόλο που μοναδικός μέτοχος της ΕΕΣΥΠ είναι το Δημόσιο, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΕΣΥΠ, το οποίο έχει την αρμοδιότητα να διορίζει τα όργανα διοίκησης των θυγατρικών της ΕΥΔΑΠ ΑΕ και ΕΥΑΘ ΑΕ, επιλέγεται από ένα πενταμελές Εποπτικό Συμβούλιο τα μέλη του οποίου ορίζονται με συναπόφαση του Δημοσίου με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τον ΕΜΣ, με τρόπο που δεν διασφαλίζει επαρκώς τον πλήρη και ουσιαστικό έλεγχο του Δημοσίου στο Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΕΣΥΠ, η οποία κατέχει τα πλειοψηφικά πακέτα μετοχών των ΕΥΔΑΠ ΑΕ και ΕΥΑΘ ΑΕ⁹⁸.

Παρόλο που οι αποφάσεις 190-191/2022 του ΣτΕ δημοσιεύθηκαν στις 4 Φεβρουαρίου του 2022, η συμμόρφωση της διοίκησης προς αυτές θεωρήθηκε ότι καθυστέρησε, παρά τη ρητή συνταγματική πρόβλεψη, με συνέπεια την προσφυγή στο Τριμελές Συμβούλιο του ΣτΕ του Ν. 3068/2002, τον Ιούνιο του 2022, κατά της καθυστερούμενης συμμόρφωσης⁹⁹. Οι αποφάσεις 7-8/2023 του Τριμελούς Συμβουλίου, οι οποίες εκδόθηκαν στις 20 Μαρτίου του 2023, για την ΕΥΔΑΠ ΑΕ και ΕΥΑΘ ΑΕ αντίστοιχα, διαπιστώνουν τη μη συμμόρφωση του Δημοσίου προς τις ακυρωτικές αποφάσεις 190-191/2022 της Ολομέλειας του ΣτΕ και καλούν το Υπουργείο Οικονομικών να συμμορφωθεί προς αυτές εντός οκταμήνου¹⁰⁰. Ιδιαίτερη αξία έχει η κρίση του Συμβουλίου για τα άρθρα 114 και 115 του Ν. 4964/2022, ο οποίος ψηφίστηκε τον Ιούλιο του 2022 από την Ελληνική Βουλή στο πλαίσιο της συμμόρφωσης προς τις προαναφερθείσες ακυρωτικές αποφάσεις και προτού εκδοθεί η απόφαση του Τριμελούς Συμβουλίου. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το Τριμελές Συμβούλιο, *«προδήλως δεν αποτελεί συμμόρφωση»* καθώς δεν μεταβάλλονται ο καταστατικός σκοπός και ο τρόπος οργάνωσης και διοίκησης της ΕΕΣΥΠ, στοιχεία που οδήγησαν στην ακύρωση της μεταβίβασης των ΕΥΔΑΠ ΑΕ και ΕΥΑΘ ΑΕ, αλλά επιπλέον, *έρχονται σε «αντίθεση προς τα κριθέντα»*, αποτελώντας στην πράξη προσπάθεια παράκαμψης των δικαστικών αποφάσεων μεταγενέστερα και νομοθετικά¹⁰¹. Η συμμόρφωση της διοίκησης με τις δικαστικές αποφάσεις του ΣτΕ

⁹⁷ Ολ ΣτΕ 190/2022, Σκ. 40.

⁹⁸ Ολ ΣτΕ 190/2022, Σκ. 40.

⁹⁹ Τριμελές Συμβούλιο ΣτΕ του Ν. 3068/2002, Απόφαση 7-8/2023.

¹⁰⁰ Τριμελές Συμβούλιο ΣτΕ του Ν. 3068/2002, Απόφαση 7-8/2023.

¹⁰¹ Τριμελές Συμβούλιο ΣτΕ του Ν. 3068/2002, Απόφαση 7/2023, Σκ. 12-13 και Απόφαση 8/2023, Σκ. 12-13.

επήλθε με την ψήφιση του Ν. 5045/2023, το άρθρο 64 του οποίου προβλέπει τη μεταβίβαση στο Δημόσιο του συνόλου των μετοχών των ΕΥΔΑΠ ΑΕ και ΕΥΑΘ ΑΕ που κατέχει η ΕΕΣΥΠ ΑΕ.

Επιπρόσθετα, ιδιαίτερα σημαντική κρίνεται και η απόφαση 1886/2022 της μείζονος σύνθεσης του Δ' Τμήματος του ΣτΕ με την οποία ακυρώθηκαν οι διοικητικές πράξεις που είχαν εκδοθεί για τη διενέργεια διεθνούς διαγωνισμού για την ανάθεση της «Λειτουργίας, συντήρησης, επισκευής και αποκατάστασης των παγίων του εξωτερικού υδροδοτικού συστήματος (ΕΥΣ) για την κάλυψη των αναγκών της μείζονος περιοχής πρωτεύουσας, μέσω ΣΔΙΤ», ως παράνομες και αντίθετες με τους Ν. 4812/2021 και 3389/2005¹⁰². Σύμφωνα με τη συνταγματική ερμηνεία των παραπάνω νόμων από το ΣτΕ, επιτρέπεται η ανάθεση της εκτέλεσης ενός *«ειδικού και συγκεκριμένου έργου ή η παροχή συγκεκριμένης υπηρεσίας»* μέσω ΣΔΙΤ, εφόσον υπάρχει αιτιολογημένη ανάγκη και πληρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις, αλλά δεν είναι επιτρεπτή η ανάθεση της συνολικής, *«εν γένει»*, διαχείρισης, συντήρησης και λειτουργίας του ΕΥΣ σε ιδιωτικό φορέα μέσω ΣΔΙΤ¹⁰³. Επιπλέον, στο σκεπτικό της απόφασης αναγνωρίζεται από το δικαστήριο ότι η ΕΥΔΑΠ ΑΕ, η οποία παρέχει τις υπηρεσίες ύδρευσης, και η ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΓΙΩΝ ΕΥΔΑΠ, στην οποία ανήκει η κυριότητα των υποδομών και των εγκαταστάσεων που συνιστούν το εξωτερικό υδροδοτικό σύστημα, αποτελούν *«ένα ενιαίο λειτουργικό σύστημα»*, αρμόδιο για την παροχή υπηρεσιών ύδρευσης από τις πηγές μέχρι τον τελικό καταναλωτή, ώστε να εξασφαλίζεται ο κρατικός έλεγχος που επιβάλλει το σύνταγμα¹⁰⁴.

¹⁰² Δ' Τμήμα ΣτΕ 1886/2022.

¹⁰³ Δ' Τμήμα ΣτΕ 1886/2022.

¹⁰⁴ Δ' Τμήμα ΣτΕ 1886/2022.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΥΔΑΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ.

2.1 Ο υδρολογικός κύκλος.

Το νερό αποτελεί ανανεώσιμο, αλλά περιορισμένο φυσικό πόρο, απαραίτητο για τη ζωή πάνω στη γη, την αειφόρο ανάπτυξη των ανθρώπινων κοινωνιών και τη διατήρηση των οικοσυστημάτων¹⁰⁵.

Η ανανέωση των υδατικών πόρων ρυθμίζεται από τον υδρολογικό κύκλο, ο οποίος αποτελεί ένα κλειστό σύστημα συνεχούς κυκλοφορίας του νερού¹⁰⁶. Το νερό της ατμόσφαιρας συμπυκνώνεται και πέφτει στους ωκεανούς και στην επιφάνεια της γης, κυρίως με τη μορφή της βροχής ή του χιονιού. Από τη συνολική ποσότητα του νερού που φτάνει στην επιφάνεια της γης, ένα τμήμα της ρέει σχηματίζοντας ρυάκια και ποτάμια καταλήγοντας σε λίμνες και στη θάλασσα ή διεισδύει μέσα στο έδαφος και στα υδροφόρα στρώματα, ενώ το υπόλοιπο επιστρέφει πίσω στην ατμόσφαιρα, μέσα από την εξάτμιση των επιφανειακών υδάτων ή τη διαπνοή των φυτών¹⁰⁷.

Παρόλο που ο πλανήτης γη καλύπτεται στο μεγαλύτερο μέρος του από νερό, μόνο το 3% του εκτιμώμενου συνολικού όγκου νερού αποτελεί το γλυκό νερό¹⁰⁸. Ωστόσο, το μεγαλύτερο μέρος του γλυκού νερού είναι σε μορφή παγετώνων, υγρασίας εδάφους και ατμόσφαιρας, με αποτέλεσμα, μόνο ένα μικρό ποσοστό γλυκού νερού να αποτελεί νερό που είναι διαθέσιμο για ανθρώπινη κατανάλωση¹⁰⁹.

Όπως προκύπτει, οι διαθέσιμες ποσότητες νερού προέρχονται είτε από τα επιφανειακά είτε από τα υπόγεια ύδατα. Τα επιφανειακά ύδατα περιλαμβάνουν τα αποθέματα νερού *«των λιμνών, των ποταμών και των αποταμιευτήρων, που συγκεντρώνεται και ρέει στην επιφάνεια του εδάφους»*, ενώ τα υπόγεια ύδατα *«συγκεντρώνονται στα πορώδη στρώματα των υπόγειων πετρωμάτων»*¹¹⁰.

2.2 Οι παράγοντες κινδύνου για τους υδατικούς πόρους.

Η έννοια των υδατικών πόρων προκύπτει από τη σχέση ανάμεσα στις υδατικές ανάγκες, οι οποίες αποτελούν τις υδατικές απαιτήσεις για την ικανοποίηση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, και στην ύπαρξη ή ανεύρεση ροής και αποθεμάτων

¹⁰⁵ Tietenberg, T. (2002). Οικονομική του Περιβάλλοντος και των Φυσικών Πόρων (6η εκδ., Τόμ. Ι). (Π. Γρεβενίτης, Μεταφρ.) Αθήνα: Gutenberg, σσ. 301-305.

¹⁰⁶ Στο ίδιο, σσ. 301-305.

¹⁰⁷ Καρβούνης, Σ., & Γεωργακέλλος, Δ., ό.π., σσ. 720-722.

¹⁰⁸ Στο ίδιο, σσ. 720-722.

¹⁰⁹ Στο ίδιο, σσ. 720-722.

¹¹⁰ Tietenberg, T., ό.π., σσ. 302.

ύδατος, διαθέσιμων για την ικανοποίηση των αναγκών, μέσα στο φυσικό περιβάλλον¹¹¹.

Τα τελευταία χρόνια, το υδατικό ισοζύγιο, η σχέση δηλαδή ανάμεσα στη ζήτηση και την προσφορά νερού στην ευρωπαϊκή ήπειρο, αλλά και στη χώρα μας, επιδεινώνεται συνεχώς, καθώς αυξάνονται οι ανθρώπινες δραστηριότητες που επηρεάζουν τα υδατικά συστήματα των περιοχών στις οποίες αναπτύσσονται, τόσο στην ποσότητα όσο και την ποιότητα των υδατικών αποθεμάτων¹¹². Όταν δεν υπάρχει αρκετό διαθέσιμο νερό για να ανταποκριθεί μια χώρα στις απαιτήσεις του περιβάλλοντος, της κοινωνίας και της οικονομίας, από άποψη ποσότητας ή ποιότητας, τότε αναφερόμαστε στην ύπαρξη «πιέσεων των υδατικών πόρων» (water stress), όρος ο οποίος περιλαμβάνει την «ανομβρία/ξηρασία» (drought) και τη «λειψυδρία» (water scarcity)¹¹³. Η ξηρασία αντανακλά την έλλειψη νερού λόγω βραχυπρόθεσμων ή μακροπρόθεσμων ελλειμμάτων στις βροχοπτώσεις, ενώ η λειψυδρία αποτελεί συνέπεια των ανθρωπογενών επιπτώσεων στη διαθεσιμότητα των υδατικών πόρων¹¹⁴.

Οι βασικοί παράγοντες κινδύνου, οι οποίοι επηρεάζουν τη διαθεσιμότητα και την ποιότητα των υδατικών πόρων αποτελούν:

α) Η ρύπανση των υδάτων, η οποία προκαλείται ως συνέπεια ανθρώπινης δραστηριότητας, με την οποία εισάγονται στα επιφανειακά και υπόγεια ύδατα χημικές ουσίες ή επικίνδυνες ξένες ουσίες, οι οποίες δύναται να βλάψουν την υγεία του ανθρώπου και την ποιότητα των υδατικών οικοσυστημάτων¹¹⁵. Η ρύπανση των υδάτων, επιφανειακών και υπόγειων, μπορεί να προκληθεί από τα φυτοφάρμακα και τα λιπάσματα που χρησιμοποιούνται στη γεωργία, από την κτηνοτροφία, τα ακατέργαστα αστικά λύματα, τα βιομηχανικά απόβλητα και τις εγκαταστάσεις μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων¹¹⁶.

β) Η υπερεκμετάλλευση των υδατικών πόρων. Η αυξημένη χρήση νερού οφείλεται, κυρίως, στη γεωργία, η οποία χρησιμοποιεί το 70% του παγκόσμιου

¹¹¹ Στουρνάρας, Γ., ό.π., σ. 108.

¹¹² European Environment Agency. (2021). *Water resources across Europe — confronting water stress: an updated assessment*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Πρόσβαση στο <https://www.eea.europa.eu/publications/water-resources-across-europe-confronting>, σσ. 7-10 (τελευταία πρόσβαση 6.10.2023).

¹¹³ Στο ίδιο, σ. 11.

¹¹⁴ Στο ίδιο, σ. 11.

¹¹⁵ Άρθρο 2 του Ν. 3199/2003 “Προστασία και διαχείριση των υδάτων - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000”, (ΦΕΚ 280/Α/9.12.2003).

¹¹⁶ Miller, T., & Spoolman, S. (2021). Περιβαλλοντική Επιστήμη (15η εκδ.). (Α. Μήλιος, Μεταφρ.) Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τζιόλα, σσ. 309-310.

διαθέσιμου γλυκού νερού, ενώ, ένα μεγάλο μέρος αυτού “σπαταλιέται” λόγω των διαρροών των συστημάτων άρδευσης, των αναποτελεσματικών μεθόδων άρδευσης και της επιλογής υδροβόρων καλλιεργειών¹¹⁷. Επίσης, η ραγδαία αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού, η έντονη αστικοποίηση, η εντατική εκβιομηχάνιση και ο τουρισμός αυξάνουν τη ζήτηση νερού σε συγκεκριμένες περιοχές για την κάλυψη των αναγκών των πληθυσμών αυτών σε ύδρευση και αποχέτευση, τροφή, ρουχισμό, στέγαση και παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, δραστηριότητες οι οποίες απαιτούν τη χρήση υδατικών πόρων¹¹⁸.

Επιπρόσθετα, η υπεράντληση των υδάτων σε παράκτιες περιοχές, οι οποίες συχνά αποτελούν τουριστικές ζώνες, σχετίζεται με το «φαινόμενο της υφαλμύρωσης των υδροφορέων», που προκαλείται από τη διείσδυση της θάλασσας στα υπόγεια ύδατα και έχει ως αποτέλεσμα τη μετατροπή του γλυκού νερού τους σε υφάλμυρο¹¹⁹.

γ) Η κλιματική αλλαγή, η οποία τα τελευταία χρόνια συνδέεται με φαινόμενα εκτεταμένης ανομβρίας, αλλά και έντονων πλημμυρικών φαινομένων που επηρεάζουν τον υδρολογικό κύκλο του νερού και θέτουν σε κίνδυνο τη διαθεσιμότητα των υδατικών πόρων¹²⁰. Χαρακτηριστική περίπτωση έντονου καιρικού φαινομένου αποτελεί η «κακοκαιρία Daniel», η οποία προκάλεσε μεγάλης έκτασης καταστροφικές πλημμύρες στην περιοχή της Θεσσαλίας, η οποία όμως τα τελευταία χρόνια κινδυνεύει από ερημοποίηση¹²¹.

Το φαινόμενο της ερημοποίησης, άλλωστε, έχει αναγνωριστεί παγκοσμίως ως μια από τις βασικότερες αιτίες για την περιβαλλοντική μετανάστευση, αναγκάζοντας πληθυσμούς να μετακινηθούν σε άλλες περιοχές όταν η γη τους χάνει την παραγωγικότητά της με συνέπεια η επιβίωσή τους να γίνεται από δύσκολη έως αμφίβολη¹²².

¹¹⁷ Στο ίδιο, σσ. 304-306.

¹¹⁸ Ιστότοπος WWF, <https://www.worldwildlife.org/threats/water-scarcity>. (τελευταία πρόσβαση 12-12-2023).

¹¹⁹ Στουρνάρας, Γ., ό.π., σσ. 603-607.

¹²⁰ Ό.π., <https://www.worldwildlife.org/threats/water-scarcity>. (τελευταία πρόσβαση 12-12-2023).

¹²¹ Ιστότοπος Agronews. «Τους κινδύνους ερημοποίησης και ξηρασίας στην Θεσσαλία τονίζουν με επιστολή Θεσσαλοί γεωτεχνικοί», <https://www.agronews.gr/traveling/topikes-eidiseis/185018/megaloi-oi-kindunoi-erimopoiisis-kai-xirasias-gia-tin-thessalia-sumfona-me-epistolithe-essalon-geoteknikon/>. (τελευταία πρόσβαση 12.12.2023).

¹²² Σίσκου, Π. (2018). Το ζήτημα της περιβαλλοντικής μετανάστευσης τον 21ο αιώνα. Στο Ε. Μανωλάς, & Σ. Ταμπάκης (Επιμ.), Διεθνής περιβαλλοντική πολιτική (σσ. 73-85). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Δίσιγμα, σσ. 84-85.

2.3 Οι επιπτώσεις της αναποτελεσματικής διαχείρισης των υδατικών πόρων.

Η ανεπάρκεια των υδατικών πόρων σε μια χώρα έχει επιπτώσεις στο περιβάλλον, αλλά και σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο, καθώς επηρεάζει δραστηριότητες όπως η ύδρευση, η άρδευση, η βιομηχανική δραστηριότητα και η παραγωγή ενέργειας. Όλες οι παραπάνω δραστηριότητες εξαρτώνται από την επαρκή παροχή νερού, κατάλληλης ποιότητας σε δεδομένο τόπο και χρόνο¹²³.

Η ανεπάρκεια υδατικών πόρων για την ύδρευση των πληθυσμών μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την υγεία, αλλά και την ίδια την επιβίωση των ανθρώπων, καθώς η πρόσβαση σε επαρκές και καθαρό νερό είναι απαραίτητη για την ανθρώπινη επιβίωση, ενώ συγχρόνως, η έλλειψη νερού συνδέεται με την εμφάνιση επιδημιών¹²⁴. Η σημασία της ύδρευσης αναγνωρίζεται νομοθετικά και για το λόγο αυτό «*η χρήση του νερού για ύδρευση έχει προτεραιότητα, ως προς την ποσότητα και την ποιότητα*», σύμφωνα με το άρθρο 10 του Ν. 3199/2003.

Στη γεωργία, η έλλειψη υδατικών πόρων μπορεί να επηρεάσει την ποιότητα και την ποσότητα της αγροτικής παραγωγής, να προκαλέσει αυξήσεις στις τιμές των τροφίμων και να οδηγήσει ακόμα και σε επισιτιστική κρίση, πλήττοντας τα οικονομικά ασθενέστερα στρώματα του πληθυσμού και τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες περισσότερο¹²⁵.

Επιπλέον, το νερό, μέσα από τη χρήση του στη βιομηχανική παραγωγή και την παραγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας, συνδέεται με το επίπεδο της οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας και τα προβλήματα στη διαθεσιμότητά του μπορούν να οδηγήσουν σε εντάσεις και ανταγωνισμό μεταξύ των διαφορετικών χρήσεων του, αλλά και μεταξύ γειτονικών κρατών¹²⁶.

2.4 Η ανάγκη υιοθέτησης ενός θεσμικού πλαισίου διαχείρισης των υδατικών πόρων.

Καθώς οι πιέσεις στους υδατικούς πόρους έχουν αναγνωριστεί ως «*η νέα περιβαλλοντική κρίση του 21^{ου} αιώνα*», το νερό αποτελεί πλέον αντικείμενο των

¹²³ European Environment Agency. (2021). *Water resources across Europe — confronting water stress: an updated assessment*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, σ. 17.

¹²⁴ UN. (2023). *Blueprint for Acceleration: Sustainable Development Goal 6 Synthesis Report on Water and Sanitation 2023*, ό.π., σσ. ix-x.

¹²⁵ Στο ίδιο, σ. x.

¹²⁶ European Environment Agency. (2021). *Water resources across Europe — confronting water stress: an updated assessment*, ό.π., σ. 23.

δημόσιων πολιτικών, έχοντας αναγνωριστεί ως ένας πολύτιμος φυσικός πόρος¹²⁷. Στόχοι αυτών των δημόσιων πολιτικών, οι οποίες εντάσσονται στον τομέα του περιβάλλοντος, αποτελούν πλέον η περιβαλλοντική προστασία και ο ορθολογικός τρόπος διαχείρισης των υδατικών πόρων, ώστε να εξασφαλιστεί η ποσότητα και η ποιότητα τους για τις μελλοντικές γενιές. Οι περιορισμοί στην οικονομική δράση θεωρούνται θεμιτοί στην προσπάθεια να προληφθεί η προσβολή του περιβάλλοντος, καθιστώντας την προστασία της βιωσιμότητας ζητούμενο από τον νομοθέτη¹²⁸.

Το 1972, στη σύνοδο κορυφής στο Παρίσι, αναγνωρίζεται από την ΕΟΚ η ανάγκη διαμόρφωσης ειδικής κοινοτικής πολιτικής για την προστασία του περιβάλλοντος, στο πλαίσιο της εύρυθμης λειτουργίας της κοινής αγοράς¹²⁹. Με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη του 1986 θεσπίζονται οι νομικά δεσμευτικές αρχές της κοινοτικής περιβαλλοντικής δράσης, η αρχή της ενσωμάτωσης, που επιβάλλει να συνεκτιμώνται οι απαιτήσεις της προστασίας του περιβάλλοντος σε κάθε τομέα αρμοδιότητας της ΕΟΚ και η αρχή της επικουρικότητας των κοινοτικών πολιτικών στις εθνικές, ενώ, με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ η προστασία του περιβάλλοντος αναφέρεται ρητά στους σκοπούς και τις αρχές της ΕΕ¹³⁰.

Ιδιαίτερα σημαντικές θεωρούνται οι παρακάτω κατευθυντήριες αρχές του Δικαίου Περιβάλλοντος της ΕΕ, οι οποίες συνάγονται από το άρθρο 191 της ΣΛΕΕ και αποτελούν δεσμευτικούς κανόνες δικαίου:

- α) η απαίτηση υψηλού επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος,
- β) η αρχή της προφύλαξης και της πρόληψης,
- γ) η αρχή της αειφορίας,
- δ) η αρχή της επανόρθωσης των προσβολών του περιβάλλοντος κατά προτεραιότητα στην πηγή,
- ε) η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», και
- στ) η αρχή της συμμετοχής των πολιτών και το δικαίωμα στην πληροφόρηση για περιβαλλοντικά θέματα¹³¹.

Ωστόσο, η Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου του 2000, για τη θέσπιση κοινού πλαισίου δράσης

¹²⁷ Louka, E., ό.π., σ. 305.

¹²⁸ Παναγόπουλος, Θ., ό.π., σσ. 271-273.

¹²⁹ Μούσης, Ν. (2015). Ευρωπαϊκή Ένωση: Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική (15η εκδ.). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, σ. 339.

¹³⁰ Καρακώστας, Ι. (2011). Περιβάλλον & Δίκαιο: Δίκαιο διαχείρισης και προστασίας των περιβαλλοντικών αγαθών (3η εκδ.). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ. 10-12

¹³¹ Στο ίδιο, σσ. 24-38

στον τομέα της πολιτικής των υδάτων, αποτελεί την καθοριστική νομοθετική πράξη της ΕΕ για την προστασία των υδατικών πόρων, βάσει της οποίας επιδιώκεται η προστασία και η βελτίωση της ποιότητας των υδάτων της ΕΕ και η προώθηση της βιώσιμης χρήσης τους¹³². Συγχρόνως, έχει δημιουργηθεί ένα ευρύτερο πλαίσιο προστασίας σε συνδυασμό με άλλες οδηγίες, όπως η Οδηγία 2006/118/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση, η Οδηγία 2007/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας και η Οδηγία 2008/105/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τα πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος στον τομέα της πολιτικής των υδάτων¹³³. Ειδικότερα για το πόσιμο νερό, η ΕΕ έχει εκδώσει την Οδηγία 98/83/ΕΚ του Συμβουλίου σχετικά με την ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης, η οποία αναθεωρήθηκε με την Οδηγία (ΕΕ) 2020/2184, η οποία αναμένεται να εφαρμοστεί πλήρως έως τις 12 Ιανουαρίου του 2026¹³⁴.

Στην Ελλάδα, πρώτη νομοθετική προσπάθεια για τη δημιουργία θεσμικού πλαισίου για τη διαχείριση των υδατικών πόρων αποτελεί η ψήφιση του Ν. 1739/1987. Με τον νόμο αυτό ορίζεται η έννοια της “διαχείρισης των υδατικών πόρων” ως «το σύστημα των μέτρων και δραστηριοτήτων, που είναι απαραίτητα για την πληρέστερη δυνατή κάλυψη των αναγκών σε νερό για κάθε χρήση και κατά κύριο λόγο: α. Η διευθέτηση της φυσικής προσφοράς του νερού, σε σχέση με τη ζήτησή του, σε περιοχές που υπάρχει έλλειψη ή προβλέπεται περιοδική ή οριστική εξάντλησή του. β. Η πρόνοια για την πρόληψη απωλειών νερού και για την κατά το δυνατό αξιοποίηση πλεονασμάτων που μπορεί να προκαλέσουν ζημιές ή βλάβες εξαιτίας πλημμυρών ή άλλων αιτιών. γ. Η αντιμετώπιση των σημερινών ή μελλοντικών ανοιγμάτων ανάμεσα στην προσφορά και στη ζήτηση του νερού. δ. Η αποφυγή ή εξομάλυνση των συγκρούσεων ανάμεσα σε όμοιες ή ανταγωνιστικές χρήσεις. ε. Ο προσανατολισμός της ζήτησης στις χρήσεις νερού, στις οποίες αποβλέπουν τα προγράμματα ανάπτυξης της χώρας. στ. Η διατήρηση της υψηλότερης ποιότητας νερού σε σχέση με την κατά προορισμό χρήση του. ζ. Ο συντονισμός των δραστηριοτήτων έρευνας, αξιοποίησης, χρήσης και προστασίας των

¹³² Μούσης, Ν., ό.π., σ. 349.

¹³³ Ιστότοπος EUR-Lex. Σύνοψη της νομοθεσίας της ΕΕ. Οδηγία 2000/60/ΕΚ. <https://eur-lex.europa.eu/EL/legal-content/summary/good-quality-water-in-europe-eu-water-directive.html>. (τελευταία πρόσβαση 10.9.2023).

¹³⁴ Ιστότοπος EUR-Lex. Σύνοψη της νομοθεσίας της ΕΕ. Οδηγία (ΕΕ) 2020/2184. <https://eur-lex.europa.eu/EL/legal-content/summary/drinking-water-essential-quality-standards.html>. (τελευταία πρόσβαση 15.12.2023).

υδατικών πόρων»¹³⁵. Ο νόμος αυτός αποτέλεσε μια προσπάθεια διαμόρφωσης πολιτικής για την ορθολογική διαχείριση των υδάτων, χώρισε τη χώρα σε δεκατέσσερα (14) υδατικά διαμερίσματα, θέσπισε συγκεκριμένες διαδικασίες και αρμόδια όργανα σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο, αλλά δεν εφαρμόστηκε πλήρως¹³⁶.

Ακολούθησε η ψήφιση του Ν. 3199/2003 για την προστασία και διαχείριση των υδάτων, ο οποίος εξειδικεύτηκε με το ΠΔ 51/2007 για τον καθορισμό μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων, στο πλαίσιο της συμμόρφωσης της Ελλάδας με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ, ενώ το ισχύον θεσμικό πλαίσιο συμπληρώνεται με τον Ν. 5037/2023 για τη ΠΑΑΕΥ και τη διεύρυνση του αντικειμένου της με αρμοδιότητες επί των υπηρεσιών ύδατος με στόχο την ενίσχυση της υδατικής πολιτικής.

2.5 Η Ευρωπαϊκή Οδηγία 2000/60/ΕΚ για την προστασία και τη διαχείριση των υδατικών πόρων.

Η Ευρωπαϊκή Οδηγία 2000/60/ΕΚ τέθηκε σε ισχύ στις 22 Δεκεμβρίου του 2000 με σκοπό να θεσπίσει ένα διαφανές, αποτελεσματικό και συνεκτικό θεσμικό πλαίσιο για την πρόληψη της υποβάθμισης της κατάστασης των υδατικών συστημάτων στην ΕΕ, τα οποία αναγνωρίζει ότι υφίστανται αυξανόμενη πίεση, την επίτευξη της «καλής κατάστασης» των ποταμών, των λιμνών και των υπόγειων υδάτων της Ευρώπης, την πρόληψη και μείωση της ρύπανσης των υδάτων, το μετριασμό των επιπτώσεων από πλημμύρες και ξηρασίες και τη διασφάλιση της βιώσιμης χρήσης των υδάτων από όλους τους χρήστες¹³⁷.

Για το σκοπό αυτό προβλέπει ένα σύστημα διαχείρισης των υδάτων σε επίπεδο περιοχής λεκάνης απορροής ποταμού, σύμφωνα με το οποίο τα κράτη μέλη οφείλουν να προσδιορίσουν τις επιμέρους λεκάνες απορροής ποταμού στο εθνικό τους έδαφος και να τις κατατάξουν σε επιμέρους περιοχές λεκάνης απορροής ποταμού, καθώς οι περιβαλλοντικοί στόχοι και όλα τα προγράμματα μέτρων πρέπει να αποφασίζονται με βάση τα χαρακτηριστικά κάθε περιοχής, τη μελέτη των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και την οικονομική ανάλυση των χρήσεων ύδατος,

¹³⁵ Άρθρο 1, παρ. 3 του Ν. 1739/1987.

¹³⁶ Κούρτης, Α., & Καραγιάννης, Θ. (2022). Μελέτη διαχείρισης – διοίκησης υδάτινων πόρων. ΕΚΔΔΑ. Προσβάσιμο στο <https://digitalrepository.ekdd.gr/jspui/handle/123456789/972>, σσ. 15-16 (τελευταία πρόσβαση 10.9.2023).

¹³⁷ Ο.π., <https://eur-lex.europa.eu/EL/legal-content/summary/good-quality-water-in-europe-eu-water-directive.html>. (τελευταία πρόσβαση 10.9.2023).

για κάθε περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού ξεχωριστά¹³⁸. Η διαχείριση των υδατικών πόρων βασίζεται στην κατάρτιση και υλοποίηση «Σχεδίων Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμών», από τις αρμόδιες αρχές που έχει ορίσει το κάθε κράτος για να εφαρμόσει τους κανόνες της Οδηγίας, με σκοπό την πρόληψη της υποβάθμισης των επιφανειακών υδατικών συστημάτων, την προστασία και βελτίωση των υπόγειων υδάτων και τη διατήρηση των προστατευόμενων περιοχών¹³⁹. Ειδικά για τις περιοχές λεκάνης απορροής ποταμού που εκτείνονται σε περισσότερα κράτη μέλη προβλέπεται η διασυνοριακή συνεργασία¹⁴⁰. Παράλληλα, εξασφαλίζει την πρόληψη και τον έλεγχο της ρύπανσης που μπορεί να προέρχεται από σημειακές και διάχυτες πηγές και από διάφορες δραστηριότητες, όπως αστικές, βιομηχανικές και γεωργικές¹⁴¹. Επιπλέον, θεσπίζει Μητρώο Προστατευόμενων Περιοχών για κάθε περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού, στο οποίο περιλαμβάνονται τα σημεία άντλησης νερού ανθρώπινης κατανάλωσης¹⁴².

Η Οδηγία προβλέπει τη διαβούλευση και την ενεργό συμμετοχή «όλων των ενδιαφερόμενων μερών για την υλοποίησή της, ιδίως στην εκπόνηση, την αναθεώρηση και την ενημέρωση των σχεδίων διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού», συμπεριλαμβανομένων των χρηστών των υδάτων¹⁴³.

Σχετικά με την τιμολόγηση, στο προοίμιο της Οδηγίας αναφέρεται ρητά ότι το νερό «δεν είναι εμπορικό προϊόν όπως όλα τα άλλα, αλλά αποτελεί κληρονομιά που πρέπει να προστατεύεται και να τυγχάνει της κατάλληλης μεταχείρισης» και ότι η «ύδρευση συνιστά υπηρεσία κοινής ωφέλειας», ενώ συγχρόνως, δέχεται ότι η τιμολόγηση του νερού θα πρέπει να διαμορφώνεται λαμβάνοντας υπόψη την αρχή της ανάκτησης του κόστους των υπηρεσιών ύδατος, συμπεριλαμβανομένου του περιβαλλοντικού κόστους και του κόστους των φυσικών πόρων, σύμφωνα με την αρχή ο «ρυπαίνων πληρώνει», θεωρώντας ότι οι πολιτικές τιμολόγησης του ύδατος θα μπορέσουν να χρησιμοποιηθούν ως κίνητρα στους χρήστες για να χρησιμοποιούν αποτελεσματικά τους υδατικούς πόρους, προβλέποντας τη διάκριση των χρήσεων του νερού σε βιομηχανία, νοικοκυριά και γεωργία¹⁴⁴. Ταυτόχρονα, τα κράτη μέλη καλούνται να συνεκτιμήσουν «τα κοινωνικά, τα περιβαλλοντικά και τα οικονομικά

¹³⁸ Άρθρα 3 και 5 της Οδηγίας 2000/60/EK.

¹³⁹ Άρθρα 3 και 13 της Οδηγίας 2000/60/EK.

¹⁴⁰ Άρθρο 3 της Οδηγίας 2000/60/EK.

¹⁴¹ Άρθρο 10 της Οδηγίας 2000/60/EK.

¹⁴² Άρθρα 6 και 7 της Οδηγίας 2000/60/EK.

¹⁴³ Άρθρο 14 της Οδηγίας 2000/60/EK.

¹⁴⁴ Άρθρο 9 της Οδηγίας 2000/60/EK.

αποτελέσματα της ανάκτησης κόστους, καθώς και τις γεωγραφικές και κλιματολογικές συνθήκες της οικείας περιοχής ή περιοχών», ενώ δίνεται προθεσμία μέχρι το 2010 για την εφαρμογή της τιμολόγησης¹⁴⁵.

¹⁴⁵ Άρθρο 9 της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΥΔΑΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ.

Η διαχείριση των υδατικών πόρων στην Ελλάδα ρυθμίζεται από τις διατάξεις του Ν. 3199/2003 «Προστασία και διαχείριση των υδάτων - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000» και του ΠΔ 51/2007 «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ "Για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων" του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000», ενώ σημαντικές μεταβολές επήλθαν με τον Ν. 5037/2023 *«Μετονομασία της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας σε Ρυθμιστική Αρχή Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων και διεύρυνση του αντικειμένου της με αρμοδιότητες επί των υπηρεσιών ύδατος και της διαχείρισης αστικών αποβλήτων, ενίσχυση της υδατικής πολιτικής Εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας για τη χρήση και παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές μέσω της ενσωμάτωσης των Οδηγιών ΕΕ 2018/2001 και 2019/944 Ειδικότερες διατάξεις για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και την προστασία του περιβάλλοντος»*, διαμορφώνοντας το σημερινό ισχύον θεσμικό πλαίσιο.

Η πρόβλεψη του Οργανισμού Διαχείρισης Υδάτων Θεσσαλίας με τον Ν. 5106/2024 θα εξεταστεί στο έκτο κεφάλαιο, καθώς αποτελεί προσφάτως νομοθετημένη παρέκκλιση από το ισχύον πλαίσιο.

3.1 Αρμόδιες αρχές για την προστασία και διαχείριση των υδατικών πόρων.

3.1.1 Κεντρικά όργανα.

3.1.1.1 Οι υπηρεσίες του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας είναι αρμόδιο να διαμορφώνει την πολιτική για την προστασία και τη διαχείριση των υδάτων, να ελέγχει την εφαρμογή της, ενώ ύστερα από την κατάργηση της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων, ο Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας έχει αναλάβει τον επιτελικό ρόλο σε επίπεδο συντονισμού σε επίπεδο υπουργείων¹⁴⁶.

¹⁴⁶ Άρθρο 26, παρ. 1 του Ν. 5037/2023 (ΦΕΚ 78/Α/29.3.2023).

Στη Γενική Γραμματεία Φυσικού Περιβάλλοντος και Υδάτων του ΥΠΕΝ υπάγεται η Γενική Διεύθυνση Υδάτων, η οποία συντάσσει την ετήσια έκθεση σχετικά με την κατάσταση των υδάτων και την εφαρμογή της νομοθεσίας για την προστασία και τη διαχείρισή τους¹⁴⁷. Η έκθεση αυτή διαβιβάζεται στον Οργανισμό Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ) για να συμπεριληφθεί στην ετήσια έκθεση κατάστασης περιβάλλοντος¹⁴⁸.

Επιπρόσθετα, η Γενική Διεύθυνση Υδάτων έχει ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση των Σχεδίων Διαχείρισης για την Περιοχή Λεκάνης Απορροής Ποταμών (ΣΔΛΑΠ), καθώς ορίζει τις κατευθύνσεις και τη μεθοδολογία που θα ακολουθήσουν οι Διευθύνσεις Υδάτων των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων κατά την εκπόνησή τους¹⁴⁹. Σε ειδικές περιπτώσεις και ύστερα από αίτημα του Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, η Γενική Διεύθυνση Υδάτων συνεργάζεται με την αρμόδια Διεύθυνση Υδάτων της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης για την κατάρτιση, επεξεργασία ή αναθεώρηση του Σχεδίου Διαχείρισης (ΣΔΛΑΠ)¹⁵⁰.

Στη Γενική Διεύθυνση Υδάτων του ΥΠΕΝ συστήνεται η Γνωμοδοτική Επιτροπή Υδάτων, ύστερα από απόφαση του Γενικού Γραμματέα Φυσικού Περιβάλλοντος και Υδάτων του ΥΠΕΝ, η οποία γνωμοδοτεί προς τη Γενική Διεύθυνση Υδάτων σχετικά με την Εθνική Στρατηγική Υδάτων και τους γενικούς κανόνες κοστολόγησης και τιμολόγησης των υδάτων και την εφαρμογή τους, ανάλογα με τις διαφορετικές τους χρήσεις και σε συνεργασία με τα συναρμόδια υπουργεία¹⁵¹.

Η Γνωμοδοτική Επιτροπή Υδάτων αποτελείται από τον Γενικό Διευθυντή Υδάτων ως πρόεδρο, έναν (1) εκπρόσωπο του Υπουργείου Οικονομικών, έναν (1) εκπρόσωπο του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων, έναν (1) εκπρόσωπο του Υπουργείου Υγείας, έναν (1) εκπρόσωπο του Υπουργείου Εσωτερικών και έναν (1) εκπρόσωπο του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων¹⁵². Η σύνθεση αυτή αποδεικνύει την ανάγκη συνεργασίας ανάμεσα σε διαφορετικά υπουργεία ώστε να επιτευχθεί ο σκοπός της αποτελεσματικής διαχείρισης των υδάτων στις διαφορετικές χρήσεις τους.

¹⁴⁷ Άρθρο 26, παρ. 2 του Ν. 5037/2023.

¹⁴⁸ Άρθρο 26, παρ. 2 του Ν. 5037/2023.

¹⁴⁹ Άρθρο 32 του Ν. 5037/2023.

¹⁵⁰ Άρθρο 32 του Ν. 5037/2023.

¹⁵¹ Άρθρο 28 του Ν. 5037/2023.

¹⁵² Άρθρο 28 του Ν. 5037/2023.

Παράλληλα, η Γνωμοδοτική Επιτροπή Υδάτων λαμβάνει υπόψη εισηγήσεις, προτάσεις και γνώμες των παρόχων υπηρεσιών ύδατος, της Ένωσης Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης Αποχέτευσης (ΕΔΕΥΑ) και της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδος (ΚΕΔΕ), ενώ η πρόταση της ΡΑΑΕΥ για τη μέθοδο κοστολόγησης και τιμολόγησης αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες αλλαγές που επήλθαν στο ισχύον θεσμικό πλαίσιο με τον Ν. 5037/2023¹⁵³.

Επιπρόσθετα, με την κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος και Ενέργειας και Εσωτερικών καθορίζονται οι λεκάνες απορροής ποταμών και ορίζονται οι Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, οι οποίες έχουν την αρμοδιότητα για τη διαχείριση και την προστασία τους¹⁵⁴.

3.1.1.2 Λοιπά Υπουργεία

Στη διαχείριση των υδατικών πόρων εμπλέκονται τα περισσότερα υπουργεία, όπως το Υγείας, το Εσωτερικών, το Υποδομών και Μεταφορών, το Οικονομίας, το Ανάπτυξης και Επενδύσεων και το Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

3.1.2 Αποκεντρωμένα όργανα.

3.1.2.1 Διεύθυνση Υδάτων Αποκεντρωμένης Διοίκησης.

Η αρμοδιότητα για τη διαχείριση και την προστασία κάθε λεκάνης απορροής ποταμού ανήκει στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση, εντός των διοικητικών ορίων της οποίας εκτείνεται¹⁵⁵. Στην περίπτωση που μια λεκάνη απορροής ποταμού εκτείνεται στα όρια περισσότερων Αποκεντρωμένων Διοικήσεων, τότε η αρμοδιότητα ασκείται από κοινού, ενώ, μετά από κοινή απόφαση των Γραμματέων των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων είναι δυνατό να επιμεριστούν οι αρμοδιότητες μεταξύ τους ή να αναληφθούν αποκλειστικά από τη μία εξ αυτών¹⁵⁶. Ωστόσο, εφόσον η αναφερόμενη κοινή απόφαση δεν δημοσιευτεί εντός πέντε (5) μηνών από τον καθορισμό των λεκανών απορροής, η απόφαση αυτή εκδίδεται από τον Γενικό Γραμματέα Φυσικού Περιβάλλοντος και Υδάτων του ΥΠΕΝ¹⁵⁷.

¹⁵³ Άρθρο 28 του Ν. 5037/2023.

¹⁵⁴ Άρθρο 29 του Ν. 5037/2023.

¹⁵⁵ Άρθρο 5 του Ν. 3199//2003.

¹⁵⁶ Άρθρο 29 του Ν. 5037/2023.

¹⁵⁷ Άρθρο 29 του Ν. 5037/2023.

Σε κάθε Αποκεντρωμένη Διοίκηση συστήνεται Διεύθυνση Υδάτων για την άσκηση των αρμοδιοτήτων της διαχείρισης και προστασίας των υδάτων. Ενδεικτικά, στις αρμοδιότητες των Διευθύνσεων Υδάτων περιλαμβάνονται:

α) η λήψη μέτρων για την πρόληψη της υποβάθμισης των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων, τη βελτίωση και αποκατάσταση των υδατικών συστημάτων, τη μείωση της ρύπανσης από επικίνδυνες ουσίες, την προώθηση της βιώσιμης χρήσης του νερού μακροπρόθεσμα, τη διασφάλιση της ισορροπίας ανάμεσα στην άντληση νερού από τους υδροφόρους και τον εμπλουτισμό τους, το μετριασμό των επιπτώσεων από πλημμύρες και ξηρασίες και την εφαρμογή των στόχων και προτύπων που προβλέπονται για τις προστατευόμενες περιοχές,

β) η εξειδίκευση και εφαρμογή μακροχρόνιων και μεσοχρόνιων προγραμμάτων διαχείρισης και προστασίας των λεκανών απορροής ποταμού,

γ) η κατάρτιση των Σχεδίων Διαχείρισης Περιοχών Λεκάνης Απορροής Ποταμού (ΣΔΛΑΠ), σύμφωνα με τις κατευθύνσεις της Εθνικής Στρατηγικής για τα Ύδατα, και των Προγραμμάτων Μέτρων, η εφαρμογή τους και η σύνταξη ετήσιας σχετικής έκθεσης. Η κάθε Διεύθυνση είναι αρμόδια να λάβει τα απαραίτητα μέτρα ώστε να είναι σε θέση να αναλύει τα χαρακτηριστικά της κάθε λεκάνης απορροής ποταμού, να εξετάζει τις επιπτώσεις των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στην κατάσταση των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων και να πραγματοποιεί οικονομική ανάλυση της χρήσης των υδάτων,

δ) η κατάρτιση Μητρώου Προστατευόμενων Περιοχών,

ε) η ενίσχυση της συμμετοχής του κοινού στις διαδικασίες προστασίας και διαχείρισης των υδάτων, κυρίως στη διαδικασία εκπόνησης και αναθεώρησης των Σχεδίων Διαχείρισης (ΣΔΛΑΠ),

στ) η συγκέντρωση και επεξεργασία ποσοτικών και ποιοτικών στοιχείων των υδάτων, τα οποία αποστέλλει στη βάση υδρολογικών και μετεωρολογικών δεδομένων. Στο πλαίσιο αυτό, έχει την αρμοδιότητα να παρακολουθεί και να ελέγχει τις ποιοτικές παραμέτρους και την ποσοτική κατάσταση των υδάτων, την οικολογική κατάσταση των επιφανειακών υδάτων και την κατάσταση των προστατευόμενων περιοχών,

ζ) ο συντονισμός των φορέων για θέματα σχετικά με τη χρήση και την προστασία των υδάτων,

η) ο έλεγχος των σημειακών και διάχυτων εκπομπών ρύπων στα επιφανειακά, υπόγεια και παράκτια ύδατα,

θ) η εφαρμογή Μέτρων για τον έλεγχο της ρύπανσης στην πηγή μέσω του ορισμού οριακών τιμών εκπομπής και προτύπων περιβαλλοντικής ποιότητας και Προγραμμάτων Μέτρων Προστασίας από τη ρύπανση, καθώς και απορρύπανσης των υδάτων,

ι) ο σχεδιασμός και η επιβολή όλων των αναγκαίων Προληπτικών Μέτρων για την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών,

ια) η επιβολή μέτρων για την προστασία των υπόγειων υδάτων και την αντιμετώπιση αυξητικών τάσεων που προκύπτουν από ανθρώπινες δραστηριότητες στις συγκεντρώσεις ουσιών στα υπόγεια ύδατα,

ιβ) η έκδοση αδειών χρήσης νερού και εκτέλεσης έργων αξιοποίησης υδατικών πόρων και ο έλεγχος της εφαρμογής τους. Οι αρμόδιες Διευθύνσεις εισηγούνται στον Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης, ο οποίος εκδίδει τη σχετική άδεια,

ιγ) η επιβολή σε υφιστάμενα ή σε νέα έργα και δραστηριότητες, που είναι πιθανό να υποβαθμίσουν τα ύδατα, τους περιορισμούς και τα Μέτρα που είναι πρόσφορα για την προστασία τους,

ιδ) η επιβολή σε υφιστάμενα ή σε νέα έργα και δραστηριότητες, τα οποία είναι πιθανό να υποβαθμίσουν τα ύδατα, τους περιορισμούς και τα μέτρα που είναι πρόσφορα για την προστασία τους¹⁵⁸.

Σε κάθε Αποκεντρωμένη Διοίκηση ενδέχεται να λειτουργούν περισσότερες από μία Διευθύνσεις Υδάτων και ο αριθμός τους εξαρτάται από τον αριθμό των αντίστοιχων Περιφερειών κάθε οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Κάθε Διεύθυνση Υδάτων διαρθρώνεται στα τμήματα της Παρακολούθησης και Προστασίας των Υδατικών Πόρων, της Ανάπτυξης και Διμέρων Σχέσεων και της Διοικητικής Υποστήριξης και Επικοινωνίας.

3.1.2.2 Συμβούλιο Υδάτων Αποκεντρωμένης Διοίκησης.

Το Συμβούλιο Υδάτων Αποκεντρωμένης Διοίκησης (ΣΥΑΔ) αποτελεί όργανο κοινωνικού διαλόγου και διαβούλευσης για θέματα σχετικά με τη διαχείριση και προστασία των υδάτων, το οποίο συστήνεται σε κάθε Υδατικό Διαμέρισμα, που εκτείνεται στα διοικητικά όρια μιας ή περισσότερων Αποκεντρωμένων Διοικήσεων,

¹⁵⁸ Άρθρο 5, παρ. 5 του Ν. 3199/2003.

συγκροτείται με απόφαση του Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης και αποτελείται από μη αμειβόμενα μέλη¹⁵⁹.

Συγκεκριμένα, στο ΣΥΑΔ συμμετέχουν:

- α) ο Γραμματέας της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης, ως Πρόεδρος,
- β) οι Προϊστάμενοι των Διευθύνσεων Υδάτων των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων που είναι αρμόδιες για το Υδατικό Διαμέρισμα,
- γ) ένας (1) εκπρόσωπος από κάθε Περιφέρεια, στα διοικητικά όρια των οποίων εκτείνεται το Υδατικό Διαμέρισμα,
- δ) ένας (1) εκπρόσωπος από το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος,
- ε) ένας (1) εκπρόσωπος από το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας,
- στ) ένας (1) εκπρόσωπος από την Κεντρική Ένωση Επιμελητηρίων Ελλάδας,
- ζ) ένας (1) εκπρόσωπος των περιβαλλοντικών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών,
- η) ένας (1) εκπρόσωπος από τον Οργανισμό Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ),
- θ) ένας (1) εκπρόσωπος από την ΚΕΔΕ¹⁶⁰.

Επιπρόσθετα, στις συνεδριάσεις του ΣΥΑΔ μπορεί να κληθούν να συμμετάσχουν, χωρίς δικαίωμα ψήφου, εκπρόσωποι και άλλων φορέων, όπως της Ελληνικής Αρχής Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών, του Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού «Δήμητρα», του Ελληνικού Κέντρου Θαλασσίων Ερευνών, του Εθνικού Κέντρου Βιοτόπων Υγροτόπων, των οικείων παρόχων υπηρεσιών ύδατος, καθώς και εξειδικευμένοι επιστήμονες¹⁶¹.

Το ΣΥΑΔ εκφράζει τη γνώμη του προς τους Γραμματείς των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων, εφόσον του ζητηθεί, για κάθε θέμα σχετικό με τη διαχείριση και την προστασία των υδάτων, ενώ, όλες οι λεπτομέρειες σχετικά με τη σύνθεση, τη λειτουργία και τη διαδικασία λήψης αποφάσεων αυτού του οργάνου ορίζονται ύστερα από κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος και Ενέργειας και Εσωτερικών¹⁶². Με τον Ν. 5037/2023 το ΣΥΑΔ συστήνεται σε επίπεδο Υδατικού Διαμερίσματος, ενώ σύμφωνα με τον προηγούμενο νόμο, τον Ν. 3199/2003, συστήνονταν σε κάθε Αποκεντρωμένη Διοίκηση. Ωστόσο, παρόλο που τα ΣΥΑΔ θεωρούνται ότι μπορούν να

¹⁵⁹ Άρθρο 30 του Ν. 5037/2023.

¹⁶⁰ Άρθρο 30 του Ν. 5037/2023.

¹⁶¹ Άρθρο 30 του Ν. 5037/2023.

¹⁶² Άρθρο 30 του Ν. 5037/2023.

συμβάλλουν στον κοινωνικό διάλογο και τη διαβούλευση στα θέματα διαχείρισης και προστασίας των υδατικών πόρων, η συγκρότησή τους στην πράξη ενέχει δυσκολίες¹⁶³.

3.1.3 Τοπικά όργανα.

3.1.3.1 Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Οι ΟΤΑ Α' και Β' Βαθμού εμπλέκονται σε θέματα εφαρμογής της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ και ο ρόλος τους είναι κυρίως υποστηρικτικός προς τα κεντρικά όργανα και τα όργανα των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων και αφορά κυρίως την υλοποίηση των Μέτρων των ΣΔΛΑΠ.

Οι Περιφέρειες μέσα από τις Διευθύνσεις Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού και τα Τμήματα Υδροοικονομίας, που λειτουργούν σε κάθε περιφερειακή ενότητα, είναι, σύμφωνα με το άρθρο 186 του Ν. 3852/2010, αρμόδιες να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για:

α) τη συμμετοχή σε προγράμματα διαπεριφερειακών ή διμερών συμφωνιών, σε συνεργασία με το αρμόδιο Υπουργείο για τη διαχείριση και προστασία των υδάτων,

β) τη λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων που προβλέπονται από τα σχέδια διαχείρισης και τα προγράμματα μέτρων, ώστε να πραγματοποιείται: ο έλεγχος της διαχείρισης υπόγειων και επιφανειακών αρδευτικών υδάτων, ο έλεγχος της εκτέλεσης εργασιών για την ανεύρεση υπόγειων υδάτων και έργων αξιοποίησης υδάτινων πόρων, η εξέταση αιτήσεων για τη χορήγηση αδειών χρήσης νερού και εκτέλεσης έργων αξιοποίησης υδάτινων πόρων,

γ) την έκδοση αποφάσεων του περιφερειάρχη για την επιβολή περιορισμών, ή άλλων μέτρων, για τη χρήση των υδάτων και την εκτέλεση έργων αξιοποίησής τους,

δ) τη διοργάνωση ενημερωτικών συναντήσεων για την ενημέρωση του κοινού σε θέματα προστασίας των υδάτινων οικοσυστημάτων,

ε) τη μέριμνα για τον έλεγχο των σημειακών και διάχυτων εκπομπών ρύπων στα επιφανειακά, υπόγεια και παράκτια ύδατα,

στ) την εφαρμογή και την επιβολή όλων των αναγκαίων προληπτικών μέτρων για την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών,

¹⁶³ Ιστότοπος ΥΠΕΝ. Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών. Υδατικό Διαμέρισμα Θράκης. <https://wfdver.ypeka.gr/el/management-plans-gr/1revision-approved-management-plans-gr/approved-1revision-el12-gr/>. (τελευταία πρόσβαση 11.10.2023).

ζ) την επιβολή μέτρων και κυρώσεων για την προστασία των υδάτων και την αντιμετώπιση αυξητικών τάσεων που προκύπτουν από ανθρώπινες δραστηριότητες στις συγκεντρώσεις ουσιών στα υπόγεια ύδατα, και

η) τη διενέργεια δειγματοληπτικών ελέγχων, προκειμένου να διαπιστωθεί η ποιότητα των πλαστικών σωλήνων και των εξαρτημάτων από μη πλαστικοποιημένο πολυβινυλοχλωρίδιο (σκληρό PVC), που χρησιμοποιούνται για τη μεταφορά πόσιμου νερού και αποχετευτικών λυμάτων, καθώς και για συστήματα αποχετεύσεως στα κτίρια¹⁶⁴.

Οι Δήμοι, σύμφωνα με το άρθρο 75 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, στον τομέα «Ανάπτυξης» έχουν την αρμοδιότητα για το σχεδιασμό, κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση υποδομών για τη στήριξη της τοπικής οικονομίας, όπως συστημάτων άρδευσης, αντιπλημμυρικών και εγγειοβελτιωτικών έργων, ενώ στον τομέα του «Περιβάλλοντος» είναι αρμόδιοι για την *«προστασία και διαχείριση των υδάτινων πόρων, την προστασία του εδάφους και των εσωτερικών υδάτων από την αλιεία (λιμνοθάλασσες, λίμνες, ιχθυοτροφεία, ποταμοί) και την καταπολέμηση της ρύπανσης στην περιφέρειά τους»*¹⁶⁵. Συγχρόνως, μέσω των ΔΕΥΑ και των υπηρεσιών ύδρευσης, εμπλέκονται στην υλοποίηση των Μέτρων των ΣΔΛΑΠ και έχουν τις αρμοδιότητες και τις νέες υποχρεώσεις του επιβάλλει στους παρόχους υπηρεσιών ύδατος.

3.1.3.2 Πάροχοι υπηρεσιών ύδατος.

Στους ορισμούς που περιλαμβάνονται στο άρθρο 3 του Ν. 5037/2023, ως «πάροχοι υπηρεσιών ύδατος» αναγνωρίζονται οι δημόσιοι και δημοτικοί φορείς, οι ανώνυμες εταιρείες οι οποίες ελέγχονται από το Δημόσιο, τα νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου και λοιποί φορείς του Δημοσίου, ενώ γίνεται ιδιαίτερη ονομαστική αναφορά στις ΔΕΥΑ, στις ΕΥΔΑΠ ΑΕ και ΕΥΑΘ ΑΕ, στην ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΓΙΩΝ ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ ΠΑΓΙΩΝ, στον ΟΑΚ ΑΕ, στους ΟΕΒ, αλλά και στους ΟΤΑ Α' βαθμού και στους Συνδέσμους Ύδρευσης ΟΤΑ, οι οποίοι παρέχουν υπηρεσίες ύδατος είτε προς άλλους φορείς είτε προς τελικούς χρήστες¹⁶⁶.

Για τους παρόχους αυτούς, εξαιρουμένων των ΟΕΒ, καθιερώνει δύο (2) νέες υποχρεώσεις¹⁶⁷.

¹⁶⁴ Μπαμπαλιούτας, Α. (2021). Το σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο της ελληνικής δημόσιας διοίκησης (3η εκδ., Τόμ. ΙΙ). Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκουλα ΑΕ, σσ. 237-238.

¹⁶⁵ Άρθρο 75 του Ν. 3463/2006, όπως ισχύει σήμερα.

¹⁶⁶ Άρθρο 3 του Ν. 5037/2023.

¹⁶⁷ Άρθρο 35 του Ν. 5037/2023.

Η πρώτη υποχρέωση των παρόχων, αφορά την κατάρτιση Γενικών Σχεδίων Υπηρεσιών Ύδατος («masterplan»), πενταετούς διάρκειας, τα οποία αποτελούν τη «μελέτη και καταγραφή ορθολογικών, αποδοτικών και βιώσιμων τρόπων και μεθοδολογιών διαχείρισης του υδροδοτικού και αποχετευτικού συστήματος των παρόχων» και τη «μελέτη εξεύρεσης νέων πηγών για την αναβάθμιση του υδατικού δυναμικού ή την κατάλληλη διαχείριση των υφιστάμενων»¹⁶⁸.

Τα «masterplan» υποβάλλονται στη ΡΑΑΕΥ, η οποία τα «αξιολογεί εντός διμήνου και προβαίνει σε συστάσεις, με κριτήριο τη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών ύδατος, τη σταδιακή επίτευξη της πλήρους ανάκτησης κόστους, τη σταδιακή αύξηση του ποσοστού κάλυψης του πληθυσμού και τη βελτίωση της οικονομικής αποδοτικότητας»¹⁶⁹.

Η δεύτερη υποχρέωση των παρόχων, αφορά την κατάρτιση και υποβολή στη ΡΑΑΕΥ, «ετήσιας έκθεσης προγραμματισμού», στην οποία περιλαμβάνονται:

- α) ο αναλυτικός ετήσιος προϋπολογισμός,
- β) ο προγραμματισμός των εργασιών ανάπτυξης των υποδομών υπηρεσιών ύδατος, με αναφορά στη γεωγραφική ανάπτυξη και τις απαιτούμενες επενδύσεις,
- γ) η τεκμηρίωση της συμβατότητας με το οικείο «masterplan»,
- δ) η τεκμηρίωση της συμβατότητας με το οικείο ΣΔΛΑΠ και
- ε) τα Σχέδια Διαχείρισης Υδατικών Πόρων, τα Σχέδια Εντοπισμού Απωλειών στο εσωτερικό δίκτυο και τα Σχέδια Ασφάλειας Νερού, τα οποία περιλαμβάνονται στη σύμβαση μεταξύ του ελληνικού δημοσίου, εκπροσωπούμενου από τα Υπουργεία Ανάπτυξης και Επενδύσεων και Περιβάλλοντος και Ενέργειας και της Ανώνυμης Εταιρείας Υδρεύσεως και Αποχετεύσεως Πρωτευούσης, σύμφωνα με το άρθρο εκατοστό δέκατο τέταρτο του ν. 4812/ 2021 (Α' 110)»¹⁷⁰.

Η ΡΑΑΕΥ οφείλει να αξιολογήσει την έκθεση προγραμματισμού, εντός αποκλειστικής προθεσμίας ενός (1) μήνα, ενώ, μετά από ειδικά αιτιολογημένη απόφασή της, μπορεί να ζητήσει την τροποποίηση της έκθεσης από τον οικείο πάροχο υπηρεσιών ύδατος, εφόσον κρίνει ότι δεν εφαρμόζονται ορθά οι κανόνες κοστολόγησης και τιμολόγησης των υπηρεσιών ύδατος ή το «masterplan»¹⁷¹.

¹⁶⁸ Άρθρο 35 του Ν. 5037/2023.

¹⁶⁹ Άρθρο 35 του Ν. 5037/2023.

¹⁷⁰ Άρθρο 35 του Ν. 5037/2023.

¹⁷¹ Άρθρο 35 του Ν. 5037/2023.

Η κατάρτιση των ανωτέρω έχει καθοριστική σημασία για την αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων από τους παρόχους, καθώς αποτελούν την προϋπόθεση για την αξιολόγηση των προτάσεων των παρόχων υπηρεσιών ύδατος για την υλοποίηση προγραμμάτων στον τομέα των υπηρεσιών ύδατος, ενώ η υποχρέωση αυτή επιβάλλεται *«από την 1η Ιανουαρίου 2024 για τους παρόχους υπηρεσιών ύδατος που εξυπηρετούν περιοχές με μόνιμο πληθυσμό άνω των εκατό χιλιάδων (100.000) κατοίκων και από την 1η Ιανουαρίου 2025 για όλους τους υπόλοιπους παρόχους υπηρεσιών ύδατος»*¹⁷².

3.1.4 Ανεξάρτητα όργανα.

3.1.4.1 Ρυθμιστική Αρχή Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων.

Η ΡΑΑΕΥ προέκυψε από τη διεύρυνση του αντικειμένου της ΡΑΕ, με νέες αρμοδιότητες σε θέματα υπηρεσιών ύδατος και διαχείρισης αστικών αποβλήτων, μέσα από την τροποποίηση του ιδρυτικού της νόμου, του Ν. 4001/2011, και τη μετονομασία της Αρχής, ώστε να αναλάβει τον *«έλεγχο, τη ρύθμιση και την εποπτεία θεμάτων σχετικών με την παροχή υπηρεσιών ύδατος»* ως ανεξάρτητη εθνική ρυθμιστική αρχή¹⁷³.

Σύμφωνα με τις νέες ρυθμίσεις, ο Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας και η ΡΑΑΕΥ οφείλουν να ασκούν τις νέες αρμοδιότητές τους με σκοπό να διασφαλίζεται η διαφάνεια και η αποτελεσματικότητα στην παροχή των υπηρεσιών ύδατος και ταυτόχρονα να επιδιώκεται το μέγιστο δυνατό επίπεδο ποιότητάς τους, μέσα από ένα σαφές και διαφανές σύστημα κοστολόγησης τιμολόγησης, το οποίο βασίζεται σε προκαθορισμένα κριτήρια¹⁷⁴. Η ΡΑΑΕΥ, στο πλαίσιο της εποπτείας και παρακολούθησης του οικονομικού και φυσικού αντικειμένου της παροχής των υπηρεσιών ύδατος, υποχρεούται να υποβάλλει στον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας ετήσια αναφορά, αξιοποιώντας τις ετήσιες εκθέσεις προγραμματισμού που υποβάλλουν στην Αρχή, προς έγκριση, οι πάροχοι υπηρεσιών ύδατος, καθώς και κάθε άλλο διαθέσιμο στοιχείο θεωρεί ότι θα συμβάλλει στην εκπλήρωση του σκοπού της¹⁷⁵.

Ειδικότερα, στη ΡΑΑΕΥ έχει αποδοθεί ένας ευρύς κατάλογος αρμοδιοτήτων σχετικών με την εποπτεία της λειτουργίας των παρόχων ύδατος, ο οποίος περιλαμβάνει:

¹⁷² Άρθρο 35 του Ν. 5037/2023.

¹⁷³ Άρθρα 4-7 του Ν. 5037/2023.

¹⁷⁴ Άρθρο 5 του Ν. 5037/2023.

¹⁷⁵ Άρθρο 11 του Ν. 5037/2023.

α) την παρακολούθηση και εποπτεία της εφαρμογής των γενικών κανόνων και αρχών διαχείρισης των υπηρεσιών ύδατος, όπως τα μέτρα εξοικονόμησης, τις ζώνες προστασίας, τα σχέδια ασφαλείας και την τήρηση των υποχρεώσεων των παρόχων υπηρεσιών ύδατος,

β) την παρακολούθηση των επιχειρησιακών σχεδίων και των Γενικών Σχεδίων Υπηρεσιών Ύδατος των παρόχων ύδατος και την εισήγηση τυχόν τροποποιήσεων,

γ) την έκδοση σχεδίων πρότυπων κανονισμών ύδρευσης, αποχέτευσης και άρδευσης ενώ δύναται να ζητήσει την τροποποίηση των κανονισμών των παρόχων που δεν είναι συμβατοί με το πρότυπο που έχει εκδώσει, μετά από ειδικά αιτιολογημένη απόφασή της,

δ) την πιστοποίηση των παρόχων υπηρεσιών ύδατος,

ε) την πρόταση στη Γνωμοδοτική Επιτροπή Υδάτων της Γενικής Διεύθυνσης Υδάτων για τη μέθοδο κοστολόγησης και τιμολόγησης,

στ) την παρακολούθηση και εποπτεία της ορθής εφαρμογής των συμβάσεων παραχώρησης υπηρεσιών ύδατος στις εταιρείες ΕΥΔΑΠ ΑΕ και ΕΥΑΘ ΑΕ, καθώς και οποιασδήποτε άλλης μορφής προγραμματικής σύμβασης ή σύμβασης παραχώρησης μεταξύ παρόχων υπηρεσιών ύδατος με σκοπό τη δημιουργία οικονομιών κλίμακας,

ζ) την εποπτεία της εφαρμογής της ισχύουσας μεθόδου κοστολόγησης και τιμολόγησης. Σε περίπτωση εσφαλμένης εφαρμογής των κανόνων κοστολόγησης και τιμολόγησης από τους παρόχους, η ΡΑΑΕΥ δύναται να προβαίνει σε συστάσεις, ενώ, σε περίπτωση μη ορθής και αμερόληπτης εφαρμογής των κανόνων τιμολόγησης δύναται να ζητεί από τους παρόχους να τροποποιήσουν τα τιμολόγια τους για τις διάφορες κατηγορίες καταναλωτών και χρηστών, μετά από ειδικά αιτιολογημένη απόφασή της,

η) την έγκριση των τιμολογίων των υπηρεσιών ύδατος των ΕΥΔΑΠ ΑΕ και ΕΥΑΘ ΑΕ για τις διάφορες κατηγορίες καταναλωτών και χρηστών, υπό την επιφύλαξη των συμβάσεων μεταξύ της ΕΥΔΑΠ ΑΕ και του Δημοσίου για την ανανέωση του αποκλειστικού δικαιώματος παροχής ακατέργαστου ύδατος και της συντήρησης του εξωτερικού υδροδοτικού συστήματος της πρωτεύουσας, την εφαρμογή των οποίων επιβλέπει η ΡΑΑΕΥ χωρίς να μπορεί να τροποποιήσει,

θ) την παρακολούθηση και εποπτεία της απρόσκοπτης, ασφαλούς, ποιοτικής και οικονομικά προσιτής παροχής πόσιμου νερού προς τους καταναλωτές,

ι) την παρακολούθηση των οικονομικών και χρηματοοικονομικών δεδομένων, του ύψους του τιμολογηθέντος και του εισπραχθέντος περιβαλλοντικού τέλους καθώς

και του ποσού που αποδίδεται από τους παρόχους στον Ειδικό Λογαριασμό του Πράσινου Ταμείου,

ια) τη συγκριτική αξιολόγηση του κόστους αντίστοιχων υπηρεσιών ύδατος και την εισήγηση μέτρων βελτιστοποίησης της επιχειρησιακής λειτουργίας στους παρόχους,

ιβ) την ενημέρωση από τους παρόχους για τον υπολογισμό του χρηματοοικονομικού κόστους λειτουργίας τους, σύμφωνα με τους γενικούς κανόνες κοστολόγησης και τιμολόγησης και το αν υποβάλλουν την ετήσια έκθεση σχετικά με την οικονομική τους απόδοση,

ιγ) τη σύναψη προγραμματικών συμβάσεων με ΟΤΑ, ΝΠΔΔ, οργανισμούς κοινής ωφέλειας ή άλλους οργανισμούς ή υπηρεσίες του δημόσιου τομέα για την εκπλήρωση των σκοπών της,

ιδ) τη διαμόρφωση προγραμμάτων κατάρτισης και ενημέρωσης των καταναλωτών,

ιε) την εκπόνηση, ανάθεση ή χρηματοδότηση ερευνών και μελετών¹⁷⁶.

Επιπλέον, μία εξαιρετικά σημαντική αρμοδιότητα που έχει ανατεθεί στη ΡΑΑΕΥ είναι η υποχρέωση υποβολής στους Υπουργούς Περιβάλλοντος και Ενέργειας και Εσωτερικών *«πρότασης ολοκληρωμένης δέσμης μέτρων, συνοδευόμενη από ανάλυση οικονομικών και κοινωνικών συνεπειών, για τη διασφάλιση της επιχειρησιακής λειτουργίας του συνόλου των παρόχων υπηρεσιών ύδατος»* έως την 31η Δεκεμβρίου 2024¹⁷⁷. Η ΡΑΑΕΥ καλείται να αξιολογήσει τις γεωγραφικές και πληθυσμιακές παραμέτρους, το λειτουργικό κόστος, το ποσοστό ανάκτησης κόστους και τις ταμειακές ροές κάθε παρόχου, την περιβαλλοντική του συμπεριφορά και τις υφιστάμενες υποδομές του καθώς και κοινωνικές παραμέτρους, ώστε να προτείνει την αναδιοργάνωσή τους, μέσω συγχωνεύσεων, διαδημοτικών συνεργασιών και προγραμματικών συμβάσεων, με στόχο την ενίσχυση της διαχειριστικής τους ικανότητας, τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών ύδατος, τη μείωση των αρνητικών συνεπειών στο φυσικό περιβάλλον και τη βέλτιστη τιμή για τον καταναλωτή¹⁷⁸.

Η ΡΑΑΕΥ, ως ανεξάρτητη αρχή, αναλαμβάνει και την αρμοδιότητα της εξέτασης των καταγγελιών των καταναλωτών κατά των παρόχων υπηρεσιών ύδατος

¹⁷⁶ Άρθρο 11 του Ν. 5037/2023.

¹⁷⁷ Άρθρο 12 του Ν. 5037/2023.

¹⁷⁸ Άρθρο 12 του Ν. 5037/2023.

και την εποπτεία της εφαρμογής των μέτρων προστασίας τους¹⁷⁹, ενώ συγχρόνως, δύναται να ασκεί Διαιτησία για διαφορές μεταξύ προσώπων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της παροχής υπηρεσιών ύδατος και διαφορές μεταξύ των πελατών/καταναλωτών και των παρόχων υπηρεσιών ύδατος, καθώς και μεταξύ παρόχων¹⁸⁰.

Οι κυρωτικές αρμοδιότητες της ΡΑΑΕΥ περιορίζονται στην επιβολή προστίμων σε περιπτώσεις παραβάσεων σχετικών με την κοστολόγηση και τιμολόγηση των υπηρεσιών τους, την εμπρόθεσμη υποβολή στοιχείων στατιστικού και οικονομικού περιεχομένου και την καταβολή του εισπραχθέντος περιβαλλοντικού τέλους, χωρίς να γίνεται καμία αναφορά σε περιβαλλοντικά θέματα και θέματα αποτελεσματικής διαχείρισης των υδάτινων πόρων και της ποιότητάς τους, κάτι που κρίνεται ως αρνητικό από τις περιβαλλοντικές οργανώσεις.

Σύμφωνα με τον Ν. 5037/2023 προβλέπονται επιπλέον πόροι για τη ΡΑΑΕΥ με την είσπραξη ποσοστού επί του ετήσιου κύκλου εργασιών των παρόχων υπηρεσιών ύδατος, με εξαίρεση τους ΟΕΒ, και την ενίσχυση του προσωπικού της με τρεις (3) επιπλέον εργαζόμενους για την εποπτεία του κλάδου των υδάτων¹⁸¹.

Ωστόσο, δημιουργείται προβληματισμός αν και εφόσον η ΡΑΑΕΥ θα μπορέσει να ανταποκριθεί επιτυχώς στις νέες της αρμοδιότητες στον κλάδο των υδάτων, καθώς θα απαιτηθεί η επαρκής στελέχωσή της με επιστημονικά εξειδικευμένο προσωπικό για να εποπτεύει ένα μεγάλο αριθμό παρόχων υπηρεσιών ύδατος, τεχνογνωσία για να μπορεί να προβαίνει στους εξειδικευμένους ελέγχους της επιχειρησιακής λειτουργίας των παρόχων και της εφαρμογής των κανόνων κοστολόγησης και τιμολόγησης, αλλά και εμπειρία ώστε να είναι σε θέση να προτείνει τρόπους αναδιάρθρωσης του κλάδου, που χαρακτηρίζεται από πολυδιάσπαση και πολυμορφία. Ειδικότερα, η υποχρέωση της ΡΑΑΕΥ να εγκρίνει τα πενταετή masterplan και τις ετήσιες εκθέσεις προγραμματισμού των εκατοντάδων παρόχων υπηρεσιών ύδατος που δραστηριοποιούνται αυτή τη στιγμή στη χώρα δημιουργεί ερωτηματικά για την καταλληλότητα της επιλογής της ΡΑΑΕΥ για αυτό.

Επιπλέον, η ανάθεση εποπτικών αρμοδιοτήτων για μια υπηρεσία κοινής ωφέλειας, όπως η ύδρευση, που παρέχεται από κρατικούς και δημοτικούς φορείς με τρόπο μονοπωλιακό, σε μια ρυθμιστική αρχή που μέχρι πρότινος ασχολούνταν

¹⁷⁹ Άρθρο 13 του Ν. 5037/2023.

¹⁸⁰ Άρθρο 19 του Ν. 5037/2023.

¹⁸¹ Άρθρα 20-21 του Ν. 5037/2023.

αποκλειστικά με τη ρύθμιση της «απελευθερωμένης» πλέον αγοράς ενέργειας, δημιουργεί ερωτηματικά για τη σκοπιμότητα αυτής της νομοθετικής πρόβλεψης. Ακόμα και η Επιστημονική Υπηρεσία της Βουλής αναφορικά με τις αρμοδιότητες που προβλέπονται στη ΡΑΑΕΥ, αναρωτιέται αν και κατά πόσον συμβαδίζουν με τη νομολογία του ΣτΕ για τις ΕΥΔΑΠ ΑΕ και ΕΥΑΘ ΑΕ (Ολ ΣτΕ 1906/2014 και 190-191/2022)¹⁸².

3.2 Η δομή των Υδατικών Διαμερισμάτων.

Το «Υδατικό Διαμέρισμα» ταυτίζεται με την «Περιοχή Λεκάνης Απορροής Ποταμού ή Περιοχή Λεκανών Απορροής Ποταμών», η οποία αντιστοιχεί στη *«θαλάσσια και χερσαία έκταση, που αποτελείται από μια ή περισσότερες γειτονικές λεκάνες απορροής ποταμού μαζί με τα συναφή υπόγεια και παράκτια ύδατα»* και αποτελεί τη δομή με βάση την οποία οργανώνεται η διαχείριση και η προστασία των υδάτων¹⁸³.

Σύμφωνα με τον Ν. 1739/1987, η Ελλάδα διαιρείται υδρολογικά σε δεκατέσσερα (14) Υδατικά Διαμερίσματα. Με απόφαση της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων, μετά από εισήγηση της Ειδικής Γραμματείας Υδάτων του ΥΠΕΝ, δύο όργανα που καταργήθηκαν με τον Ν. 5037/2023, καθορίστηκαν οι Λεκάνες Απορροής Ποταμών, οι οποίες υπάγονται σε δεκατέσσερις (14) Περιοχές Λεκανών Απορροής Ποταμών/ Υδατικά Διαμερίσματα καθώς και οι αρμόδιες αρχές του κάθε Υδατικού Διαμερίσματος.

Σήμερα η Ελλάδα διαιρείται στα παρακάτω Υδατικά Διαμερίσματα:

EL01 Υδατικό Διαμέρισμα Δυτικής Πελοποννήσου

EL02 Υδατικό Διαμέρισμα Βόρειας Πελοποννήσου

EL03 Υδατικό Διαμέρισμα Ανατολικής Πελοποννήσου

EL04 Υδατικό Διαμέρισμα Δυτικής Στερεάς Ελλάδας

EL05 Υδατικό Διαμέρισμα Ηπείρου

EL06 Υδατικό Διαμέρισμα Αττικής

EL07 Υδατικό Διαμέρισμα Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας

EL08 Υδατικό Διαμέρισμα Θεσσαλίας

EL09 Υδατικό Διαμέρισμα Δυτικής Μακεδονίας

¹⁸² Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής για τον Ν. 5037/2023, σ. 2.

¹⁸³ Άρθρο 2 του ΠΔ 51/2007.

EL10 Υδατικό Διαμέρισμα Κεντρικής Μακεδονίας

EL11 Υδατικό Διαμέρισμα Ανατολικής Μακεδονίας

EL12 Υδατικό Διαμέρισμα Θράκης

EL13 Υδατικό Διαμέρισμα Κρήτης

EL14 Υδατικό Διαμέρισμα Νήσων Αιγαίου, στα οποία περιλαμβάνονται σαράντα έξι (46) Λεκάνες Απορροής, χίλια επτακόσια ογδόντα ένα (1781) Επιφανειακά Υδατικά Συστήματα και πεντακόσια εξήντα πέντε (565) Υπόγεια Υδατικά Συστήματα¹⁸⁴.

¹⁸⁴ Ιστότοπος ΥΠΕΝ, Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών, <https://wfdver.ypeka.gr/el/home-gr/>. (τελευταία πρόσβαση 11.10.2023).

Χάρτης Υδατικών Διαμερισμάτων. Πηγή: Ιστοτόπος Αποκεντρωμένης Διοίκησης Πελοποννήσου¹⁸⁵.

Συγχρόνως, η χώρα μας διαιρείται διοικητικά σε επτά (7) Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, δεκατρείς (13) αιρετές Περιφέρειες και δεκατρείς (13) Διευθύνσεις Υδάτων.

¹⁸⁵ Ιστοτόπος Αποκεντρωμένης Διοίκησης Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας & Ιονίου, Χάρτης Υδατικών Διαμερισμάτων, https://4862.syzefxis.gov.gr/images/files/ydatika_diamerismata.jpg. (τελευταία πρόσβαση 20.12.2023).

3.3 Τα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών των Υδατικών Διαμερισμάτων.

Το Σχέδιο Διαχείρισης για την Περιοχή Λεκάνης Απορροής Ποταμών (Υδατικό Διαμέρισμα) εκπονείται από τη Διεύθυνση Υδάτων της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης και περιέχει όλα τα απαραίτητα στοιχεία, τις πληροφορίες και τις εκτιμήσεις για την προστασία και τη διαχείριση των υδάτων, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις και τη μεθοδολογία που ορίζει η Γενική Διεύθυνση Υδάτων του ΥΠΕΝ¹⁸⁶.

Τα ΣΔΛΑΠ, κατά τη διαδικασία κατάρτισης, αναθεώρησης ή τροποποίησής τους, τίθενται σε δημόσια διαβούλευση, η οποία, σύμφωνα με τον νόμο, διαρκεί για χρονικό διάστημα έξι (6) μηνών, ενώ, εγκρίνονται με Πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου, ύστερα από γνώμη του Υπ. Περιβάλλοντος και Ενέργειας και ισχύουν για έξι (6) χρόνια ή μέχρι την αναθεώρησή τους¹⁸⁷.

Κάθε ΣΔΛΑΠ¹⁸⁸ αποτελεί ένα έγγραφο στρατηγικού σχεδιασμού και περιλαμβάνει την περιγραφή του οικείου Υδατικού Διαμερίσματος παρέχοντας πληροφόρηση για τις λεκάνες απορροής ποταμών που περιλαμβάνονται σε αυτό, καταγράφει τα ιδιαίτερα φυσικά και ανθρωπογενή χαρακτηριστικά τους και τις αρμόδιες αρχές για τα θέματα διαχείρισης και προστασίας των υδατικών πόρων. Σε κάθε ΣΔΛΑΠ παρουσιάζονται, αναλυτικά, τα υδατικά συστήματα του οικείου Υδατικού Διαμερίσματος και κατηγοριοποιούνται σε συστήματα επιφανειακών υδάτων, υπόγεια υδατικά συστήματα, ιδιαιτέρως τροποποιημένα υδατικά συστήματα και τεχνητά υδατικά συστήματα και στις προστατευόμενες περιοχές, στις οποίες ανήκουν και οι περιοχές που προορίζονται για άντληση ύδατος για ανθρώπινη κατανάλωση. Οι ανθρώπινες δραστηριότητες, οι οποίες επηρεάζουν τα υδατικά συστήματα της κάθε περιοχής, καταγράφονται και διαχωρίζονται σε κατηγορίες, όπως, οι Σημειακές πηγές ρύπανσης, οι Διάχυτες πηγές ρύπανσης, οι Υδρομορφολογικές πιέσεις και οι Απολήψεις ύδατος για σκοπούς ύδρευσης, άρδευσης, κτηνοτροφίας και βιομηχανίας, και οι επιπτώσεις τους στα ύδατα. Επιπρόσθετα, τμήμα των ΣΔΛΑΠ αποτελούν οι αξιολογήσεις της κατάστασης των υδάτων, τόσο της ποσοτικής και ποιοτικής (οικολογικής και χημικής) κατάστασης κάθε υδατικού συστήματος, οι περιβαλλοντικοί στόχοι που πρέπει να επιτευχθούν και τα προγράμματα μέτρων που

¹⁸⁶ Άρθρο 32 του Ν. 5037/2023.

¹⁸⁷ Άρθρο 32 του Ν. 5037/2023.

¹⁸⁸ Ιστότοπος ΥΠΕΝ. Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών. Υδατικό Διαμέρισμα Θράκης. <https://wfdver.ypeka.gr/el/management-plans-gr/1revision-approved-management-plans-gr/approved-1revision-el12-gr/>. (τελευταία πρόσβαση 11.10.2023).

αποφασίζονται για την επίτευξη αυτών. Τέλος, τα ΣΔΛΑΠ περιλαμβάνουν οικονομική ανάλυση των διαφορετικών χρήσεων ύδατος καθώς και τη συμβολή των χρήσεων αυτών στην ανάκτηση του κόστους των υπηρεσιών ύδατος.

Στην κατάρτιση των ΣΔΛΑΠ λαμβάνονται υπόψη ορισμένοι κανόνες για την κάθε διαφορετική χρήση των υδάτων, σύμφωνα με τον Ν. 3199/2003. Αρχικά, η χρήση για ύδρευση έχει προτεραιότητα ως προς την ποιότητα και ως προς την ποσότητα, έναντι των άλλων χρήσεων, όπως είναι η άρδευση, η βιομηχανική χρήση, η ενεργειακή χρήση και η χρήση για αναψυχή. Η προτεραιοποίηση της ύδρευσης επιβεβαιώνεται και μέσα από τη νομολογία του ΣτΕ, καθώς σύμφωνα με την απόφαση 2462/2017 του Ε' Τμήματος ορίζεται ότι σε περίπτωση ανεπάρκειας των υδατικών πόρων η ύδρευση προηγείται και μπορεί να αποκλείει κάθε άλλη χρήση. Ωστόσο, σύμφωνα με τον νόμο, κάθε χρήση οφείλει να αποβλέπει στη βιώσιμη ικανοποίηση των αναπτυξιακών αναγκών και τη μακροπρόθεσμη προστασία των υδάτων, τη μελλοντική επάρκεια των αποθεμάτων τους και τη διατήρηση της ποιότητάς τους, κυρίως τη μείωση και την αποτροπή της ρύπανσής τους¹⁸⁹. Συγχρόνως, η ικανοποίηση της ζήτησης του νερού οφείλει να πραγματοποιείται λαμβάνοντας υπόψη τα όρια και τις δυνατότητες των υδατικών αποθεμάτων, τις ανάγκες για τη διατήρηση των οικοσυστημάτων, καθώς και την απαιτούμενη ισορροπία μεταξύ άντλησης κι ανατροφοδότησης των υπόγειων υδάτων¹⁹⁰. Είναι σημαντικό η ζήτηση ύδατος για κάθε χρήση να ικανοποιείται κατά το δυνατόν σε επίπεδο περιοχής λεκάνης απορροής ποταμού, ενώ κατά τη διαχείριση των υδάτων πρέπει να εξασφαλίζεται η εξοικονόμηση υδατικών πόρων μέσω της αξιοποίησης τεχνικών μεθόδων, οικονομικών κινήτρων και εργαλείων¹⁹¹.

Τα πρώτα ΣΔΛΑΠ των δεκαεσσάρων (14) Υδατικών Διαμερισμάτων της χώρας, σύμφωνα με τις προδιαγραφές της Οδηγίας 2000/60/EK, που καταρτίστηκαν, αφορούσαν στον πρώτο Κύκλο Διαχείρισης (2009-2015), ενώ η πρώτη Αναθεώρησή τους αφορά τον δεύτερο Κύκλο Διαχείρισης (2016-2021)¹⁹².

Ωστόσο, η δεύτερη αναθεώρηση των ΣΔΛΑΠ έχει καθυστερήσει και η χώρα μας έχει παραπεμφθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως προβλέπεται σε περιπτώσεις παραβίασης ενωσιακών υποχρεώσεων από

¹⁸⁹ Άρθρο 10 του Ν. 3199/2003.

¹⁹⁰ Άρθρο 10 του Ν. 3199/2003.

¹⁹¹ Άρθρο 10 του Ν. 3199/2003.

¹⁹² Ιστότοπος Αποκεντρωμένης Διοίκησης Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας & Ιονίου. Εγκριμένα Σχέδια Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Ποταμών. <https://4862.syzefxis.gov.gr/index.php/sxedia-diaxeirisis-lekanon-aporrois-potamon>. (τελευταία πρόσβαση 11.10.2023).

τα κράτη μέλη¹⁹³, επειδή δεν ολοκλήρωσε εγκαίρως την αναθεώρηση των ΣΔΛΑΠ και ΣΔΚΠ¹⁹⁴. Επιπρόσθετα, η διεξαγωγή των δύο κύκλων διαβουλεύσεων επί των ΣΔΛΑΠ θεωρείται ότι δεν πληροί τις προϋποθέσεις για έναν εποικοδομητικό δημόσιο διάλογο και την ενεργό συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών¹⁹⁵, η οποία αποτελεί ζητούμενο της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ, προϋπόθεση επιτυχίας της διαχείρισης και προστασίας των υδάτων και βασική αρχή του περιβαλλοντικού δικαίου¹⁹⁶.

3.4 Εθνική Στρατηγική για τα Ύδατα.

Η Εθνική Στρατηγική για τα Ύδατα, σύμφωνα με τον Ν. 5037/2023 με τον οποίο θεσμοθετήθηκε, έχει ως στόχο τη χάραξη κατευθυντήριων γραμμών για την προώθηση της βιώσιμης χρήσης του νερού και τη μακροπρόθεσμη προστασία των διαθέσιμων υδατικών πόρων. Εκπονείται από το ΥΠΕΝ, σε συνεργασία με τα Υπουργεία Υγείας και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, μετά από γνώμη της Γνωμοδοτικής Επιτροπής Υδάτων, και καθορίζει τις πολιτικές και τους στόχους για τη διαχείριση των υδάτων σε εθνικό επίπεδο, λαμβάνοντας υπόψη και τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής¹⁹⁷. Εγκρίνεται με Πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου, μετά από τη δημόσια διαβούλευσή της για τριάντα (30) τουλάχιστον ημέρες¹⁹⁸. Έχει διάρκεια έξι (6) χρόνια και αναθεωρείται με την ίδια διαδικασία ενώ μπορεί να τροποποιηθεί νωρίτερα, εφόσον κριθεί αναγκαίο¹⁹⁹.

Ενδεικτικά, η Εθνική Στρατηγική για τα Ύδατα περιλαμβάνει:

α) τη συνοπτική καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης αναφορικά με την ποσοτική και ποιοτική κατάσταση των υδάτων, αποτυπωμένων σε κατάλληλους

¹⁹³ Παπαγιάννης, Α. (2016). Ευρωπαϊκό Δίκαιο (5η εκδ.). Αθήνα: Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, σ. 214.

¹⁹⁴ Ιστότοπος Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Δελτίο τύπου «Η Επιτροπή αποφασίζει να παραπέμψει την ΕΛΛΑΔΑ στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης λόγω μη ολοκλήρωσης της αναθεώρησης των οικείων σχεδίων για τα ύδατα». https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_24_1235. (τελευταία πρόσβαση 24.4.2024).

¹⁹⁵ Σχόλια WWF Ελλάς στη δημόσια διαβούλευση ΥΠΕΝ για το σχέδιο νόμου με τίτλο «Μετονομασία της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας σε Ρυθμιστική Αρχή Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων, διεύρυνση του αντικειμένου της με αρμοδιότητες επί των υπηρεσιών ύδατος και της διαχείρισης αστικών αποβλήτων και ενίσχυση της υδατικής πολιτικής». https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/sxolia_wwf_dimosia_diavouleusi_ypen_gia_rae.pdf. (τελευταία πρόσβαση 10.9.2023).

¹⁹⁶ Παναγόπουλος, Θ., ό.π., σσ. 121-125.

¹⁹⁷ Άρθρο 31 του Ν. 5037/2023.

¹⁹⁸ Άρθρο 31 του Ν. 5037/2023.

¹⁹⁹ Άρθρο 31 του Ν. 5037/2023.

χάρτες, με βάση τις ετήσιες εκθέσεις της Γενικής Διεύθυνσης Υδάτων του ΥΠΕΝ, καθώς και την Έκθεση Κατάστασης Περιβάλλοντος του ΟΦΥΠΕΚΑ,

β) τα συγκεντρωτικά στοιχεία από όλα τα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών (ΣΔΛΑΠ), συμπεριλαμβανομένων των κύριων προβλημάτων και πιέσεων,

γ) τη συνοπτική αξιολόγηση των πολιτικών διαχείρισης των υδάτων και της εφαρμογής της εθνικής νομοθεσίας για επιμέρους θέματα που σχετίζονται με τα ΣΔΛΑΠ, συμπεριλαμβανομένων των υδρογεωτρήσεων και της προόδου εφαρμογής των Προγραμμάτων Μέτρων για την προστασία και αποκατάσταση των υδατικών πόρων,

δ) τις κατευθύνσεις πολιτικής για τη διασφάλιση της ισορροπίας ανάμεσα στην άντληση νερού από τους υδροφόρους ορίζοντες και τον εμπλουτισμό τους, καθώς και τον μετριασμό των επιπτώσεων από ξηρασίες και τις κατευθύνσεις πολιτικής για τον μετριασμό των επιπτώσεων από πλημμύρες,

ε) τη συνοπτική αξιολόγηση της προόδου στην εφαρμογή των Σχεδίων Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας,

στ) την αξιολόγηση της πολιτικής για τη βιώσιμη διαχείριση του ύδατος με βάση τις ετήσιες αναφορές της ΡΑΑΕΥ για τις υπηρεσίες ύδατος, το πόσιμο νερό και το νερό άρδευσης,

ζ) την αξιολόγηση του Εθνικού Δικτύου Παρακολούθησης της κατάστασης των επιφανειακών (ποτάμιων, λιμναίων, μεταβατικών και παράκτιων) και υπόγειων υδάτων, ως προς τις θέσεις, τον τύπο, τη συχνότητα και τις παραμέτρους παρακολούθησης και μέτρα για τη βελτίωσή του, συμπεριλαμβανομένων προγραμμάτων παρακολούθησης χημικών ουσιών σε ιζήματα και ζώντες οργανισμούς,

η) τις γενικές κατευθύνσεις για τη διαχείριση των υδάτων και τα κατάλληλα μέτρα, τα οποία εξειδικεύονται στα ΣΔΛΑΠ,

θ) τις προτάσεις για τη βελτίωση της διαδικασίας κατάρτισης των ΣΔΛΑΠ και των Σχεδίων Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας,

ι) την κατανομή των αρμοδιοτήτων των εμπλεκόμενων φορέων και προτάσεις βελτίωσης του συντονισμού και της συνεργασίας,

ια) την αξιολόγηση της διασυνοριακής συνεργασίας με γειτονικές χώρες²⁰⁰.

²⁰⁰ Άρθρο 31 του Ν. 5037/2023.

Παρόλο που η πρόβλεψη της εκπόνησης της Εθνικής Στρατηγικής για τα Ύδατα αποτελεί μια νέα προσθήκη του Ν. 5037/2023, υπάρχει κριτική σχετικά με το περιεχόμενο της έκθεσης αυτής, καθώς σε πολλά σημεία της ταυτίζεται με το περιεχόμενο των ΣΔΛΑΠ και φαίνεται να θεσπίζει γενικές κατευθύνσεις και πολιτικές για την προστασία και διαχείριση υδάτων σε εθνικό επίπεδο, αγνοώντας τις Λεκάνες Απορροής Ποταμών και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, στις οποίες όμως βασίζεται η ευρωπαϊκή νομοθεσία ως δομή αναφοράς.

3.5 Κοστολόγηση και τιμολόγηση των υπηρεσιών ύδατος.

Η ευρωπαϊκή Οδηγία 2000/60/ΕΚ, στο άρθρο 9, θέτει την υποχρέωση ανάκτησης του κόστους για τις υπηρεσίες ύδατος, σύμφωνα με την οποία προβλέπεται ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να ορίσουν μεθόδους κοστολόγησης και τιμολόγησης του ύδατος, λαμβάνοντας υπόψη την αρχή της ανάκτησης του κόστους των υπηρεσιών ύδατος, συμπεριλαμβανομένου του κόστους για το περιβάλλον και τους φυσικούς πόρους και την αρχή ο «ρυπαίνων πληρώνει»²⁰¹.

Η Υπουργική Απόφαση με αρ. 135275/19.5.2017 «Έγκριση γενικών κανόνων κοστολόγησης και τιμολόγησης υπηρεσιών ύδατος. Μέθοδος και διαδικασίες για την ανάκτηση κόστους των υπηρεσιών ύδατος στις διάφορες χρήσεις του», της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων, εκδόθηκε σε εφαρμογή του προαναφερθέντος άρθρου της Οδηγίας, θεσπίζοντας γενικούς κανόνες κοστολόγησης των υπηρεσιών ύδατος για τις διάφορες χρήσεις, γενικούς κανόνες τιμολόγησης των υπηρεσιών ύδατος, διακρίνοντας ανάμεσα στις υπηρεσίες ύδρευσης και άρδευσης, αλλά και κανόνες και μέτρα βελτίωσης των υπηρεσιών ύδατος, ώστε να διασφαλίζεται η βιώσιμη χρήση και η περιβαλλοντική προστασία των υδάτων σε συνδυασμό με τη διασφάλιση του συνταγματικά κατοχυρωμένου δημόσιου χαρακτήρα του νερού ως κοινωνικού αγαθού, που είναι απολύτως απαραίτητο για την επιβίωση του ανθρώπου²⁰². Ειδικότερα, με την απόφαση επιδιώκεται μια τιμολογιακή πολιτική για το νερό που θα παρέχει επαρκή κίνητρα στους χρήστες για τη βιώσιμη χρήση των υδατικών πόρων, καθώς και η επαρκής «συνεισφορά των διαφορών χρήσεων του νερού στην ανάκτηση του κόστους των υπηρεσιών ύδρευσης, σε ποσοστό που καθορίζεται από τα εγκεκριμένα ΣΔΛΑΠ,

²⁰¹ Άρθρο 9 της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ.

²⁰² Άρθρο 1 της ΥΑ 135275/19.5.2017 “Έγκριση γενικών κανόνων κοστολόγησης και τιμολόγησης υπηρεσιών ύδατος. Μέθοδος και διαδικασίες για την ανάκτηση κόστους των υπηρεσιών ύδατος στις διάφορες χρήσεις του”, (ΦΕΚ 1751/Β/22.05.2017).

λαμβάνοντας υπόψη τις κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές επιπτώσεις της αποκατάστασης καθώς και τις γεωγραφικές και κλιματικές συνθήκες»²⁰³.

Σύμφωνα με την απόφαση, κατά τον υπολογισμό του συνολικού κόστους των υπηρεσιών ύδατος, από τους παρόχους ύδρευσης, λαμβάνονται υπόψη τρεις (3) συνιστώσες:

α) το χρηματοοικονομικό κόστος του παρόχου, το οποίο περιλαμβάνει το κόστος κεφαλαίου, το κόστος συντήρησης και το κόστος διοίκησης,

β) το περιβαλλοντικό κόστος, το οποίο προσδιορίζεται σε επίπεδο Υδατικού Συστήματος ή ανά ομάδα Υδατικών Συστημάτων, και αποτελεί το κόστος των Συμπληρωματικών Μέτρων που απαιτούνται από το οικείο ΣΔΛΑΠ για την επίτευξη της καλής κατάστασης των υδάτων, σε περίπτωση απόκλισης, και

γ) το κόστος φυσικού πόρου, το οποίο αποτελεί το κόστος των εναλλακτικών χρήσεων του ύδατος, οι οποίες είναι αναγκαίες σε περίπτωση που το υδατικό σύστημα χρησιμοποιείται πέραν του ρυθμού της φυσικής του αναπλήρωσης και προσδιορίζεται από το κόστος των Συμπληρωματικών Μέτρων που απαιτούνται από το οικείο ΣΔΛΑΠ²⁰⁴.

Επιπλέον, στο άρθρο 9 της απόφασης αναφέρεται ότι «ο προσδιορισμός των τιμολογίων γίνεται κατά τρόπο ώστε τα συνολικά έσοδα να καλύπτουν το συνολικό κόστος των υπηρεσιών ύδατος του συγκεκριμένου παρόχου», θεσμοθετώντας την πλήρη ανάκτηση του κόστους υπηρεσιών ύδρευσης.

Ωστόσο, η ΥΑ με αρ. 135275/19.5.2017, της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων, ακυρώθηκε, ομόφωνα και στο σύνολό της, με την απόφαση 2519/2022 της μείζονος σύνθεσης του Δ' Τμήματος του ΣτΕ. Σύμφωνα με το σκεπτικό της απόφασης, το ΣτΕ αναγνωρίζει πως από τις διατάξεις και τον σκοπό της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ «συνιστάμενο στη διασφάλιση της ποιότητας του ύδατος και τη διαχείριση αυτού όχι ως εμπορικού προϊόντος, αλλά ως κοινωφελούς αγαθού, προκύπτει ότι η εθνική πολιτική παροχής υπηρεσιών ύδρευσης, συμπεριλαμβανομένης και της τιμολόγησης αυτών, σχεδιάζεται από τα κράτη μέλη ως πολιτική παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, με βασικό κριτήριο την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων της εν λόγω Οδηγίας για την προστασία των εσωτερικών, επιφανειακών, παράκτιων και υπογείων υδάτων»²⁰⁵. Επίσης, κρίνει ότι η ΥΑ δεν είναι σύμφωνη με τον Ν. 3199/2003, το ΠΔ 51/2007 και

²⁰³ Άρθρο 1 της ΥΑ 135275/19.5.2017.

²⁰⁴ Άρθρα 3-6 της ΥΑ 135275/19.5.2017.

²⁰⁵ Δ' Τμήμα ΣτΕ 129/2022, Σκ. 8.

την Οδηγία 2000/60/EK καθώς «δεν διασφαλίζεται ότι οι πάροχοι των υπηρεσιών ύδατος προσαρμόζουν την τιμολογιακή τους πολιτική στα δεδομένα που προκύπτουν από τα εγκεκριμένα σχέδια διαχείρισης της κάθε λεκάνης απορροής ποταμών», με εξαίρεση τις ειδικές ρυθμίσεις για το περιβαλλοντικό κόστος και το κόστος πόρου, «δεν προβλέπεται ότι κατά την έγκριση των τιμολογίων των παρόχων από τις αρμόδιες αρχές, ελέγχεται η τήρηση των κατευθύνσεων που τίθενται στα σχέδια διαχείρισης, ώστε να εξασφαλίζεται ότι η τιμολογιακή πολιτική διαμορφώνεται κατ' εκτίμηση των κοινωνικών, περιβαλλοντικών και οικονομικών αποτελεσμάτων της ανάκτησης κόστους και της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει», ενώ συγχρόνως, «δεν προσδιορίζονται συγκεκριμένοι παράμετροι, κατ' εκτίμηση των οποίων πρέπει να καθορίζεται το επίπεδο ανάκτησης του κόστους των υπηρεσιών ύδατος στις διάφορες χρήσεις», αλλά, αντίθετα, «προβλέπεται κατ' αρχήν ως υποχρεωτική σε κάθε περίπτωση η πλήρης ανάκτηση του κόστους των υπηρεσιών ύδατος» σε όλη την επικράτεια²⁰⁶.

Ωστόσο, το ΣτΕ αναγνωρίζει ότι η πρόβλεψη της τιμολόγησης των υπηρεσιών παροχής νερού ύδρευσης με αύξουσες κλίμακες κατανάλωσης, με αντίστοιχα αυξανόμενα κλιμάκια τελών ογκοχρέωσης, αποτελεί ορθή πρακτική για τη λειτουργία της τιμολογιακής πολιτικής των παρόχων ως μέσου ορθολογικής διαχείρισης των υδάτων και αποτροπής της υπερβολικής κατανάλωσης²⁰⁷.

Μετά την ακύρωση της ΥΑ για την κοστολόγηση-τιμολόγηση ψηφίστηκε ο Ν. 5037/2023, το άρθρο 34 του οποίου αντικατέστησε το άρθρο 12 του Ν. 3199/2003 και κατήργησε το άρθρο 8 του ΠΔ 51/2007, άρθρα τα οποία αναφέρονταν στην ανάκτηση του κόστους για υπηρεσίες ύδατος, με το σκεπτικό ότι το νέο άρθρο θα αντικατοπτρίζει ακριβέστερα το περιεχόμενο της Οδηγίας 2000/60/EK και θα συμπληρώνει το ρυθμιστικό κενό που προέκυψε από την ακυρωτική απόφαση του ΣτΕ²⁰⁸.

Σύμφωνα με το άρθρο 34 του Ν. 5037/2023, για τον καθορισμό των γενικών κανόνων κοστολόγησης και τιμολόγησης υπηρεσιών ύδατος λαμβάνονται υπόψη η αρχή της ανάκτησης του κόστους, συμπεριλαμβανομένου του περιβαλλοντικού κόστους και του κόστους πόρου, και η οικονομική ανάλυση. Η οικονομική ανάλυση «περιέχει πληροφορίες, λαμβανομένου υπόψη του κόστους συλλογής των σχετικών δεδομένων, ώστε: α) να εκτελούνται οι υπολογισμοί που απαιτούνται για να συνεκτιμάται η αρχή της ανάκτησης του κόστους των υπηρεσιών ύδατος, συμπεριλαμβανομένων των

²⁰⁶ Δ' Τμήμα ΣτΕ 5129/2022, Σκ. 7 και 10.

²⁰⁷ Δ' Τμήμα ΣτΕ 5129/2022, Σκ. 11.

²⁰⁸ Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 5037/2023, σ. 396.

μακροπρόθεσμων προβλέψεων της προσφοράς και της ζήτησης ύδατος στην περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού, και, όταν απαιτείται: αα) των υπολογισμών του όγκου, των τιμών και του κόστους των υπηρεσιών ύδατος, κατά χρήση ύδατος, και αβ) των υπολογισμών των σχετικών επενδύσεων, λαμβανομένων υπόψη των προβλέψεων τέτοιων επενδύσεων, και β) να επιλέγεται ο αποτελεσματικότερος συνδυασμός μέτρων για τις χρήσεις ύδατος»²⁰⁹.

Παράλληλα, στο ίδιο άρθρο επισημαίνεται ότι η τιμολογιακή πολιτική των υπηρεσιών ύδατος: α) παρέχει κατάλληλα κίνητρα για τη βιώσιμη χρήση των υδατικών πόρων, συμβάλλοντας στην επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων, και β) εξασφαλίζει την κατάλληλη συμβολή των διαφόρων χρήσεων ύδατος, διακρινόμενων σε νοικοκυριά, γεωργία και βιομηχανία, στην ανάκτηση του κόστους των υπηρεσιών ύδατος, βάσει της οικονομικής ανάλυσης που διενεργείται λαμβάνοντας υπόψη την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», ενώ μπορεί να συνεκτιμά τα κοινωνικά, περιβαλλοντικά και οικονομικά αποτελέσματα της ανάκτησης, καθώς και τις γεωγραφικές και κλιματολογικές συνθήκες της οικείας περιοχής²¹⁰.

Επίσης, στο άρθρο 3 του Ν. 5037/2023 προστίθενται νέοι ορισμοί για την κοστολόγηση, την τιμολόγηση, το περιβαλλοντικό κόστος, το κόστος πόρου και το περιβαλλοντικό τέλος, ενώ στην παρ. 6 του άρθρου 34 ορίζεται ότι οι γενικοί κανόνες κοστολόγησης και τιμολόγησης υπηρεσιών ύδατος, τα μέτρα βελτίωσης αυτών, καθώς και οι διαδικασίες και η μέθοδος ανάκτησης του κόστους των υπηρεσιών ύδατος στις διάφορες χρήσεις θα καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Οικονομικών, Εσωτερικών και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, κατόπιν γνώμης της Γνωμοδοτικής Επιτροπής του ΥΠΕΝ και εισήγησης της ΠΑΑΕΥ, προς την Επιτροπή.

Ωστόσο, η Επιστημονική Υπηρεσία της Βουλής διατυπώνει τον προβληματισμό της για το κατά πόσο η προσθήκη των νέων ορισμών και η πρόβλεψη της εισήγησης της ΠΑΑΕΥ θα συμβάλλουν στην ουσιαστική συμμόρφωση με την απόφαση του ΣτΕ για την κοστολόγηση και τιμολόγηση των υπηρεσιών ύδατος²¹¹.

²⁰⁹ Άρθρο 34 του Ν. 5037/2023.

²¹⁰ Άρθρο 34 του Ν. 5037/2023.

²¹¹ Έκθεση Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής για τον Ν. 5037/2023 .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Η ΧΡΗΣΗ ΥΔΑΤΟΣ ΓΙΑ ΥΔΡΕΥΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ.

4.1 Οι πάροχοι ύδρευσης και οι αρμοδιότητές τους.

4.1.1 Κρατικοί πάροχοι.

4.1.1.1 Εταιρεία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Πρωτεύουσας.

Η ΕΥΔΑΠ ιδρύθηκε με τον Ν. 1068/1980 με τη συγχώνευση του «Οργανισμού Αποχετεύσεως Πρωτεύουσας» και της «Ανώνυμης Ελληνικής Εταιρείας Υδάτων των πόλεων Αθηνών-Πειραιώς και Περιχώρων», ως Ανώνυμη Εταιρεία που ανήκει εξ ολοκλήρου στο κράτος, λειτουργεί με βάση το δημόσιο συμφέρον και σύμφωνα με τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας²¹².

Με τον Ν. 2744/1999 συστάθηκε η ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΓΙΩΝ ΕΥΔΑΠ, ως ΝΠΔΔ, με σκοπό τη διαχείριση, συντήρηση και λειτουργία των ακίνητων περιουσιακών στοιχείων, που περιλαμβάνουν τα φράγματα και τους ταμιευτήρες του Μόρνου και του Μαραθώνα, τις εγκαταστάσεις της Υλίκης και όλα τα εξωτερικά υδραγωγεία και τα αντλιοστάσια, τα οποία μεταβιβάστηκαν από την ΕΥΔΑΠ και τελούν υπό την κυριότητα του δημοσίου²¹³. Η ΕΥΔΑΠ ΑΕ καταβάλλει τίμημα στην ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΓΙΩΝ ΕΥΔΑΠ για την προμήθεια του ακατέργαστου ύδατος και είναι υπεύθυνη: α) για την παροχή υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης, β) την άντληση, συλλογή, αφαλάτωση, αποθήκευση, μεταφορά, επεξεργασία, διανομής και διαχείρισεως ύδατος πάσης χρήσεως και γ) τη συλλογή, επεξεργασία, αποθηκεύσεως, διαθέσεως και διαχείρισεως αποβλήτων και άλλων λυμάτων²¹⁴. Με τον Ν. 5037/2023 η εποπτεία των ΕΥΔΑΠ ΑΕ και ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΓΙΩΝ ΕΥΔΑΠ μεταφέρεται στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

Ο σκοπός της ΕΥΔΑΠ ΑΕ είναι η ύδρευση και αποχέτευση στη γεωγραφική περιοχή της αρμοδιότητάς της, στους δήμους της Περιφέρειας Αττικής, για την οποία διαθέτει το αποκλειστικό, ανεκχώρητο και αμεταβίβαστο δικαίωμα της παροχής υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης, σύμφωνα με τον Ν. 2744/1999, αλλά και εκτός της περιοχής αρμοδιότητάς της μέσω θυγατρικών εταιριών και μέσω σύναψης προγραμματικών συμβάσεων με τους ΟΤΑ²¹⁵.

²¹² Άρθρο 1 του Ν. 1068/1980 “Περί συστάσεως ενιαίου φορέως Υδρεύσεως - Αποχετεύσεως Πρωτεύουσας”, (ΦΕΚ 190/Α/23.08.1980).

²¹³ Άρθρο 4 του Ν. 2744/1999 “Ρυθμίσεις θεμάτων της Εταιρείας Υδρεύσεως και Αποχετεύσεως Πρωτεύουσας (Ε.ΥΔ.Α.Π.) και άλλες διατάξεις”, (ΦΕΚ 222/Α/25.10.1999).

²¹⁴ Άρθρα 1-6 του Ν. 2744/1999.

²¹⁵ Άρθρο 1 του Ν. 2744/1999.

Το 1999 αποφασίστηκε η εισαγωγή του συνόλου των μετοχών της ΕΥΔΑΠ στο Χρηματιστήριο Αθηνών και σε ιδιώτες διατέθηκε το 38,67% του μετοχικού της κεφαλαίου, λαμβάνοντας υπόψη και την πρόβλεψη του νόμου για διάθεση σε επενδυτές έως 49% του μετοχικού της κεφαλαίου²¹⁶.

Αποφάσεις για μεταβίβαση της ΕΥΔΑΠ ΑΕ αρχικά στο ΤΑΙΠΕΔ και στη συνέχεια στο ΕΕΣΥΠ ακυρώθηκαν δικαστικά από το ΣτΕ και με το άρθρο 64 του νόμου 5045/2023 προβλέφθηκε η μεταβίβαση στο Δημόσιο του συνόλου των μετοχών της ΕΥΔΑΠ ΑΕ που κατείχε η ΕΕΣΠ, σε συμμόρφωση με τις αποφάσεις 1906/2014 και 190/2022 της Ολομέλειας του ΣτΕ. Η μεταβίβαση των μετοχών στο Δημόσιο ολοκληρώθηκε στις 3 Αυγούστου του 2023 και συνεπάγεται ότι το συνολικό ποσοστό των δικαιωμάτων ψήφου (έμμεσα και άμεσα) που ελέγχει το Ελληνικό Δημόσιο ανέρχεται στο 61,33% του μετοχικού κεφαλαίου της ΕΥΔΑΠ ΑΕ, εκ των οποίων τα άμεσα δικαιώματα ψήφου αφορούν σε ποσοστό 50% + 1 μετοχή, επιτρέποντας τον άμεσο έλεγχο του κράτους στην εταιρεία²¹⁷.

Η ΕΥΔΑΠ ΑΕ διοικείται από ένα Διοικητικό Συμβούλιο, αρμόδιο για τη διαμόρφωση της στρατηγικής και της πολιτικής ανάπτυξης της εταιρείας, το οποίο αποτελείται από δεκατρία (13) μέλη που εκλέγονται: α) από τη Γενική Συνέλευση και αποτελούν τα εννέα (9) Μέλη του Μετόχου της πλειοψηφίας, β) από την Ειδική Συνέλευση οι δύο (2) εκπρόσωποι της μειοψηφίας και γ) από εκλογές μεταξύ των εργαζομένων της ΕΥΔΑΠ ΑΕ για την επιλογή των δύο (2) εκπροσώπων των εργαζομένων²¹⁸.

Σήμερα, η ΕΥΔΑΠ ΑΕ αποτελεί τη μεγαλύτερη εταιρεία στον κλάδο της ύδρευσης, αποχέτευσης και επεξεργασίας λυμάτων και καλύπτει τις ανάγκες άνω του 40% του συνολικού πληθυσμού της χώρας, ενώ έχει επεκταθεί και στον τομέα της ενέργειας με την αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας που διαθέτει²¹⁹.

²¹⁶ Άρθρο 1 του Ν. 2744/1999.

²¹⁷ Ιστότοπος Οικονομικού Ταχυδρόμου. «ΕΥΔΑΠ: Στο ελληνικό Δημόσιο οι μετοχές της ΕΕΣΥΠ». <https://www.ot.gr/2023/08/04/epixeiriseis/eydap-sto-elliniko-dimosio-oi-metoxes-tis-eesyp/>. (τελευταία πρόσβαση 11.10.2023).

²¹⁸ Ιστότοπος ΕΥΔΑΠ ΑΕ. Διοίκηση της Εταιρείας. <https://www.eydap.gr/TheCompany/CorporateGovernance/Board/>. (τελευταία πρόσβαση 11.10.2023).

²¹⁹ Ιστότοπος ΕΥΔΑΠ ΑΕ. Πληροφορίες για την Εταιρεία. <https://www.eydap.gr/TheCompany/CompanyProfile/>. (τελευταία πρόσβαση 11.10.2023).

4.1.1.2 Εταιρεία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης.

Η Εταιρεία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης ΑΕ (ΕΥΑΘ) ιδρύθηκε με τον Ν. 2651/1998, από τη συγχώνευση των εταιρειών «Οργανισμός Ύδρευσης Θεσσαλονίκης ΑΕ» και «Οργανισμός Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης ΑΕ», και σύμφωνα με το άρθρο 20 προβλέπεται να ανήκει εξ ολοκλήρου στο Ελληνικό Δημόσιο και να λειτουργεί προς εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος με σκοπό την ύδρευση, αποχέτευση και αντιπλημμυρική προστασία της περιοχής αρμοδιότητάς της καθώς και κάθε άλλη σχετική εργασία στο πλαίσιο της διαχείρισης του πλήρους κύκλου εκμετάλλευσης του νερού²²⁰.

Με τον Ν. 2937/2001 συνιστάται το ΝΠΔΔ με την επωνυμία ΕΥΑΘ ΠΑΓΙΩΝ, στο οποίο μεταβιβάζεται η διαχείριση, συντήρηση και λειτουργία των παγίων περιουσιακών στοιχείων, όπως ο αγωγός μεταφοράς του ακατέργαστου ύδατος από το αντλιοστάσιο ωθήσεως Σίνδου στο σταθμό επεξεργασίας Νεοχωρούδας, ο σταθμός επεξεργασίας ύδατος του Γαλλικού ποταμού, οι εγκαταστάσεις επεξεργασίας ύδατος και λυμάτων στη Σίνδο και οι εγκαταστάσεις του βιολογικού καθαρισμού Αγγελοχωρίου στη Μηχανιώνα, αλλά και η άσκηση των δικαιωμάτων του Δημοσίου επί των πηγών που χρησιμοποιούνται για την ύδρευση της περιοχής δραστηριότητας της ΕΥΑΘ²²¹. Μέσω της ΕΥΑΘ ΠΑΓΙΩΝ, το Δημόσιο, διαθέτει το ακατέργαστο ύδωρ στην ΕΥΑΘ ΑΕ, έναντι χρηματικού τιμήματος, ώστε να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών ύδρευσης προς τους πελάτες της²²².

Το 2001 η ΕΥΑΘ ΑΕ εισάγεται στο Χρηματιστήριο Αθηνών καθώς το Δημόσιο δύναται να διαθέτει σε επενδυτές μετοχές που αντιπροσωπεύουν ποσοστό έως 49% του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρείας²²³.

Μετά από αποφάσεις του ΣτΕ, ακυρώθηκε η μεταβίβαση της πλειοψηφίας των μετοχών της ΕΥΑΘ ΑΕ, αρχικά στο ΤΑΙΠΕΔ και στη συνέχεια στο ΕΕΣΥΠ, με το σκεπτικό ότι είναι *«συνταγματικώς επιβεβλημένος ο έλεγχος της ΕΥΑΘ ΑΕ από το Ελληνικό Δημόσιο»*, όχι απλώς με την άσκηση εποπτείας, αλλά και μέσω της κατοχής της πλειοψηφίας του μετοχικού κεφαλαίου της καθώς *«παρέχει υπηρεσίες κοινής ωφέλειας απολύτως ζωτικής σημασίας για τον πληθυσμό της ευρύτερης περιοχής της Θεσσαλονίκης»*²²⁴.

²²⁰ Άρθρο 20 του Ν. 2651/1998.

²²¹ Άρθρο 22 του Ν. 2937/2001.

²²² Άρθρο 24 του Ν. 2937/2001.

²²³ Άρθρο 18 του Ν. 2937/2001.

²²⁴ Ολ ΣτΕ 191/2022, Σκ. 37.

Με το άρθρο 64 του Ν. 5045/2023 προβλέπεται η μεταβίβαση στο Δημόσιο του συνόλου των μετοχών της ΕΥΑΘ ΑΕ που κατέχει η ΕΕΣΥΠ ΑΕ, η άσκηση των δικαιωμάτων Δημοσίου ως μετόχου από τους Υπουργούς Οικονομικών, Εσωτερικών (Τομέας Μακεδονίας Θράκης) και Περιβάλλοντος και Ενέργειας, από κοινού και η ανάθεση της εποπτείας επί των ΕΥΑΘ ΑΕ και ΕΥΑΘ ΠΑΓΙΩΝ στα Υπουργεία Εσωτερικών (Τομέας Μακεδονίας Θράκης) και Περιβάλλοντος και Ενέργειας, σε μια προσπάθεια συμμόρφωσης της διοίκησης με τις αποφάσεις του ΣτΕ²²⁵. Στις 3 Αυγούστου του 2023 ολοκληρώθηκε η αυτοδίκαιη και χωρίς αντάλλαγμα μεταβίβαση των μετοχών της ΕΥΑΘ ΑΕ στο Δημόσιο, με συνέπεια ο συνολικός αριθμός των δικαιωμάτων ψήφου (άμεσα και έμμεσα) που ελέγχει το Ελληνικό Δημόσιο στην ΕΥΑΘ ΑΕ να ανέρχεται σε 26.868.000 μετοχές ή ποσοστό 74,02% του μετοχικού κεφαλαίου, εκ των οποίων τα άμεσα δικαιώματα ανέρχονται στο 50% συν 1 μετοχή²²⁶.

Σήμερα, η ΕΥΑΘ ΑΕ, διαθέτοντας το αποκλειστικό δικαίωμα της παροχής υπηρεσιών ύδρευσης στην ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλονίκης, εξυπηρετεί περισσότερους από 1,2 εκατομμύρια καταναλωτές, παρέχοντας υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης, καθώς εξειδικεύεται στη μελέτη, κατασκευή, διαχείριση, συντήρηση και επέκταση των συστημάτων ύδρευσης και αποχέτευσης, ενώ συγχρόνως δραστηριοποιείται σε έργα, όπως η αφαλάτωση, άντληση, επεξεργασία, αποθήκευση, μεταφορά, διανομή και η διαχείριση υδάτων κάθε είδους, αλλά και η συλλογή, μεταφορά, επεξεργασία, αποθήκευση και διαχείριση λυμάτων²²⁷. Επίσης, η ΕΥΑΘ αναλαμβάνει την εκμετάλλευση προϊόντων που προέρχονται από την επεξεργασία λυμάτων, δραστηριοποιείται και στην παραγωγή και πώληση ηλεκτρικής ενέργειας, με την εκμετάλλευση των υδάτων που προέρχονται από πηγές, φράγματα, υδραγωγεία και αγωγούς, ενώ δύναται να παρέχει συμπληρωματικές ποσότητες ύδατος για την υδροδότηση ΟΤΑ²²⁸.

Σύμφωνα με το καταστατικό της ΕΥΑΘ, όπως εγκρίθηκε από την Τακτική Γενική Συνέλευση των Μετόχων στις 08.09.2022, η εταιρεία διοικείται από Διοικητικό Συμβούλιο που αποτελείται από έντεκα (11) μέλη, εκλεγμένα από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων της για τετραετή θητεία, ενώ δύο (2) από τα μέλη του Διοικητικού

²²⁵ Άρθρο 64 του Ν. 5045/2023.

²²⁶ Ιστότοπος Οικονομικού Ταχυδρόμου. «ΕΥΑΘ: Στο Δημόσιο το 51% των μετοχών». <https://www.ot.gr/2023/08/04/epixeiriseis/eyath-sto-dimosio-to-51-ton-metoxon/>. (τελευταία πρόσβαση 12.10.2023).

²²⁷ Ιστότοπος ΕΥΑΘ ΑΕ. Εταιρική Ταυτότητα. <https://www.eyath.gr/schetika-me/#corporateid>. (τελευταία πρόσβαση 11.10.2023).

²²⁸ Ο.π., <https://www.eyath.gr/schetika-me/#corporateid>. (τελευταία πρόσβαση 11.10.2023).

Συμβουλίου εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση κατόπιν υπόδειξης των εργαζομένων²²⁹. Πρώτιστη υποχρέωση και καθήκον των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΥΑΘ ΑΕ ορίζεται η «*διαρκής επιδίωξη της ενίσχυσης της μακροχρόνιας οικονομικής αξίας της εταιρείας και η προάσπιση του δημόσιου χαρακτήρα και του συνταγματικής περιωπής γενικού εταιρικού συμφέροντος*»²³⁰. Τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου διακρίνονται σε εκτελεστικά, μη εκτελεστικά και ανεξάρτητα μη εκτελεστικά, επιλέγουν τον Γενικό Διευθυντή και καθορίζουν τις αρμοδιότητές του²³¹.

4.1.2 Δημοτικοί Πάροχοι.

4.1.2.1 Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης.

Σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης και Αποχέτευσης (ΔΕΥΑ), το οποίο δημιουργήθηκε με τον Ν. 1069/1980 και εκσυγχρονίστηκε με τον Ν. 4483/2017, οι ΔΕΥΑ, αποτελούν ΝΠΙΔ με κοινωφελή και μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα και διέπονται από τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας²³².

Οι ΔΕΥΑ, σύμφωνα με τον νόμο, συνιστώνται, ύστερα από τη σύνταξη οικονομοτεχνικής μελέτης, με απόφαση του οικείου ή των οικείων Δημοτικών Συμβουλίων, με την οποία ορίζεται η επωνυμία, η έδρα, οι λόγοι που δικαιολογούν τη σύστασή τους, τα περιουσιακά στοιχεία που παραχωρούνται σε αυτές, ο τρόπος εκμετάλλευσης των περιουσιακών στοιχείων, των έργων και των υπηρεσιών τους και των εσόδων τους, καθώς και η περιοχή αρμοδιότητάς τους, ενώ η απόφαση για τη σύσταση ΔΕΥΑ εγκρίνεται από την οικεία Αποκεντρωμένη Διοίκηση²³³.

Εντός της περιοχής της αρμοδιότητάς τους οι ΔΕΥΑ είναι αρμόδιες για:

- α) την παραγωγή και διανομή στους καταναλωτές του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης,
- β) τη συλλογή και επεξεργασία των λυμάτων,
- γ) τη μελέτη, κατασκευή, συντήρηση, εκμετάλλευση, διοίκηση και λειτουργία των έργων υδροληψίας, επεξεργασίας νερού, δικτύων μεταφοράς νερού, δικτύων

²²⁹ Ιστότοπος ΕΥΑΘ ΑΕ. Καταστατικό ΕΥΑΘ ΑΕ. <https://www.eyath.gr/kanonismoi-kai-yprochreoseis/>. (τελευταία πρόσβαση 11.10.2023).

²³⁰ Στο ίδιο, <https://www.eyath.gr/kanonismoi-kai-yprochreoseis/>. (τελευταία πρόσβαση 11.10.2023).

²³¹ Ο.π., <https://www.eyath.gr/schetika-me/#corporateid>. (τελευταία πρόσβαση 11.10.2023).

²³² Άρθρο 1 του Ν. 1069/1980, όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 1 του Ν. 4483/2017.

²³³ Άρθρο 1 του Ν. 1069/1980, όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 1 του Ν. 4483/2017.

διανομής ύδρευσης, δικτύων αποχέτευσης ακάθαρτων και ομβρίων υδάτων, μονάδων επεξεργασίας αστικών υγρών αποβλήτων, και για σκοπούς άρδευσης²³⁴.

Οι ΔΕΥΑ δύναται να διευρύνουν τις αρμοδιότητές τους, ύστερα από απόφαση δημοτικών ή κοινοτικών συμβουλίων, σύμφωνα με την τροποποίηση του άρθρου 2 του Ν. 1069/1980 από τον Ν. 3731/2008, ώστε να περιλαμβάνουν:

- α) τη συγκέντρωση, μεταφορά και απορριμμάτων,
- β) τη μελέτη, κατασκευή, συντήρηση, εκμετάλλευση, διοίκηση και λειτουργία των δικτύων τηλεθέρμανσης,
- γ) τη μελέτη, κατασκευή, συντήρηση, εκμετάλλευση, επίβλεψη, διοίκηση και λειτουργία των δικτύων φυσικού αερίου, σύμφωνα με την υπάρχουσα νομοθεσία,
- δ) την εμφιάλωση και εμπορία νερού,
- ε) τη διαχείριση, αξιοποίηση και εμπορία των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, που προέρχονται από τα αντικείμενα δραστηριότητας των δημοτικών επιχειρήσεων ύδρευσης και αποχέτευσης ή των δραστηριοτήτων των οικείων ΟΤΑ, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία²³⁵.

Αναφορικά με τη διοίκηση των ΔΕΥΑ, σύμφωνα με την τροποποίηση του άρθρου 3 του Ν. 1069/1980 από τον Ν. 4625/2019, στην περίπτωση που μια ΔΕΥΑ συνιστάται από ένα (1) μόνο Δήμο, τότε διοικείται από ενδεκαμελές Διοικητικό Συμβούλιο, το οποίο ορίζεται από το Δημοτικό Συμβούλιο και αποτελείται από τον Δήμαρχο, ή τον οριζόμενο από αυτόν σύμβουλο, ως Πρόεδρο και έξι (6) ακόμη αιρετούς εκπροσώπους του δήμου, εκ των οποίων οι τέσσερις (4) ανήκουν στην παράταξη του Δημάρχου. Επιπλέον, εκτός από τους αιρετούς εκπροσώπους του Δήμου, ως μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου ορίζονται ακόμη, ένα (1) μέλος ως εκπρόσωπος των εργαζομένων στην επιχείρηση, ένα (1) μέλος ως εκπρόσωπος περιβαλλοντικού ή κοινωνικού φορέα της περιοχής, με αποδεδειγμένη εμπειρία ή γνώσεις συναφείς με το αντικείμενο της επιχείρησης και δύο (2) δημότες ή μόνιμοι κάτοικοι με αποδεδειγμένη εμπειρία ή γνώσεις συναφείς με το αντικείμενο της επιχείρησης, μια νομοθετική πρόβλεψη που αναδεικνύει τον δημοκρατικό χαρακτήρα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην πράξη²³⁶.

²³⁴ Άρθρο 1 του Ν. 1069/1980, όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 1 του Ν. 4483/2017.

²³⁵ Άρθρο 2, παρ. 1 του Ν. 1069/1980, όπως τροποποιήθηκε από την παρ. του άρθρου 21 του Ν. 3731/2008.

²³⁶ Άρθρο 3, παρ. 1, Ν. 1069/1980, όπως τροποποιήθηκε από την παρ. 6 του άρθρου 10 του Ν. 4625/2019.

Επιπρόσθετα, εφόσον ο δήμαρχος ορίσει άλλον δημοτικό σύμβουλο ως Πρόεδρο της επιχείρησης, δεν κωλύεται να συμμετέχει στο Διοικητικό Συμβούλιο της ΔΕΥΑ ως αιρετός εκπρόσωπος της παράταξής του, ενώ η θητεία του διοικητικού συμβουλίου ακολουθεί τη θητεία του δημοτικού συμβουλίου, συνδέοντας απόλυτα το αποτέλεσμα των αυτοδιοικητικών εκλογών με τη διοίκηση της Επιχείρησης Ύδρευσης ενός Δήμου, ενισχύοντας τη δημοκρατική λογοδοσία στη διαχείριση ενός αγαθού ζωτικής σημασίας για τους πολίτες²³⁷.

Το Διοικητικό Συμβούλιο των ΔΕΥΑ είναι υπεύθυνο για τη διοίκηση της επιχείρησης, τη διαχείριση της περιουσίας της και για κάθε θέμα που την αφορά. Ειδικότερα, ορισμένες από τις κύριες αρμοδιότητές του είναι:

- α) να διορίζει τον Γενικό Διευθυντή,
- β) να εγκρίνει το επιχειρησιακό πρόγραμμα δράσης, όπου αναλύεται ο σχεδιασμός των εσόδων της επιχείρησης, του κόστους και των προσδοκώμενων εσόδων από επενδύσεις, των λειτουργικών δαπανών, το περιβαλλοντικό κόστος και το κόστος ανάκτησης υπηρεσιών ύδατος, που υπολογίζονται, σύμφωνα με την εκάστοτε ισχύουσα σχετική νομοθεσία και τις υπουργικές αποφάσεις των γενικών κανόνων Κοστολόγησης και Τιμολόγησης Υπηρεσιών Ύδατος και των Διαδικασιών και Μεθόδων για την ανάκτηση κόστους των υπηρεσιών ύδατος στις διάφορες χρήσεις του,
- γ) να εγκρίνει το ετήσιο πρόγραμμα των έργων κατασκευής και συντήρησης της υποδομής των δικτύων ύδρευσης,
- δ) να εγκρίνει τον ετήσιο προϋπολογισμό εσόδων και εξόδων, καθώς και το σύνολο των οικονομικών καταστάσεων των ΔΕΥΑ,
- ε) να εγκρίνει την εκπόνηση μελετών, έργων και προμηθειών, τις προδιαγραφές και τον τρόπο εκτέλεσης των έργων, αλλά και τις απαραίτητες δαπάνες,
- στ) να αποφασίζει για τη ρύθμιση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων των πελατών των ΔΕΥΑ²³⁸.

Μια από τις σημαντικότερες αρμοδιότητες του Διοικητικού Συμβουλίου αποτελεί η απόφαση για τον κανονισμό ύδρευσης, ο οποίος εγκρίνεται από το οικείο δημοτικό συμβούλιο και στον οποίο καθορίζονται όλα τα θέματα τα σχετικά με τη λειτουργία του δικτύου υδρεύσεως, όπως *«ο τρόπος του καθορισμού κάθε φορά της τιμής του ύδατος, της διανομής αυτού, τα σχετικά με τη διαδικασία σύνδεσης με το δίκτυο*

²³⁷ Άρθρο 3, παρ. 3 του Ν. 1069/1980, όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 48 του Ν. 4735/2020.

²³⁸ Άρθρο 5, παρ. 2 του Ν. 1069/1980, όπως τροποποιήθηκε από την παρ. 3 του άρθρου 348 του Ν. 4512/2018.

υδρεύσεως, τη διακοπή των συνδέσεων, την εγγύηση χρήσεως υδρομετρητών, τις διακλαδώσεις του δικτύου, τα υπόχρεα για σύνδεση ακίνητα, οι υπόχρεοι καταβολής των τελών υδρεύσεως πάσης φύσεως και οι υποχρεώσεις τους, καθώς και οι αντίστοιχες από αυτά κυρώσεις και γενικά κάθε λεπτομέρεια για τη λειτουργία, συντήρηση και εκμετάλλευση των έργων ύδρευσης της επιχείρησης»²³⁹.

Επιπρόσθετα, το Διοικητικό Συμβούλιο κάθε ΔΕΥΑ επιλέγει τον Γενικό Διευθυντή της επιχείρησης, ο οποίος προΐσταται των υπηρεσιών της και ελέγχει την καθημερινή τους λειτουργία, είναι υπεύθυνος για την εκτέλεση των αποφάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου και συμμετέχει σε αυτό χωρίς δικαίωμα ψήφου²⁴⁰.

Οι ΔΕΥΑ λειτουργούν με βάση την ανταποδοτικότητα, έχουν ίδια έσοδα από τις υπηρεσίες που παρέχουν και δεν επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό²⁴¹.

Το 1989 ιδρύθηκε η Ένωση Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης - Αποχέτευσης (ΕΔΕΥΑ), ως ΝΠΙΔ (Σωματείο) με έδρα τη Λάρισα, η οποία σήμερα εκπροσωπεί θεσμικά στον δημόσιο διάλογο 122 ΔΕΥΑ που λειτουργούν στους Δήμους της χώρας μας, καλύπτοντας με τις παρεχόμενες υπηρεσίες τους περισσότερα από πέντε (5) εκατομμύρια κατοίκους²⁴². Συντονίζει τις ενέργειες των ΔΕΥΑ, προωθώντας τα προβλήματά τους και διεκδικώντας λύσεις, παρέχει απαραίτητη τεχνογνωσία και συνεργάζεται με τις ΕΥΔΑΠ ΑΕ και ΕΥΑΘ ΑΕ, την ΚΕΔΕ, Πανεπιστήμια και άλλους φορείς. Η ΕΔΕΥΑ διοικείται από δεκατριαμελές Διοικητικό Συμβούλιο, που αποτελείται από Προέδρους ισάριθμων ΔΕΥΑ και ελέγχεται από τριμελή Ελεγκτική Επιτροπή²⁴³.

4.1.2.2 Δημοτικές υπηρεσίες και διαδημοτικοί Σύνδεσμοι Ύδρευσης.

Σε 156 Δήμους της χώρας λειτουργούν υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης, καθώς ο Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων ορίζει ότι στις αρμοδιότητες των Δήμων στον τομέα «Ποιότητας Ζωής και Εύρυθμης Λειτουργίας των Πόλεων και των Οικισμών», ανήκει η «εξασφάλιση και διαρκής βελτίωση των τεχνικών και κοινωνικών υποδομών

²³⁹ Άρθρο 23, παρ. 3 του Ν. 1069/1980, όπως τροποποιήθηκε από την παρ. 10 του άρθρου 6 του Ν. 2307/1995.

²⁴⁰ Άρθρο 6 του Ν. 1069/1980, όπως τροποποιήθηκε από την παρ. 1 του άρθρου 100 του Ν. 4604/2019.

²⁴¹ Άρθρο 10 του Ν. 1069/1980, όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 5 του Ν. 4483/2017.

²⁴² Ιστότοπος ΕΔΕΥΑ. Πληροφορίες ιστορικού. <https://www.edeya.gr/index.php/el/edeya/parousiasi/profile>. (τελευταία πρόσβαση 11.12.2023).

²⁴³ Ο.π., <https://www.edeya.gr/index.php/el/edeya/parousiasi/profile> (τελευταία πρόσβαση 11.12.2023).

στις πόλεις και τα χωριά όπως η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση συστημάτων ύδρευσης, αφαλάτωσης...»²⁴⁴. Στην περίπτωση αυτή κάθε Δήμος εκδίδει τον δικό του κανονισμό ύδρευσης καθορίζοντας τους όρους και τα τιμολόγια, ενώ δύναται να οριστεί καθ' ύλην Αντιδήμαρχος Ύδρευσης και Αποχέτευσης σε ένα Δήμο, αρμόδιος για την εποπτεία, την παρακολούθηση και το συντονισμό της καλής λειτουργίας των συστημάτων ύδρευσης, αποχέτευσης, αντλιοστασίων και δεξαμενών και την εφαρμογή του Σχεδίου Ασφάλειας Νερού²⁴⁵.

Επιπλέον, λειτουργούν διαδημοτικοί Σύνδεσμοι Ύδρευσης, όπως ο Σύνδεσμος Ύδρευσης Δήμων Καλαμάτας-Μεσσήνης και λοιπών Κοινοτήτων περιοχής Καλαμάτας (Περιφέρεια Πελοποννήσου), ο Σύνδεσμος Ύδρευσης Λεκανοπεδίου Ιωαννίνων (ΣΥΔΛΙ), Σύνδεσμος Ύδρευσης Πρέβεζας-Φιλιπιάδας, ο Σύνδεσμος Ύδρευσης Πεδινών και Ημιορεινών Δήμων Νομού Άρτας (Περιφέρεια Ηπείρου), ο Σύνδεσμος Ύδρευσης Δήμου Καρδίτσας και λοιπών Δήμων, Σύνδεσμος Ύδρευσης Σμοκόβου (Περιφέρεια Θεσσαλίας), ο Σύνδεσμος Ύδρευσης ΟΤΑ Νομού Φθιώτιδας από πηγές «Κανάλια» Πύργου Υπάτης (Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδος), ο Διαβαθμιδικός Σύνδεσμος Ηλείας (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος) και ο ΟΑΚ (Οργανισμός Ανάπτυξης Κρήτης), οι οποίοι παρέχουν υπηρεσίες διαχείρισης υδάτων και λυμάτων σε ευρύτερες όμορες περιοχές²⁴⁶.

4.2 Τιμολόγηση υπηρεσιών ύδρευσης.

Με τον Ν. 5037/2023 η εποπτεία της παροχής των υπηρεσιών ύδατος ανατέθηκε στη ΡΑΑΕΥ, και πλέον, η τιμολογιακή πολιτική των παρόχων ύδατος θα ασκείται μέσω της εφαρμογής των γενικών κανόνων κοστολόγησης και τιμολόγησης των υπηρεσιών ύδατος, που θα καθοριστούν με νέα υπουργική απόφαση, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 12 του Ν. 3199/2003, όπως αυτό τροποποιήθηκε από το άρθρο 34 του Ν. 5037/2023, ύστερα από την ακύρωση της ΥΑ με αρ. 135275/19.5.2017 της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων από το ΣτΕ. Τα τιμολόγια υπηρεσιών ύδρευσης των

²⁴⁴ Άρθρο 75 του Ν. 3463/2006, όπως ισχύει σήμερα.

²⁴⁵ Ιστότοπος Δήμου Μονεμβασιάς. Αρμοδιότητες Αντιδημάρχων. <https://monemvasia.gov.gr/%ce%b1%ce%bd%cf%84%ce%b9%ce%b4%ce%ae%ce%bc%ce%b1%cf%81%cf%87%ce%bf%ce%b9-%ce%b1%cf%81%ce%bc%ce%bf%ce%b4%ce%b9%cf%8c%cf%84%ce%b7%cf%84%ce%b5%cf%82-%ce%b5%cf%80%ce%bf%cf%80%cf%84%ce%b5%ce%af%ce%b1/>. (τελευταία πρόσβαση 15.11.2023).

²⁴⁶ ΥΠΕΝ. (2022). Εθνικό Επιχειρησιακό Σχέδιο (ΕΕΣ) για το Πόσιμο Νερό. ΜΟΔ Α.Ε., ΥΠΕΝ. Προσβάσιμο στο <https://www.mou.gr/el/Pages/nationalwater.aspx>, σ. 6 (τελευταία πρόσβαση 10.9.2023).

ΕΥΔΑΠ ΑΕ και ΕΥΑΘ ΑΕ, για τις διάφορες κατηγορίες καταναλωτών και χρηστών, θα εγκρίνονται με απόφαση πενταετούς ισχύος της ΡΑΑΕΥ, σύμφωνα με το άρθρο 12Α του Ν. 4001/2011, όπως αυτό τροποποιήθηκε από τον Ν. 5037/2023.

Η ΕΥΔΑΠ ΑΕ παρέχει οχτώ (8) κατηγορίες τιμολογίων, διακρίνοντας τα τιμολόγια της σε:

α) Γενικό Τιμολόγιο για οικιακή χρήση με πέντε (5) αυξανόμενες κλίμακες τιμολόγησης,

β) Βιομηχανικά - Επαγγελματικά Τιμολόγια,

γ) Τιμολόγια για Δημόσια και Δημοτικά ΝΠΔΔ,

δ) Φιλανθρωπικά,

ε) Τιμολόγια ενίσχυσης δικτύων Δήμων και Κοινοτήτων και υδροδότησης νήσων,

στ) Εφοδιασμού πλοίων,

ζ) Πυροσβεστικών εγκαταστάσεων, και

η) Αδιύλιστου νερού για υδρολήπτες²⁴⁷.

Σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρου 114 του Ν. 4812/2021 «*παρατείνεται η ισχύς των τιμολογίων της ΕΥΔΑΠ ΑΕ για την παροχή υπηρεσιών ύδατος που προσφέρει στους καταναλωτές της, τα οποία έχουν εγκριθεί με την υπό στοιχεία Δ6/2027/16.12.2013 κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Μεταφορών και Δικτύων και Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (Β` 3188), για το διάστημα από 1.1.2019 και μέχρι την έγκριση των νέων τιμολογίων βάσει της νέας σύμβασης*».

Η ΕΥΑΘ ΑΕ έχει αντίστοιχα τιμολόγια για τις διαφορετικές κατηγορίες πελατών της και η τιμολογιακή πολιτική της, της περιόδου 2019-2023, εγκρίθηκε με την υπ'αρ. 26142/180 απόφαση του Ειδικού Γραμματέα Υδάτων και ισχύει από τον Μάιο του 2019²⁴⁸.

Στις ΔΕΥΑ και τις υπηρεσίες των Δήμων, που αποτελούν τη συντριπτική πλειονότητα των παρόχων ύδρευσης στη χώρα μας, η τιμολόγηση των υπηρεσιών ύδρευσης αποφασίζεται από το Διοικητικό Συμβούλιο των ΔΕΥΑ και τις υπηρεσίες του Δήμου αντίστοιχα, και εγκρίνεται από το οικείο Δημοτικό Συμβούλιο, για τις διάφορες

²⁴⁷ Ιστότοπος ΕΥΔΑΠ ΑΕ. Τιμολόγιο. <https://www.eydap.gr/CustomerSupport/normalrates/> (τελευταία πρόσβαση 12.12.2023).

²⁴⁸ Ιστότοπος ΕΥΑΘ ΑΕ. Πληροφορίες για τα τιμολόγια. <https://www.eyath.gr/pliροφοries-gia-to-timologio/>. (τελευταία πρόσβαση 12.12.2023).

κατηγορίες καταναλωτών των υπηρεσιών ύδρευσης (οικιακοί καταναλωτές, δημόσιες υπηρεσίες)²⁴⁹.

Όλοι οι πάροχοι υπηρεσιών ύδρευσης εφαρμόζουν κλιμακωτή τιμολόγηση για τους οικιακούς καταναλωτές τους, με χαμηλή τιμή για τα πρώτα κυβικά κατανάλωσης σε μια προσπάθεια να διασφαλιστεί η πρόσβαση στο πόσιμο νερό για όλους, και υψηλότερες τιμές για μεγαλύτερες καταναλώσεις, ώστε να αποφεύγεται η “σπατάλη” του ζωτικής σημασίας αυτού πόρου. Παράλληλα, για τις ευπαθείς κοινωνικά και οικονομικά ευάλωτες ομάδες των καταναλωτών προβλέπεται το κοινωνικό τιμολόγιο, το οποίο στις ΕΥΔΑΠ ΑΕ και ΕΥΑΘ ΑΕ συνδέεται με τα κοινωνικά και εισοδηματικά κριτήρια του Κοινωνικού Οικιακού Τιμολογίου που έχουν θεσπιστεί για την ηλεκτρική ενέργεια (ΚΟΤ Α΄ & ΚΟΤ Β΄), ενώ κάθε δημοτικός πάροχος καθορίζει τους δικούς του όρους για τα κοινωνικά τιμολόγια²⁵⁰.

Σύμφωνα με την Ετήσια Εθνική Έκθεση για την εφαρμογή της πολιτικής διαχείρισης των υπηρεσιών ύδατος κατά το έτος 2019, της Γενικής Διεύθυνσης Υδάτων του ΥΠΕΝ, μόνο 158 πάροχοι ύδρευσης, το 36% των παρόχων υπηρεσιών ύδρευσης που είναι καταγεγραμμένοι στο πληροφοριακό σύστημα, συμπλήρωσαν τα στοιχεία στον Μηχανισμό Παρακολούθησης Υπηρεσιών Ύδατος της Γενικής Γραμματείας Φυσικού Περιβάλλοντος και Υδάτων του ΥΠΕΝ, υποδηλώνοντας την αδυναμία πολλών παρόχων να συγκεντρώνουν και να επεξεργάζονται επαρκή στατιστικά στοιχεία, όπως κυρίως οι μικρές ΔΕΥΑ και οι υπηρεσίες δήμων²⁵¹. Όπως προέκυψε από την ανάλυση των στοιχείων των παρόχων, οι δημοτικοί πάροχοι δηλώνουν επίπεδο ανάκτησης του καταγραφέντος χρηματοοικονομικού κόστους από 21% έως 193%, με μέση τιμή 83%, και καλούνται να προβούν σε διορθωτικές ενέργειες με στόχο τη μείωση του κόστους και της ενδεχόμενης υπερβολικής χρήσης νερού, στις περιπτώσεις που παρουσιάζουν χαμηλά επίπεδα ανάκτησης, ενώ ιδιαίτερη σημασία δίνεται στη βελτίωση του κόστους ανάκτησης μέσω της μείωσης των απωλειών στο δίκτυο ύδρευσης, οι οποίες κυμαίνονται κατά μέσο όρο στο 35,6%²⁵². Η ΕΥΔΑΠ ΑΕ εμφανίζει ποσοστό ανάκτησης του χρηματοοικονομικού κόστους 104,2%, μεγαλύτερο της

²⁴⁹ Άρθρο 25 του Ν. 1069/1980, όπως τροποποιήθηκε από τον Ν. 4483/2017.

²⁵⁰ Ιστότοπος ΕΥΔΑΠ ΑΕ, Έκτακτο Ειδικό Τιμολόγιο, <https://www.eydap.gr/MyAccount/SocialInvoice/>. (τελευταία πρόσβαση 12.12.2023).

²⁵¹ ΥΠΕΝ. (2022). *Ετήσια Εθνική Έκθεση για την εφαρμογή της πολιτικής διαχείρισης των υπηρεσιών ύδατος κατά το έτος 2019*. Αθήνα. Προσβάσιμο στο https://ypen.gov.gr/wp-content/uploads/2022/12/%CE%95%CE%BA%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7_2019-FINAL.pdf, σ. 31. (τελευταία πρόσβαση 10.9.2023).

²⁵² Στο ίδιο, σσ. 30-32.

πλήρους ανάκτησης, με συνέπεια να μην προτείνονται επιπλέον δράσεις από τους συγγραφείς της έκθεσης, ενώ και η ΕΥΑΘ ΑΕ εμφανίζει ποσοστό ανάκτησης 105,2%²⁵³.

4.3 Οι νέες ρυθμίσεις για την ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης με βάση την Οδηγία (ΕΕ) 2020/2184.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με αφορμή την ευρωπαϊκή πρωτοβουλία πολιτών για το δικαίωμα στο νερό, «Right2Water», δρομολόγησε δημόσια διαβούλευση για την αξιολόγηση της Οδηγίας 98/83/ΕΚ του Συμβουλίου της 3ης Νοεμβρίου 1998, σχετικά με την ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης, στο πλαίσιο του προγράμματος βελτίωσης της καταλληλότητας και της αποδοτικότητας του κανονιστικού πλαισίου (REFIT), το οποίο έχει ως στόχο να διασφαλίσει ότι οι νόμοι της ΕΕ επιτυγχάνουν τους στόχους τους με ένα ελάχιστο κόστος, προς όφελος των πολιτών και των επιχειρήσεων²⁵⁴.

Από την αξιολόγηση διαπιστώθηκε ότι η επικαιροποίηση ορισμένων διατάξεων της συγκεκριμένης οδηγίας ήταν απαραίτητη και προσδιορίστηκαν τέσσερις (4) τομείς: ο κατάλογος των παραμετρικών τιμών με βάση την ποιότητα, η περιορισμένη χρήση της προσέγγισης βάσει κινδύνου, οι ασαφείς διατάξεις σχετικά με την πληροφόρηση των καταναλωτών, οι αποκλίσεις που υπάρχουν μεταξύ των συστημάτων έγκρισης για τα υλικά που έρχονται σε επαφή με νερό ανθρώπινης κατανάλωσης, καθώς και οι επιπτώσεις αυτών των αποκλίσεων στην ανθρώπινη υγεία²⁵⁵. Επίσης, άλλα ζητήματα που προέκυψαν ήταν η ελλιπής πρόσβαση περιθωριοποιημένων ομάδων του ευρωπαϊκού πληθυσμού, όπως οι πρόσφυγες, οι νομαδικές κοινότητες, οι άστεγοι, μειονοτικές ομάδες Ρομά και οι Travellers, σε νερό ανθρώπινης κατανάλωσης, παρά τη δέσμευση των κρατών μελών στο πλαίσιο του στόχου 6 από τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης της Ατζέντας 2030 του ΟΗΕ για καθολική και ισότιμη πρόσβαση σε ασφαλές και οικονομικώς προσιτό πόσιμο νερό για όλους, και η γενικότερη έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με τις διαρροές νερού, που οφείλονται σε ανεπάρκεια επενδύσεων σε νέες υποδομές ύδρευσης και στην ελλιπή συντήρηση των υπαρχουσών²⁵⁶.

²⁵³ Στο ίδιο, σσ. 42-51.

²⁵⁴ Αιτιολογική σκέψη 4 της Οδηγίας (ΕΕ) 2020/2184.

²⁵⁵ Αιτιολογική σκέψη 4 της Οδηγίας (ΕΕ) 2020/2184.

²⁵⁶ Αιτιολογικές σκέψεις 4 και 33 της Οδηγίας (ΕΕ) 2020/2184.

Η Οδηγία (ΕΕ) 2020/2184, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου του 2020, σχετικά με την ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης, ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με την Υπουργική Απόφαση με αρ. Δ1(δ)/ΓΠ οικ. 27829/25.5.2023, με στόχο την προστασία της ανθρώπινης υγείας από τις δυσμενείς συνέπειες εξαιτίας της μόλυνσης του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης, επιδιώκοντας τη βελτίωση της πρόσβασης σε «υγιεινό και καθαρό» νερό ανθρώπινης κατανάλωσης²⁵⁷.

Σύμφωνα με τον ορισμό που περιλαμβάνεται στην Οδηγία, νερό ανθρώπινης κατανάλωσης χαρακτηρίζεται: «α) το νερό, είτε στη φυσική του κατάσταση είτε μετά από επεξεργασία, που προορίζεται για πόση, μαγείρεμα, προπαρασκευή τροφής ή άλλες οικιακές χρήσεις, τόσο σε δημόσιες όσο και σε ιδιωτικές εγκαταστάσεις, ανεξάρτητα από την προέλευσή του και από το εάν παρέχεται από δίκτυο διανομής, παρέχεται από βυτίο ή τοποθετείται σε φιάλες ή δοχεία, συμπεριλαμβανομένων των νερών πηγής, β) το νερό που χρησιμοποιείται σε οποιαδήποτε επιχείρηση τροφίμων για την παρασκευή, επεξεργασία, συντήρηση ή εμπορία προϊόντων ή ουσιών που προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση»²⁵⁸.

Με τη νέα Οδηγία, αναθεωρήθηκε ο κατάλογος με τις ελάχιστες παραμετρικές τιμές αξιολόγησης της ποιότητας του νερού, βάσει των συστάσεων του ΠΟΥ, και τα κράτη μέλη υποχρεούνται να συμμορφώνονται με συγκεκριμένες μικροβιολογικές, χημικές παραμέτρους, ώστε να εξασφαλίζεται νερό απαλλαγμένο από μικροοργανισμούς, παράσιτα και επικίνδυνες ουσίες, ενδεικτικές παραμέτρους που αφορούν την παρουσία επιθετικών ή διαβρωτικών παραγόντων, αλλά και παραμέτρους που σχετίζονται με την εκτίμηση κινδύνου των συστημάτων οικιακής διανομής²⁵⁹.

Στο άρθρο 7 της Οδηγίας προβλέπεται η υποχρέωση προσέγγισης της παρακολούθησης της ποιότητας του νερού με βάση τον κίνδυνο και περιλαμβάνει την εκτίμηση και διαχείριση κινδύνου των λεκανών απορροής για σημεία υδροληψίας νερού ανθρώπινης κατανάλωσης, την εκτίμηση κινδύνου για κάθε σύστημα υδροδότησης, που περιλαμβάνει την υδροληψία, την επεξεργασία, την αποθήκευση και τη διανομή του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης έως το σημείο παροχής, καθώς και την εκτίμηση κινδύνου για τα οικιακά συστήματα διανομής, που θα διενεργούνται σε τακτά

²⁵⁷ Άρθρο 1 της ΥΑ Δ1 (δ)/ΓΠ οικ. 27829/25.5.2023 “Ποιότητα νερού ανθρώπινης κατανάλωσης σε συμμόρφωση προς τις διατάξεις της Οδηγίας (ΕΕ) 2020/2184 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2020”.

²⁵⁸ Άρθρο 2 της Οδηγίας (ΕΕ) 2020/2184.

²⁵⁹ Άρθρα 4-5 της Οδηγίας (ΕΕ) 2020/2184.

χρονικά διαστήματα, ενώ επιβάλλεται η εκτίμηση του βαθμού στον οποίο οι δυνητικοί κίνδυνοι επηρεάζουν την ποιότητα του νερού, τον εντοπισμού των πηγών κινδύνου στο σύστημα και την εφαρμογή μέτρων ελέγχου²⁶⁰. Οι υπεύθυνοι φορείς ύδρευσης είναι αρμόδιοι να διενεργούν εκτίμηση κινδύνου των λεκανών απορροής για σημεία υδροληψίας νερού ανθρώπινης κατανάλωσης και εκτίμηση κινδύνου και διαχείριση κινδύνου του συστήματος υδροδότησης, ενώ η εκτίμηση κινδύνου των οικιακών συστημάτων διανομής διενεργείται από τους υπεύθυνους λειτουργίας των εγκαταστάσεων αυτών²⁶¹.

Επιπρόσθετα, προβλέπεται η θέσπιση ελάχιστων υγειονομικών απαιτήσεων για τα υλικά που έρχονται σε επαφή με το νερό ανθρώπινης κατανάλωσης και αφορούν τα υλικά που προορίζονται για χρήση σε νέες εγκαταστάσεις ή για επισκευή σε υφιστάμενες εγκαταστάσεις, για την άντληση, την επεξεργασία, την αποθήκευση και τη διανομή νερού, αλλά και τις χημικές ουσίες επεξεργασίας και τα μέσα διήθησης που έρχονται σε επαφή με νερό ανθρώπινης κατανάλωσης²⁶².

Αναφορικά με την πρόσβαση στο νερό ανθρώπινης κατανάλωσης, σύμφωνα με την Οδηγία, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για τη βελτίωση ή διατήρηση της πρόσβασης στο νερό ανθρώπινης κατανάλωσης για όλους, ιδίως για τις ευάλωτες και τις περιθωριοποιημένες ομάδες, και να εξασφαλίζουν την εγκατάσταση σχετικού εξοπλισμού σε εξωτερικούς και εσωτερικούς δημόσιους χώρους, όπου είναι τεχνικά εφικτό, ώστε να προωθηθεί η χρήση νερού που παρέχεται από τη βρύση στο πλαίσιο της προσπάθειας να μειωθεί η χρήση του πλαστικού στην ΕΕ²⁶³.

Τέλος, η Οδηγία δίνει μεγάλη σημασία στην πληροφόρηση του κοινού και επιδιώκει όλοι, στους οποίους παρέχεται νερό ανθρώπινης κατανάλωσης, να λαμβάνουν τακτικά, και τουλάχιστον μία φορά ανά έτος, χωρίς να χρειαστεί να τις ζητήσουν και στην καταλληλότερη και προσβάσιμη μορφή, πληροφορίες σχετικά με την ποιότητα, την τιμή του παρεχόμενου νερού, ανά λίτρο και ανά κυβικό μέτρο, τον όγκο νερού που καταναλώνεται από το νοικοκυριό, τουλάχιστον ανά έτος ή ανά περίοδο τιμολόγησης, και σύγκριση της ετήσιας κατανάλωσης νερού του νοικοκυριού

²⁶⁰ Άρθρα 7-10 της Οδηγίας (ΕΕ) 2020/2184.

²⁶¹ Άρθρα 7-10 της ΥΑ Δ1 (δ)/ΓΠ οικ. 27829/25.5.2023.

²⁶² Άρθρα 11-12 της Οδηγίας (ΕΕ) 2020/2184.

²⁶³ Άρθρο 16 της Οδηγίας (ΕΕ) 2020/2184.

με τη μέση κατανάλωση των νοικοκυριών, αλλά και τα ποσοστά διαρροών του συστήματος ύδρευσης²⁶⁴.

4.4 Το Εθνικό Επιχειρησιακό Σχέδιο για το πόσιμο νερό.

Το Εθνικό Επιχειρησιακό Σχέδιο (ΕΕΣ) για το Πόσιμο Νερό, αποτελεί το κείμενο της εθνικής πολιτικής για το νερό ανθρώπινης κατανάλωσης του ΥΠΕΝ, η οποία συνδιαμορφώνεται σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Υγείας και Εσωτερικών και στοχεύει στην επάρκεια πόσιμου νερού για όλους τους κατοίκους της χώρας με προδιαγραφές που πληρούν τις απαιτήσεις των σχετικών ευρωπαϊκών Οδηγιών και στην οικονομική και επιχειρησιακή βιωσιμότητα των φορέων ύδρευσης, ώστε να εξασφαλίζεται πόσιμο νερό σε προσιτή τιμή στους πολίτες²⁶⁵.

Το ΕΕΣ για το Πόσιμο Νερό εκπονήθηκε με ευθύνη της Γενικής Γραμματείας Φυσικού Περιβάλλοντος και Υδάτων του ΥΠΕΝ και τη συμμετοχή μιας Διυπουργικής Ομάδας Εργασίας με εκπροσώπους των τεσσάρων συναρμόδιων Υπουργείων και μιας Επιχειρησιακής Ομάδας Έργου, με κορμό τη ΜΟΔ ΑΕ και εκπροσώπους των παρόχων ύδρευσης, των ΕΔΕΥΑ και ΚΕΔΕ²⁶⁶.

Το ΕΕΣ για το Πόσιμο Νερό περιλαμβάνει την αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης από άποψη υδρευτικών αναγκών, παρόχων ύδρευσης και έργων ύδρευσης που υλοποιούνται με χρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ 2014-2020 και τα εθνικά προγράμματα, τις προτάσεις των παρόχων ύδρευσης για τα έργα ύδρευσης που κρίνονται ως απαραίτητα για την περίοδο 2021-2030, προκειμένου να επιτευχθεί η συμμόρφωση με τα ποσοτικά και ποιοτικά κριτήρια της Οδηγίας (ΕΕ) 2020/2184 για το πόσιμο νερό, και τα απαιτούμενα οριζόντια και υποστηρικτικά μέτρα για την εφαρμογή της ευρωπαϊκής Οδηγίας²⁶⁷.

Αναφορικά με τις προτάσεις των παρόχων ύδρευσης για τα αναγκαία έργα ύδρευσης για την περίοδο 2021-2030, προέκυψε ότι ο προϋπολογισμός τους υπερβαίνει τους διαθέσιμους πόρους από τα εθνικά και συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα και για το λόγο αυτό κρίθηκε απαραίτητη η προτεραιοποίηση των έργων αυτών και η κατάταξή τους σε τρεις (3) κατηγορίες:

²⁶⁴ Άρθρο 17 της Οδηγίας (ΕΕ) 2020/2184.

²⁶⁵ ΥΠΕΝ. (2022). *Εθνικό Επιχειρησιακό Σχέδιο (ΕΕΣ) για το Πόσιμο Νερό*, ό.π., σσ. 1-2.

²⁶⁶ Στο ίδιο, σσ. 1-2.

²⁶⁷ Στο ίδιο, σ. 1.

α) Τα έργα «1ης Προτεραιότητας», τα οποία αφορούν την εξασφάλιση της επάρκειας και την αναβάθμιση της ποιότητας του πόσιμου νερού, όπως νέα έργα υδροληψίας και αφαλατώσεων, επεκτάσεις δικτύων, αναβάθμιση υφισταμένων και νέες εγκαταστάσεις επεξεργασίας,

β) Τα έργα «2ης Προτεραιότητας», τα οποία αφορούν τη μείωση διαρροών, όπως η αντικατάσταση δικτύων, και την αναβάθμιση των εγκαταστάσεων επεξεργασίας και εξοικονόμησης ενέργειας σε υφιστάμενα έργα αφαλατώσεων, και

γ) Τα έργα «3ης Προτεραιότητας», τα οποία αφορούν την αυτοματοποίηση δικτύων και εγκαταστάσεων και την εξοικονόμηση ενέργειας²⁶⁸.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το ΕΕΣ για το πόσιμο νερό, οι πάροχοι και το Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών έχουν προτείνει συνολικά 2.127 έργα ύδρευσης, με προϋπολογισμό 5.871 εκατομμύρια ευρώ, στα οποία περιλαμβάνονται²⁶⁹:

- 644 έργα με προϋπολογισμό 1.876 εκατομμύρια ευρώ, τα οποία αφορούν την «Εξασφάλιση επάρκειας και αναβάθμιση ποιότητας πόσιμου νερού με νέα έργα υδροληψίας και αφαλατώσεων, επεκτάσεις δικτύων, αναβάθμιση υφισταμένων και νέες εγκαταστάσεις επεξεργασίας» και κατατάσσονται ως έργα 1ης προτεραιότητας,
- 933 έργα με προϋπολογισμό 2.278 εκατομμύρια ευρώ, τα οποία αφορούν τη «Μείωση διαρροών (αντικατάσταση δικτύων σε συνάρτηση με την ηλικία και το υλικό κατασκευής τους), αναβάθμιση εγκαταστάσεων επεξεργασίας και εξοικονόμηση ενέργειας σε υφιστάμενα έργα αφαλατώσεων» και κατατάσσονται ως έργα 2ης προτεραιότητας,
- 345 έργα με προϋπολογισμό 1.156 εκατομμύρια ευρώ, σχετικά με την «Αυτοματοποίηση δικτύων και εγκαταστάσεων και εξοικονόμηση ενέργειας» και κατατάσσονται ως έργα 3ης προτεραιότητας,
- 160 έργα με προϋπολογισμό 477 εκατομμύρια ευρώ, ενταγμένα στο χρηματοδοτικό πρόγραμμα «Αντώνης Τρίτσης»,
- 45 έργα με προϋπολογισμό 84 εκατομμύρια ευρώ, τα οποία προβλέπεται να «τμηματοποιηθούν ή να μεταφερθούν» στο ΕΣΠΑ 2021- 2027²⁷⁰.

²⁶⁸ ΥΠΠΕΝ. (2022). Εθνικό Επιχειρησιακό Σχέδιο (ΕΕΣ) για το Πόσιμο Νερό, ό.π., σσ. 23-26.

²⁶⁹ Ιστότοπος ΜΟΔ ΑΕ. Εθνικό Επιχειρησιακό Σχέδιο Πόσιμου Νερού. <https://www.mou.gr/el/Pages/nationalwater.aspx>. (τελευταία πρόσβαση 25.1.2024).

²⁷⁰ Στο ίδιο, <https://www.mou.gr/el/Pages/nationalwater.aspx>. (τελευταία πρόσβαση 25.1.2024)

Όπως διευκρινίζεται, το τελικό κόστος των έργων εκτιμάται ότι θα είναι πολύ μικρότερο, καθώς θα προηγηθεί η επιλογή των έργων με βάση τη σκοπιμότητα και την αναγκαιότητα χρηματοδότησής τους, ο προϋπολογισμός κάποιων έργων θεωρείται υπερεκτιμημένος και ενδεχομένως να προκύψουν εκπτώσεις κατά τη δημοπράτηση, ενώ οι δημόσιες πηγές χρηματοδότησης έργων ύδρευσης για την περίοδο 2021-2030, οι οποίες περιλαμβάνουν το ΕΣΠΑ 2021-2027, το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, το πρόγραμμα «Αντώνης Τρίτσης» και το εθνικό ΠΔΕ, διαθέτουν συνολικούς πόρους ύψους 1,4 δισεκατομμυρίων ευρώ²⁷¹.

Όπως επισημαίνεται στο ΕΕΣ για το Πόσιμο Νερό, είναι απαραίτητη η χρηματοδότηση των μεγάλων και σημαντικών έργων από ευρωπαϊκά προγράμματα και κρατικούς πόρους, καθώς, αν ενσωματωνόταν το συνολικό κόστος των προβλεπόμενων επενδύσεων στα τιμολόγια της ύδρευσης, το κάθε νοικοκυριό θα έπρεπε να καταβάλει περίπου 400 ευρώ ετησίως, ποσό που αντιστοιχεί περίπου στο 2% του μέσου εισοδήματός του, ποσοστό διπλάσιο του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Αυτό αναγνωρίζεται ως μια υπερβολική επιβάρυνση για το μέσο νοικοκυριό, ειδικά στην τρέχουσα οικονομική συγκυρία, που θα οδηγούσε σε αδυναμία πληρωμής²⁷².

Παράλληλα, στο ΕΕΣ για το Πόσιμο Νερό παρουσιάζονται τα δεκατρία (13) Περιφερειακά Επιχειρησιακά Σχέδια για το πόσιμο νερό, στα οποία περιλαμβάνονται χρήσιμα στοιχεία για τις υδρευτικές ανάγκες και την κατάσταση των υδάτων, τους πάροχους νερού, την ποιότητα και την επάρκεια πόσιμου νερού σε συνάρτηση με τα ήδη υλοποιούμενα και, κυρίως, τα προτεινόμενα έργα για την επόμενη περίοδο, ώστε να προγραμματιστούν αυτά που ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες ανάγκες κάθε περιφέρειας.

Επιπλέον, στο ΕΕΣ για το Πόσιμο Νερό περιλαμβάνεται το καθεστώς τιμολόγησης των παρεχόμενων υπηρεσιών ύδρευσης, η δυνατότητα κάλυψης του κόστους των απαιτούμενων επενδύσεων στον τομέα της ύδρευσης - αποχέτευσης μέσω των τελών χρήσης, ο Μηχανισμός Παρακολούθησης και Υποστήριξης της Εφαρμογής του ΕΕΣ για το Πόσιμο Νερό και το Σχέδιο δράσης / Οδικός Χάρτης με τις βασικές ενέργειες για την εφαρμογή και παρακολούθηση του ΕΕΣ.

²⁷¹ Στο ίδιο, <https://www.mou.gr/el/Pages/nationalwater.aspx>. (τελευταία πρόσβαση 25.1.2024)

²⁷² ΥΠΕΝ. (2022). *Εθνικό Επιχειρησιακό Σχέδιο (ΕΕΣ) για το Πόσιμο Νερό*, ό.π., σσ. 157-158.

4.5 Προκλήσεις και προοπτικές για την Τοπική Αυτοδιοίκηση στην ύδρευση.

Στην Ελλάδα η παροχή υπηρεσιών ύδρευσης αποτελεί αρμοδιότητα του πρώτου βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης, εκτός από τις περιπτώσεις της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, στις οποίες λειτουργούν επιχειρήσεις που ανήκουν κατά πλειοψηφία στο Δημόσιο. Σήμερα, στην ελληνική επικράτεια λειτουργούν οι δύο μεγάλες εταιρείες, ΕΥΔΑΠ ΑΕ και ΕΥΑΘ ΑΕ, σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη αντίστοιχα, 123 Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης Αποχέτευσης (ΔΕΥΑ) και αρμόδιες υπηρεσίες σε 156 Δήμους της χώρας και 9 διαδημοτικοί Σύνδεσμοι Ύδρευσης, με αποτέλεσμα οι ανάγκες για ύδρευση στο μεγαλύτερο μέρος της χώρας να εξυπηρετείται από υπηρεσίες και επιχειρήσεις των ΟΤΑ²⁷³.

Το νέο θεσμικό πλαίσιο, με την Οδηγία (ΕΕ) 2020/2184, επιβάλλει αυστηρότερες ποιοτικές απαιτήσεις για το νερό ανθρώπινης κατανάλωσης, αλλά και τα υλικά που έρχονται σε επαφή με αυτό. Δίνεται έμφαση, πέρα από την απουσία επιβλαβών μικροοργανισμών και ουσιών στο νερό ανθρώπινης κατανάλωσης, στην παρακολούθηση της παρουσίας αναδυόμενων ενώσεων, όπως οι ενδοκρινικοί διαταράκτες, τα φάρμακα και τα μικροπλαστικά στην αλυσίδα υδροδότησης, που αποτελούν κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία, αλλά και την παρουσία ορισμένων ποσοτήτων φυσικών μεταλλικών στοιχείων και ιχνοστοιχείων, που θεωρούνται απαραίτητα, καθώς και ο έλεγχος της απολύμανσης του νερού²⁷⁴.

Η παρακολούθηση των ποιοτικών χαρακτηριστικών του νερού και της ορθολογικής διαχείρισης της ποσότητας του διαθέσιμου νερού, θα πρέπει να εκσυγχρονιστεί, μέσα από την εφαρμογή ψηφιακών μέσων καταγραφής δεδομένων σε πραγματικό χρόνο, που θα επιτρέπουν την άμεση γνώση των αποθεμάτων νερού, της κατανάλωσης και του ισοζυγίου νερού, ώστε να βελτιωθεί η αποδοτικότητα της λειτουργίας των υπηρεσιών ύδρευσης²⁷⁵.

Οι πάροχοι ύδρευσης είναι υποχρεωμένοι να αναζητούν νέα σημεία υδροληψίας, ενώ σε περιπτώσεις έλλειψης επάρκειας σε πόσιμο νερό, κυρίως σε νησιωτικές περιοχές, είναι απαραίτητη η χρήση νέων τεχνολογιών όπως η μέθοδος της

²⁷³ Στο ίδιο, σ. 6.

²⁷⁴ Αιτιολογικές σκέψεις 7 και 13 της Οδηγίας (ΕΕ) 2020/2184.

²⁷⁵ Σημανδηράκης, Π., & Κοτσιφάκη, Χ. (2021). Επενδύσεις και πρωτοποριακές τεχνολογίες για την αποτελεσματική διαχείριση των υδατικών πόρων και των αστικών λυμάτων στο Δήμο Χανίων. Water Conference 2021. Προσβάσιμο στο <https://www.waterconference.gr/history/presentations-2021/>. (τελευταία πρόσβαση 15.10.2023).

αφαλάτωσης θαλασσινού νερού, η οποία θεωρείται ότι εξασφαλίζει ποιοτικό πόσιμο νερό, αν και πιο ακριβό καθώς αποτελεί μια ενεργοβόρα διαδικασία²⁷⁶.

Η εκτίμηση των επιπέδων διαρροής νερού και της δυνατότητας μείωσής τους, αποτελεί μια πρόκληση για τους παρόχους, ενώ το ποσοστό απωλειών των παρόχων υπολογίζεται στο 35,6%, καθώς το δίκτυο ύδρευσης στη χώρα μας χαρακτηρίζεται συχνά ως απαρχαιωμένο, με συνέπεια ενδεχόμενους κινδύνους για την υγεία των καταναλωτών αλλά και την απώλεια ποσοτήτων νερού λόγω συχνών βλαβών και απαιτεί μεγάλες επενδύσεις σε υποδομές²⁷⁷. Σύμφωνα με τα στοιχεία που δηλώθηκαν από τους παρόχους, το έτος 2019, το συνολικό ποσοστό απωλειών των παρόχων (εσωτερικό και εξωτερικό δίκτυο) κυμαίνεται από 9,5-62% με τη μέση τιμή να ανέρχεται στο 35,6%²⁷⁸.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την ΥΑ Δ1 (δ)/ΓΠ οικ. 27829/25.5.2023, οι Δήμοι αναλαμβάνουν ορισμένες υποχρεώσεις αναφορικά με την πρόσβαση σε νερό ανθρώπινης κατανάλωσης, για όλους, ιδίως όμως για τους άπορους, άστεγους, πλανόδιους νομάδες και Ρομά, οι οποίοι αποτελούν τις πιο ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού.

Προς εκπλήρωση αυτού του σκοπού, οι Δήμοι, μέσω των Υπηρεσιών Κοινωνικής Μέριμνας και σε συνεργασία με τους υπεύθυνους παρόχους ύδρευσης, οφείλουν να εντοπίζουν τα άτομα χωρίς πρόσβαση ή με περιορισμένη πρόσβαση σε νερό ανθρώπινης κατανάλωσης, να αξιολογήσουν τις δυνατότητες βελτίωσης της πρόσβασης των ατόμων αυτών, να τους ενημερώνουν για τις δυνατότητες σύνδεσης με το δίκτυο διανομής ή για εναλλακτικά μέσα πρόσβασης σε νερό ανθρώπινης κατανάλωσης, λαμβάνοντας μέτρα τα οποία θεωρούν αναγκαία και κατάλληλα²⁷⁹.

Παράλληλα, οι Δήμοι, σε συνεργασία με τους παρόχους ύδρευσης, παροτρύνονται να λάβουν ορισμένα μέτρα για την προώθηση της χρήσης νερού ανθρώπινης κατανάλωσης που παρέχεται από τη βρύση, όπως, η ενημέρωση για τον πλησιέστερο εξοπλισμό σε εξωτερικούς ή σε εσωτερικούς χώρους, η πραγματοποίηση

²⁷⁶ Ιστότοπος Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Περιφερειακή και αστική ανάπτυξη στην ΕΕ. Νέα μονάδα αφαλάτωσης εξασφαλίζει ποιοτικό νερό στο νησί της Ηρακλείας, στην Ελλάδα. https://ec.europa.eu/regional_policy/el/projects/Greece/new-desalination-plant-provides-quality-water-to-iraklia-island-greece. (τελευταία πρόσβαση 17.1.2024).

²⁷⁷ Τσιγγανός Θ. (2007). Τα παλαιά δίκτυα ύδρευσης απειλή για την υγεία μας. Ιστότοπος Καθημερινής. <https://www.kathimerini.gr/society/279249/ta-palaia-diktya-ydreysis-apeili-gia-tin-ygeia-mas/>. (τελευταία πρόσβαση 17.1.2024).

²⁷⁸ ΥΠΕΝ. (2022). *Ετήσια Εθνική Έκθεση για την εφαρμογή της πολιτικής διαχείρισης των υπηρεσιών ύδατος κατά το έτος 2019*, ό.π., σ. 32.

²⁷⁹ Άρθρο 16 της ΥΑ Δ1 (δ)/ΓΠ οικ. 27829/25.5.2023.

εκστρατειών ενημέρωσης των πολιτών σχετικά με την ποιότητα του νερού βρύσης, η προώθηση της παροχής νερού από τις δημόσιες υπηρεσίες και τα δημόσια κτίρια και η προώθηση της παροχής νερού βρύσης, δωρεάν ή με καταβολή χαμηλού αντιτίμου, για τους πελάτες σε εστιατόρια, καντίνες και υπηρεσίες τροφοδοσίας²⁸⁰.

Συγχρόνως, στην παρ. 10 του άρθρου 4 του Ν. 4736/2020 προβλέπεται ότι οι Δήμοι, οι οποίοι διαθέτουν δίκτυο πόσιμου νερού, υποχρεούνται να διαθέτουν κοινόχρηστες βρύσες εξασφαλίζοντας τη δωρεάν διάθεση νερού ανθρώπινης κατανάλωσης στους κοινόχρηστους χώρους συνάθροισης κοινού της αρμοδιότητάς τους, καθώς και σε δημοτικές αθλητικές εγκαταστάσεις και δημοτικές παιδικές χαρές, παρέχοντας κατάλληλη σήμανση στο κοινό που θα ενθαρρύνει τη χρήση επαναχρησιμοποιούμενων δοχείων νερού, στο πλαίσιο της προσπάθειας μείωσης της κατανάλωσης των πλαστικών προϊόντων μιας χρήσης²⁸¹.

Επιπρόσθετα, η υποχρέωση για την κατάρτιση Γενικών Σχεδίων Υπηρεσιών Ύδατος («masterplan») αποτελεί μια πρόκληση για τους δημοτικούς παρόχους καθώς, σε πολλές περιπτώσεις δεν διαθέτουν επαρκώς στελεχωμένες τεχνικές υπηρεσίες, δυνατότητα κατάρτισης οικονομικών και τεχνικών μελετών και ικανότητα προγραμματισμού των αναγκαίων έργων ύδρευσης σε βάθος δεκαετίας²⁸².

Παράλληλα, η αδυναμία πολλών παρόχων υπηρεσιών ύδρευσης να συγκεντρώσουν επαρκή και αξιόπιστα στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη χρήση του νερού, όπως απαιτείται από τον Μηχανισμό Παρακολούθησης του ΥΠΕΝ, αποτελεί μια σοβαρή ανεπάρκεια, την οποία οι Δήμοι πρέπει να διορθώσουν άμεσα, καθώς η νέα Οδηγία (ΕΕ) 2020/2184, που θα κληθούν να εφαρμόσουν τα επόμενα χρόνια, δίνει μεγάλη βαρύτητα στη συγκέντρωση στατιστικών δεδομένων και ειδικότερα στην πληροφόρηση των χρηστών των υπηρεσιών.

Ωστόσο, βασικό πλεονέκτημα των δημοτικών παρόχων ύδρευσης αποτελεί η εγγύτητά τους προς τους καταναλωτές των υπηρεσιών τους, κάτι το οποίο θα έπρεπε να αποτελεί κίνητρο για την ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων και ενημερωτικών δράσεων που θα απευθύνονται στους δημότες τους, με έμφαση στις νεότερες ηλικίες, ώστε να προωθηθεί η σημασία της βιώσιμης χρήσης και προστασίας των υδατικών πόρων.

²⁸⁰ Άρθρο 16 της ΥΑ Δ1 (δ)/ΓΠ οικ. 27829/25.5.2023.

²⁸¹ Άρθρο 4 του Ν. 4736/2020 “Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/904 σχετικά με τη μείωση των επιπτώσεων ορισμένων πλαστικών προϊόντων στο περιβάλλον και λοιπές διατάξεις”, (ΦΕΚ 200/Α/20.10.2020).

²⁸² ΥΠΕΝ. (2022). *Εθνικό Επιχειρησιακό Σχέδιο (ΕΕΣ) για το Πόσιμο Νερό*, ό.π., σσ. 102-103.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Η ΧΡΗΣΗ ΥΔΑΤΟΣ ΓΙΑ ΑΡΔΕΥΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ.

5.1 Οι πάροχοι άρδευσης και οι αρμοδιότητές τους.

5.1.1 Οργανισμοί Εγγείων Βελτιώσεων.

Οι Οργανισμοί Εγγείων Βελτιώσεων (ΟΕΒ) θεσπίζονται με το ΝΔ 3881/1958, ως Νομικά Πρόσωπα του Δημοσίου Δικαίου, με σκοπό την εκτέλεση έργων εγγείων βελτιώσεων²⁸³. Αργότερα, με το ΝΔ 1218/1972 όλοι οι ΟΕΒ μετατράπηκαν από ΝΠΔΔ σε ΝΠΔ για να αποκτήσουν λογιστική ευελιξία και να μπορούν να αναπτύσσουν πρωτοβουλία στους τομείς που δραστηριοποιούνται, ενώ συγχρόνως, προβλέφθηκε ότι μπορούν να προσλαμβάνουν πάσης φύσεως προσωπικό για την καλή λειτουργία τους και αποδεσμεύτηκαν από τις διατάξεις δημοσίου λογιστικού που ισχύουν για τα ΝΠΔΔ²⁸⁴.

Ωστόσο, οι ΟΕΒ θεωρούνται οργανισμοί με δημόσιο χαρακτήρα (σύμφωνα με τις γνωμοδοτήσεις 588/1977 και 108/2001 του ΝΣΚ) και παρέχουν υπηρεσίες καθ' υποκατάσταση και κατά παραχώρηση της Διοίκησης, όπως διοίκηση, λειτουργία και συντήρηση των εγγειοβελτιωτικών έργων της περιοχής αρμοδιότητάς τους²⁸⁵.

Όλοι οι ΟΕΒ έχουν χαρακτηριστεί Οργανισμοί Κοινής Ωφέλειας και ως τέτοιοι ανήκουν στον ευρύτερο δημόσιο τομέα²⁸⁶. Διακρίνονται στους Γενικούς Οργανισμούς Εγγείων Βελτιώσεων (ΓΟΕΒ), οι οποίοι είναι αρμόδιοι για έργα Α' τάξεως (έργα γενικού ενδιαφέροντος) και στους Τοπικούς Οργανισμούς Εγγείων Βελτιώσεων (ΤΟΕΒ), οι οποίοι είναι αρμόδιοι για έργα Β' τάξεως (έργα τοπικού ενδιαφέροντος) και αποτελούν γεωργικές συνεταιριστικές οργανώσεις αναγκαστικής μορφής²⁸⁷.

Κύριοι σκοποί, αρμοδιότητες και υποχρεώσεις των ΟΕΒ αποτελούν τα παρακάτω:

²⁸³ Άρθρο 12 του ΝΔ 3881/1958 “Περί Έργων Εγγείων Βελτιώσεων”, (ΦΕΚ 181/Α/30.10.1958).

²⁸⁴ Ιστότοπος ΓΟΕΒ Πεδιάδων Θεσσαλονίκης-Λαγκαδά. Πληροφορίες για τον οργανισμό. <https://www.goenvthes.gr/about>. (τελευταία πρόσβαση 19.1.2024).

²⁸⁵ Στο ίδιο, <https://www.goenvthes.gr/about>. (τελευταία πρόσβαση 19.1.2024).

²⁸⁶ Άρθρο 6 του Ν. 414/1976 “Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως διατάξεων του ΝΔ 3881/1958 “περί Έργων Εγγείων Βελτιώσεων”, ως τούτο ετροποποιήθη μεταγενεστέρως”, (ΦΕΚ 212/Α/14.08.1976).

²⁸⁷ Ο.π., <https://www.goenvthes.gr/about>. (τελευταία πρόσβαση 19.1.2024).

α) η διοίκηση των υπαγόμενων στην αρμοδιότητά τους υδάτων, καθώς και η ρύθμιση της χρήσης και διανομή τους, μέσω της επιβολής κανονισμών άρδευσης και της λήψης άλλων απαραίτητων μέτρων,

β) η λήψη κάθε αναγκαίου μέτρου για τη γεωργική αξιοποίηση σε συνεργασία με τις αρμόδιες υπηρεσίες της οικείας Περιφέρειας, καθώς και μέριμνα για την εφαρμογή πρόσφορων συστημάτων και μεθόδων εντατικής εκμετάλλευσης του εδάφους, και

γ) η διοίκηση, συντήρηση, και λειτουργία των εγγειοβελτιωτικών έργων (φράγματα, οι αρδευτικές διώρυγες, οι στραγγιστικές τάφροι και τα αντλιοστάσια) για τα οποία τους έχει μεταβιβαστεί η αρμοδιότητα, καθώς και η μέριμνα για τη σύνταξη μελετών και την κατασκευή ή συμπλήρωση έργων Β' τάξεως, αρμοδιότητάς τους²⁸⁸.

Οι ΟΕΒ έχουν ίδιους πόρους, οι οποίοι προέρχονται από ανταποδοτικές εισφορές που καταβάλλονται από τους ωφελούμενους της περιοχής ευθύνης τους²⁸⁹. Οι πόροι των ΤΟΕΒ είναι τα αρδευτικά τέλη που πληρώνουν οι χρήστες του αρδευτικού νερού και ο ΤΟΕΒ πληρώνει τον ΓΟΕΒ για τις υπηρεσίες υποστήριξης που του παρέχει, ενώ στην περίπτωση που το δίκτυο Β' τάξης το διαχειρίζεται απευθείας ο ΓΟΕΒ (σε περίπτωση που δεν υπάρχει ΤΟΕΒ), τότε σε αυτόν πληρώνονται τα αρδευτικά τέλη²⁹⁰. Τα αρδευτικά τέλη κάθε ΤΟΕΒ ορίζονται στον Κανονισμό Άρδευσης, μαζί με όλους τους όρους και τις προϋποθέσεις συμμετοχής των αγροτών σε αυτό, ο οποίος συντάσσεται με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του ΤΟΕΒ και εγκρίνεται με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης²⁹¹.

Οι ΤΟΕΒ είναι οργανισμοί συνεταιριστικής βάσης, τα μέλη τους είναι οι αγρότες, χρήστες του αρδευτικού νερού, οι οποίοι πρέπει να εκπροσωπούν τα 5/9 της ωφελούμενης έκτασης και διοικούνται από Διοικητικό Συμβούλιο, εκλεγμένο από τη Γενική Συνέλευση των αντιπροσώπων των μελών κάθε ΤΟΕΒ²⁹².

²⁸⁸ ΥΠΕΝ. (2022). *Ετήσια Εθνική Έκθεση για την εφαρμογή της πολιτικής διαχείρισης των υπηρεσιών ύδατος κατά το έτος 2019*, ό.π., σ. 10.

²⁸⁹ Άρθρο 15 του ΝΔ 3881/1958, όπως ισχύει σήμερα.

²⁹⁰ Δέρκας, Ν., Σκούρας, Δ., & Ψαλτόπουλος, Δ. (2021). Μελέτη διαΝΕΟσις : Οι αναγκαίες μεταρρυθμίσεις του θεσμικού, οργανωτικού και λειτουργικού πλαισίου των συλλογικών δικτύων άρδευσης στην Ελλάδα. Αθήνα: διαΝΕΟσις, σ. 49.

²⁹¹ Ιστότοπος ΤΟΕΒ Ιεράπετρας. Κανονισμός Άρδευσης, Συντήρησης και Λειτουργίας Έργων. https://www.toebierapetras.gr/storage/files/KAN%CE%9F%CE%9D%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%A3_%CE%91%CE%A1%CE%94%CE%95%CE%A5%CE%A3%CE%97%CE%A3_20.pdf. (τελευταία πρόσβαση 19.1.2024)

²⁹² Δέρκας, Ν., Σκούρας, Δ., & Ψαλτόπουλος, Δ., ό.π., σ. 49.

Οι ΓΟΕΒ λειτουργούν ως ΝΠΔ μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και διοικούνται από επταμελές Διοικητικό Συμβούλιο το οποίο συγκροτείται από δύο (2) αιρετά και πέντε (5) μη αιρετά μέλη, με τους αναπληρωτές τους. Τα αιρετά μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου εκλέγονται από εκπροσώπους των ΤΟΕΒ της περιοχής δικαιοδοσίας του κάθε ΓΟΕΒ, ενώ ως μη αιρετά μέλη ορίζονται:

α) ένας υπάλληλος, κατά προτίμηση κλάδου ΠΕ Γεωπονικού, από τη Διεύθυνση Αποκεντρωμένων Υπηρεσιών του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, όπου εδρεύει ο ΓΟΕΒ, ως πρόεδρος, μετά από πρόταση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, ενώ σε περίπτωση αδυναμίας, ορίζεται υπάλληλος της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, όπου εδρεύει ο ΓΟΕΒ, μετά από πρόταση του Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης,

β) δύο (2) υπάλληλοι της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, όπου εδρεύει ο ΓΟΕΒ, κατά προτίμηση κλάδου ΠΕ Διοικητικού-Οικονομικού, μετά από πρόταση του Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, και

γ) δύο (2) υπάλληλοι της Περιφέρειας, όπου εδρεύει ο ΓΟΕΒ, κατά προτίμηση κλάδων ΠΕ Γεωπονικού και ΠΕ Μηχανικών, μετά από πρόταση του Περιφερειάρχη²⁹³.

Σε περίπτωση αδυναμίας ορισμού υπαλλήλων από τις υπηρεσίες της Αποκεντρωμένης Διοίκησης ορίζονται υπάλληλοι των ίδιων κλάδων από την οικεία Περιφέρεια, μετά από πρόταση του Περιφερειάρχη²⁹⁴.

Οι ΓΟΕΒ παρέχουν αρδευτικό νερό στους ΤΟΕΒ που με τη σειρά τους το διανέμουν στους αγρότες²⁹⁵. Παρόλο που τα εγχειοβελτιωτικά έργα παρουσιάζουν οργανική διασύνδεση, οι φορείς που τα διαχειρίζονται είναι διακεκριμένοι μεταξύ τους (ΓΟΕΒ και ΤΟΕΒ) και αποτελούν ξεχωριστές αυτοδιοικούμενες μονάδες του δημόσιου τομέα²⁹⁶. Ωστόσο, σύμφωνα με πολλούς, υπό το σημερινό καθεστώς λειτουργίας των ΟΕΒ παρατηρείται το παράδοξο, να υπάρχει λειτουργική εξάρτηση των ΤΟΕΒ από τους ΓΟΕΒ και οικονομική εξάρτηση των ΓΟΕΒ από τους ΤΟΕΒ, καθώς οι αγρότες καταβάλλουν τις εισφορές στους ΤΟΕΒ και αυτοί οφείλουν να αποδώσουν στον οικείο ΓΟΕΒ τις αναλογούσες προς αυτόν εισφορές²⁹⁷.

²⁹³ Άρθρο 17 του Ν. 3881/1958, όπως ισχύει σήμερα.

²⁹⁴ Άρθρο 17 του Ν. 3881/1958, όπως ισχύει σήμερα.

²⁹⁵ Ο.π., <https://www.goevthes.gr/about>. (τελευταία πρόσβαση 19.1.2024).

²⁹⁶ Ιστότοπος ΤΟΕΒ Αγροκτήματος Νάουσας. Σχετικά με τους Οργανισμούς Εγγείων Βελτιώσεων. <https://toebnaoussas.gr/organismoι-eggeion-veltioseon/>. (τελευταία πρόσβαση 19.1.2024).

²⁹⁷ Ο.π., <https://www.goevthes.gr/about>. (τελευταία πρόσβαση 19.1.2024).

Οι ΓΟΕΒ και ΤΟΕΒ, εποπτεύονται άμεσα από την οικεία Περιφέρεια, ειδικότερα, από τα Τμήματα Δομών Περιβάλλοντος των Διευθύνσεων Τεχνικών Έργων, ενώ εποπτεία σε όλους τους ΟΕΒ ασκεί το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων με τις υπηρεσίες του.

5.1.2 Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης και Αποχέτευσης.

Οι ΔΕΥΑ μπορούν να επεκτείνουν τη δραστηριότητά τους στην παροχή αρδευτικού νερού με την ανάληψη της μελέτης, κατασκευής, συντήρησης, εκμετάλλευσης, επίβλεψης, διοίκησης και λειτουργίας των δικτύων άρδευσης²⁹⁸.

Στην περίπτωση αυτή, οι ΔΕΥΑ, που έχουν τα δίκτυα, τα αντλιοστάσια, τις γεωτρήσεις και τις πηγές άρδευσης, μπορούν να παρέχουν νερό για την άρδευση αγροτεμαχίων ή κήπων κατοικιών, μέσω των δικτύων άρδευσης, αλλά μόνον όπου υπάρχει αποκλειστικά δίκτυο άρδευσης, το οποίο είναι διακριτό και ξεχωριστό από το δίκτυο ύδρευσης²⁹⁹.

Νερό άρδευσης δικαιούται κάθε έκταση στην οποία αποδεδειγμένα υπάρχουν γεωργικές καλλιέργειες και ο κάθε υδρολήπτης μπορεί να καταναλώνει την ποσότητα νερού που απαιτείται για την κάλυψη των αρδευτικών αναγκών του, σύμφωνα πάντα με τους όρους του Κανονισμού Άρδευσης, που αποφασίζεται από το Διοικητικό Συμβούλιο των ΔΕΥΑ και εγκρίνεται από το οικείο δημοτικό συμβούλιο³⁰⁰.

5.1.3 Υπηρεσίες άρδευσης Δήμων.

Στις περιπτώσεις που δεν έχει συσταθεί ΔΕΥΑ σε κάποιο Δήμο, για να αναλάβει και την παροχή αρδευτικού νερού, και συγχρόνως, η περιοχή δεν ανήκει στην αρμοδιότητα των ΓΟΕΒ και ΤΟΕΒ, οι υπηρεσίες του Δήμου αναλαμβάνουν την άρδευση των αγροκτημάτων που βρίσκονται στα όρια της εδαφικής τους αρμοδιότητας, με βάση τον οικείο Κανονισμό Άρδευσης.

²⁹⁸ Άρθρο 5 του Ν. 4483/2017 “Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης Αποχέτευσης (Δ.Ε.Υ.Α.) Ρυθμίσεις σχετικές με την οργάνωση, τη λειτουργία, τα οικονομικά και το προσωπικό των Ο.Τ.Α. Ευρωπαϊκοί Όμιλοι Εδαφικής Συνεργασίας Μητρώο Πολιτών και άλλες διατάξεις”, (ΦΕΚ 107/Α/31.07.2017).

²⁹⁹ Ιστότοπος ΔΕΥΑ Ρεθύμνου σχετικά με την άρδευση. <https://deyar.eu/%ce%b1%cf%81%ce%b4%ce%b5%cf%85%cf%83%ce%b7/> (τελευταία πρόσβαση 25.1.2024)

³⁰⁰ Ό.π., <https://deyar.eu/%ce%b1%cf%81%ce%b4%ce%b5%cf%85%cf%83%ce%b7/> (τελευταία πρόσβαση 25.1.2024).

Ο Κανονισμός Άρδευσης, που εγκρίνεται από το οικείο δημοτικό συμβούλιο, περιέχει τους όρους και τις προϋποθέσεις για την παροχή ύδατος από το δίκτυο άρδευσης του Δήμου στους τελικούς καταναλωτές, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των δύο μερών, ώστε να εξασφαλίζεται η ομαλή λειτουργία των αρδευτικών δικτύων και η ορθολογική χρήση των υδατικών πόρων³⁰¹.

5.2 Τιμολόγηση αρδευτικού νερού.

Το νερό αποτελεί φυσικό πόρο, αλλά και βασικό συντελεστή της αγροτικής παραγωγής, ο οποίος επηρεάζει τόσο την παραγόμενη ποσότητα όσο και την τιμή του παραγόμενου προϊόντος. Οι αυξημένες ανάγκες του αγροτικού τομέα σε νερό άρδευσης σε συνδυασμό με την ανάγκη ορθολογικής χρήσης και προστασίας των υδατικών πόρων, καθιστούν καθοριστικής σημασίας την τιμολόγηση του αρδευτικού νερού, η οποία οφείλει να συνδυάζει τη βιωσιμότητα της αγροτικής παραγωγής και την ανάπτυξη του αγροτικού εισοδήματος με την ανάγκη για προστασία της μελλοντικής επάρκειας και ποιότητας των υδατικών πόρων.

Σε συμφωνία με το εθνικό και το ευρωπαϊκό πλαίσιο, η τιμολόγηση του νερού άρδευσης γίνεται από τους παρόχους άρδευσης και βασίζεται στην κοστολόγηση της παρεχόμενης υπηρεσίας και στην επιδιωκόμενη ανάκτηση κόστους³⁰².

Το 2017 εκδόθηκε η ΥΑ με αρ. 135275/19.5.2017 της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων, «Έγκριση γενικών κανόνων κοστολόγησης και τιμολόγησης υπηρεσιών ύδατος. Μέθοδος και διαδικασίες για την ανάκτηση κόστους των υπηρεσιών ύδατος στις διάφορες χρήσεις του», η έκδοση της οποίας αποτελούσε υποχρέωση της χώρας μας από το 2010 για την εφαρμογή της Οδηγίας 2000/60/EK, και περιλάμβανε στο κεφάλαιο Γ2 τους γενικούς κανόνες τιμολόγησης των υπηρεσιών παροχής ύδατος για αγροτική χρήση.

Σύμφωνα με την ΥΑ, η χρέωση των υπηρεσιών άρδευσης λαμβάνει υπόψη την κοστολόγησή τους, ενώ το συνολικό κόστος των υπηρεσιών άρδευσης περιλαμβάνει το «χρηματοοικονομικό κόστος», το «περιβαλλοντικό κόστος» και το «κόστος του

³⁰¹ Ιστότοπος Δήμου Νεστορίου. Κανονισμός Άρδευσης. <http://0807.syzefxis.gov.gr/wp-content/uploads/2022/04/%CE%A4%CE%95%CE%9B%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%A3-%CE%9A%CE%91%CE%9D%CE%9F%CE%9D%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%A3-%CE%91%CE%A1%CE%94%CE%95%CE%A5%CE%A3%CE%97%CE%A3-%CE%94%CE%97%CE%9C%CE%9F%CE%A5-%CE%9D%CE%95%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%9F%CE%A5.pdf> (τελευταία πρόσβαση 19.1.2024).

³⁰² Άρθρο 3 του Ν. 5037/2023.

πόρου». Για τον υπολογισμό του χρηματοοικονομικού κόστους αθροίζονται το κόστος κεφαλαίου, το λειτουργικό κόστος, το κόστος συντήρησης και το κόστος διοίκησης του κάθε παρόχου. Το περιβαλλοντικό κόστος, το οποίο αποτελεί το «κόστος της απόκλισης της κατάστασης των υδάτων, από την καλή κατάσταση, η οποία απαιτείται για τη βιώσιμη χρήση των υδατικών πόρων» και το κόστος πόρου, το οποίο αφορά το «κόστος άλλων εναλλακτικών χρήσεων του ύδατος, οι οποίες είναι αναγκαίες αν το Υδατικό Σύστημα χρησιμοποιείται πέραν του ρυθμού της φυσικής του αναπλήρωσης», συναποτελούν το περιβαλλοντικό τέλος που επιβάλλεται ανά κυβικό μέτρο καταναλωθέντος ύδατος και αποδίδεται από τους παρόχους υπέρ του Πράσινου Ταμείου³⁰³. Ο προσδιορισμός των τιμολογίων άρδευσης, σύμφωνα με την ΥΑ, προβλέπεται να γίνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε «τα συνολικά έσοδα των παρόχων να συμβάλουν στη βελτίωση της ανάκτησης του κόστους, χωρίς να ανατρέπονται οι συνθήκες βιωσιμότητας των αγροτικών χρήσεων», αλλά και χωρίς να απαιτείται η πλήρης ανάκτηση του χρηματοοικονομικού κόστους, η οποία προβλέπεται από τη συγκεκριμένη απόφαση για την περίπτωση της ύδρευσης³⁰⁴.

Επιπλέον, προβλέπεται η υποχρέωση εφαρμογής ενός συστήματος καταγραφής των απολήψιμων ποσοτήτων ύδατος και η τοποθέτηση υδρομετρητών για το σύνολο των χρηστών των οργανωμένων συλλογικών δικτύων άρδευσης, ώστε να καταγράφονται οι ποσότητες του καταναλισκόμενου αρδευτικού ύδατος και να επιτρέπεται η ορθολογική διαχείρισή τους, μέσα από την τιμολόγησή τους³⁰⁵. Ειδικότερα, η τιμολόγηση από τους παρόχους υπηρεσιών άρδευσης στους τελικούς χρήστες, προβλέπεται να γίνεται με βάση ένα μικτό σύστημα χρέωσης που περιλαμβάνει δύο (2) μέρη:

α) το σταθερό τέλος άρδευσης, το οποίο εφαρμόζεται ανά στρέμμα καλλιέργειας, και

β) το μεταβλητό τέλος, το οποίο υπολογίζεται ανά κυβικό μέτρο καταναλισκόμενου ύδατος άρδευσης, στις περιπτώσεις που είναι εφικτή η καταμέτρηση των ποσοτήτων με τη χρήση υδρομέτρων, και το οποίο αυξάνεται βάσει της αυξανόμενης κατανάλωσης αποτελώντας κίνητρο για τη μείωση της υπερκατανάλωσης, λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές προβλέψεις των ΣΔΛΑΠ και τους κώδικες ορθών γεωργικών πρακτικών ενώ περιλαμβάνει και το περιβαλλοντικό

³⁰³ Άρθρα 3 και 7 της ΥΑ με αρ. 135275/19.5.2017 της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων.

³⁰⁴ Άρθρα 9 και 11 της ΥΑ με αρ. 135275/19.5.2017 της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων.

³⁰⁵ Άρθρα 10 και 11 της ΥΑ με αρ. 135275/19.5.2017 της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων.

τέλος³⁰⁶. Παρά ταύτα, όπως έχει αναλυθεί, η συγκεκριμένη απόφαση έχει ακυρωθεί από την Ολομέλεια του ΣτΕ με την απόφαση με αρ. 2519/2022 και εκκρεμεί η έκδοση νέας.

Ωστόσο, στη μελέτη της διαΝΕΟσις του 2021 για τα συλλογικά δίκτυα άρδευσης, δίνεται μεγάλη έμφαση στην τιμολόγηση του καταναλισκόμενου νερού άρδευσης, ως μια από τις παθογένειες της λειτουργίας των ΤΟΕΒ και ΓΟΕΒ καθώς, όπως αναφέρεται, *«η εισφορά για την παροχή αρδευτικού νερού καθορίζεται συνήθως με βάση την έκταση των αρδευόμενων επιφανειών και όχι με βάση των όγκο νερού που καταναλώνεται, με συνέπεια την υπερκατανάλωση»*³⁰⁷. Όπως είναι αναμενόμενο, και πολλοί Δήμοι ενδέχεται να μην έχουν τα συστήματα καταμέτρησης της κατανάλωσης σε αρδευτικό νερό, αλλά αυτή τη στιγμή στη χώρα μας, το μεγαλύτερο ποσοστό των αρδευτικών δικτύων βρίσκεται στην αρμοδιότητα των ΟΕΒ, όπου εκτιμάται ότι περισσότεροι από 450 ΤΟΕΒ και ΓΟΕΒ εξυπηρετούν περίπου έξι (6) εκατομμύρια στρέμματα, δηλαδή το 45% του συνόλου της αρδευόμενης αγροτικής γης³⁰⁸.

Σύμφωνα με την Ετήσια Εθνική Έκθεση για την εφαρμογή της πολιτικής διαχείρισης των υπηρεσιών ύδατος κατά το έτος 2019, της Γενικής Διεύθυνσης Υδάτων του ΥΠΕΝ, οι 160 πάροχοι υπηρεσιών άρδευσης, οι οποίοι συμπλήρωσαν τα στατιστικά τους στοιχεία στον Μηχανισμό Παρακολούθησης Υπηρεσιών Ύδατος, παρουσιάζουν επίπεδο ανάκτησης που κυμαίνεται από 31% έως 180%, με μέση τιμή το 94% για το 2019, καταδεικνύοντας κυρίως την απουσία μετρήσεων των ποσοτήτων του καταναλωθέντος ύδατος, η οποία θα ενίσχυε τη διαφάνεια στην τιμολόγηση από τους παρόχους³⁰⁹. Συγχρόνως, οι πάροχοι που δηλώνουν χαμηλό επίπεδο ανάκτησης καλούνται να επανεξετάσουν τις επιμέρους μορφές κόστους, που σχετίζονται με τη λειτουργία τους, και την τιμολογιακή τους πολιτική με σκοπό την αποτελεσματική και βιώσιμη διαχείριση των υδατικών πόρων που διαχειρίζονται³¹⁰. Επιπλέον, η Έκθεση προτείνει στους παρόχους, ως παράγοντα για τη βελτίωση της ανάκτησης κόστους, τη μείωση των απωλειών ύδατος μέσω κατάλληλων παρεμβάσεων στο δίκτυο άρδευσης, τον εκσυγχρονισμό των αρδευτικών δικτύων με την τοποθέτηση μετρητών και την προώθηση αποδοτικότερων μεθόδων άρδευσης³¹¹.

³⁰⁶ Άρθρο 11 της ΥΑ με αρ. 135275/19.5.2017 της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων.

³⁰⁷ Δέρκας, Ν., Σκούρας, Δ., & Παλτόπουλος, Δ., ό.π., σ. 59.

³⁰⁸ Στο ίδιο, σ. 11.

³⁰⁹ ΥΠΕΝ. (2022). *Ετήσια Εθνική Έκθεση για την εφαρμογή της πολιτικής διαχείρισης των υπηρεσιών ύδατος κατά το έτος 2019*, ό.π., σ. 32.

³¹⁰ Στο ίδιο, σ. 32.

³¹¹ Στο ίδιο, σ. 32.

5.3 Οι αρμοδιότητες των ΟΤΑ στην άρδευση.

Οι ΟΤΑ, ως οι οργανισμοί με το τεκμήριο αρμοδιότητας για τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 102 του Συντάγματος, διαθέτουν αρμοδιότητες και στον τομέα της άρδευσης.

Οι Δήμοι, σύμφωνα με το άρθρο 75 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, στον τομέα «Ανάπτυξης» έχουν την αρμοδιότητα για το σχεδιασμό, την κατασκευή, τη συντήρηση και τη διαχείριση υποδομών για τη στήριξη της τοπικής οικονομίας, όπως τα συστήματα άρδευσης, τα αντιπλημμυρικά και τα εγγειοβελτιωτικά έργα. Ειδικότερα, οι ΟΤΑ Α' βαθμού, μέσα από τις επιχειρήσεις τους (ΔΕΥΑ), αλλά και τις υπηρεσίες των Δήμων, μπορούν να παρέχουν αρδευτικό νερό στους καλλιεργητές της περιοχής αρμοδιότητάς τους, εισπράττοντας έσοδα για την υπηρεσία αυτή, σύμφωνα με τον οικείο Κανονισμό Άρδευσης.

Επιπρόσθετα, οι Περιφέρειες, ως ΟΤΑ Β' βαθμού, στον τομέα «Γεωργίας – Κτηνοτροφίας – Αλιείας» και ειδικότερα στον «Υποτομέα Προγραμματισμού», είναι αρμόδιες για τον *«προγραμματισμό, τη μελέτη και την κατασκευή εγγειοβελτιωτικών, αρδευτικών, υδροληπτικών και αντιδιαβρωτικών έργων και τη μέριμνα για τη χρηματοδότησή τους»*, τον *«έλεγχο και την επεξεργασία των τεχνικών και κατασκευαστικών στοιχείων και μελετών των εγγειοβελτιωτικών έργων»*, τη *«διενέργεια δημοπρατήσεων των εγγειοβελτιωτικών έργων και μελετών»*, αλλά και *«την επίβλεψη και τον έλεγχο της κατασκευής πάσης φύσεως εγγειοβελτιωτικών έργων»*³¹².

Επιπρόσθετα, στον «Υποτομέα Γεωργίας», οι Περιφέρειες είναι αρμόδιες:

α) για την αξιοποίηση των εγγειοβελτιωτικών έργων,

β) την άσκηση των αρμοδιοτήτων διοίκησης, λειτουργίας και συντήρησης των εγγειοβελτιωτικών έργων Α' και Β' τάξης, που κατασκευάζονται ή έχουν ήδη κατασκευαστεί από το Υπουργείο Υποδομών Μεταφορών και Δικτύων, το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και τις Περιφέρειες, εφόσον δεν έχουν ήδη μεταβιβαστεί σε ΟΕΒ ή δεν ασκούνται από δήμους και έως τη μεταβίβαση αυτών σε ΟΕΒ ή δήμους,

γ) τη σύσταση, τη συγχώνευση και την κατάργηση των ΤΟΕΒ,

³¹² Άρθρο 186 του Ν. 3852/2010.

δ) τη μέριμνα για την ορθή, εύρυθμη και βιώσιμη λειτουργία των ΟΕΒ σύμφωνα με το ΝΔ 3881/1958 (Α' 181) και τις κανονιστικές πράξεις που έχουν εκδοθεί κατ' εξουσιοδότηση αυτού, και

ε) την εποπτεία των ΓΟΕΒ, των ΤΟΕΒ, των Προσωρινών Διοικουσών Επιτροπών, των Τοπικών Επιτροπών Αρδεύσεων και του Αρδευτικού Οργανισμού Στυμφαλίας Ασωπού Κορινθίας, που συνεπάγεται τον διοικητικό, τεχνικό και διαχειριστικό-οικονομικό έλεγχο των αντικειμένων τους, σύμφωνα με το ΝΔ 3881/1958 και τις κανονιστικές πράξεις που έχουν εκδοθεί κατ' εξουσιοδότησή του³¹³.

5.4 Προκλήσεις και προοπτικές για το ρόλο των ΟΤΑ στην άρδευση.

Όπως έχει αναδειχθεί, η ορθολογική διαχείριση των εγγειοβελτιωτικών έργων και του αρδευτικού νερού, που αποτελεί το 80% της συνολικής κατανάλωσης ύδατος, επηρεάζει πέρα από την αγροτική οικονομία της χώρας και τη διασφάλιση των υδατικών πόρων της χώρας και τη συνολική προστασία του περιβάλλοντος που τίθεται σε κίνδυνο από την υπεράντληση επιφανειακών και υπόγειων υδάτων, αλλά και την υφαλμύρωση³¹⁴.

Ωστόσο, σήμερα η παροχή υπηρεσιών άρδευσης στη χώρα μας χαρακτηρίζεται από πολυδιάσπαση, καθώς το αρδευτικό νερό παρέχεται συγχρόνως από ΟΕΒ (ΤΟΕΒ και ΓΟΕΒ), ΔΕΥΑ και υπηρεσίες των Δήμων, ανομοιομορφία ως προς το μέγεθος και τις δυνατότητες κάθε φορέα, αλλά και από αδυναμία να ανταποκριθεί επαρκώς στην ανάγκη μέτρησης των ποσοτήτων ύδατος που καταναλώνονται και στην καταχώριση στατιστικών δεδομένων στον Μηχανισμό Παρακολούθησης Υπηρεσιών Ύδατος του ΥΠΕΝ. Χαρακτηριστικά, σύμφωνα με τη μελέτη της διαΝΕΟσις, δεν υπάρχουν αξιόπιστα στατιστικά στοιχεία για την κατανάλωση του αρδευτικού νερού, αλλά η γνώση μας για την κατανάλωση προέρχεται από τις εμπειρογνωμοσύνες των συμβούλων που συνέταξαν τα ΣΔΛΑΠ κάθε Υδατικού Διαμερίσματος σε συνεργασία με ομάδες του ΥΠΕΝ, από προσομοιώσεις και από στατιστικές εκτιμήσεις, με αποτέλεσμα να υπάρχουν αποκλίσεις μεγαλύτερες του ενός δισεκατομμυρίου κυβικών μέτρων ανάμεσα στα ΣΔΛΑΠ και τα δεδομένα της Eurostat για την Οδηγία 2000/60/ΕΚ για τα ύδατα³¹⁵. Αναπόφευκτα, δημιουργείται ερώτημα για το κατά πόσο μπορεί να σχεδιαστεί η ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων και τα αντίστοιχα

³¹³ Μπαμπαλιούτας, Α., ό.π., σσ. 232-233.

³¹⁴ Δέρκας, Ν., Σκούρας, Α., & Ψαλτόπουλος, Α., ό.π., σ. 16.

³¹⁵ Στο ίδιο, σ. 26.

ΣΔΛΑΠ, σε επίπεδο Αποκεντρωμένων Διοικήσεων και ΥΠΕΝ, χωρίς αξιόπιστα στατιστικά δεδομένα για την κατανάλωση του αρδευτικού ύδατος.

Εξίσου σοβαρό πρόβλημα αποτελούν οι απώλειες ύδατος, από τα παλαιά αρδευτικά δίκτυα, κυρίως των ΤΟΕΒ, τα οποία στην πλειονότητά τους δεν βρίσκονται σε καλή κατάσταση λειτουργίας και επιβάλλεται η αντικατάστασή τους με σύγχρονες υποδομές και όχι απλά οι περιορισμένες επισκευές συντήρησής τους, ενώ σύμφωνα με εκτιμήσεις οι απώλειες αυτές μπορεί να είναι μεγαλύτερες από το 50% του συνολικού αρδευτικού νερού³¹⁶.

Σε αυτό το πλαίσιο, η συμβολή των ΟΤΑ κρίνεται σημαντική, καθώς οφείλουν, ως πάροχοι υπηρεσιών άρδευσης, να συμβάλλουν στην καλύτερη οργάνωση και λειτουργία των δικτύων άρδευσης, στην ορθολογική χρήση των επιφανειακών και υπογείων υδάτων και στη βιώσιμη διαχείριση και προστασία των υδατικών πόρων της περιοχής αρμοδιότητάς τους, σύμφωνα και με τους όρους των οικείων ΣΔΛΑΠ.

Ειδικότερα, οι Δήμοι που παρέχουν υπηρεσίες άρδευσης οφείλουν να συμβάλλουν στον εκσυγχρονισμό του αρδευτικού δικτύου της αρμοδιότητάς τους μέσα από νέες επενδύσεις σε εγχειοβελτιωτικά έργα αποθήκευσης και διανομής των υδάτων, με την τοποθέτηση κατάλληλων συσκευών μέτρησης της καταναλισκόμενης ποσότητας αρδευτικού νερού και τη σύγχρονη παρακολούθηση των διαθέσιμων αποθεμάτων, ώστε να γίνεται καλύτερος προγραμματισμός στον διαμοιρασμό των ποσοτήτων, αλλά και με τη στελέχωση των υπηρεσιών με το κατάλληλο προσωπικό και τη διαρκή ενημέρωση όλων των εμπλεκόμενων, και κυρίως των αγροτών, για την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων και τις νέες μεθόδους άρδευσης των καλλιεργειών³¹⁷.

Επιπρόσθετα, οι ΟΕΒ, και κυρίως οι ΤΟΕΒ οι οποίοι διαχειρίζονται το μεγαλύτερο αρδευτικό δίκτυο της χώρας, θα μπορούσαν, σύμφωνα με την Ετήσια Εθνική Έκθεση του ΥΠΕΝ, να λάβουν μεγαλύτερη στήριξη από τις οικείες Περιφέρειες, οι οποίες διαθέτουν κατάλληλο στελεχιακό δυναμικό, στο καθημερινό τους έργο, τη διαμόρφωση μιας τιμολογιακής πολιτικής που θα αποτελεί κίνητρο για την ορθολογική χρήση του νερού με γνώμονα τη βιωσιμότητα του αγροτικού εισοδήματος και της οικονομικής διαχείρισης των οργανισμών, τον εκσυγχρονισμό των

³¹⁶ Στο ίδιο, σ. 29.

³¹⁷ ΥΠΕΝ. (2022). *Ετήσια Εθνική Έκθεση για την εφαρμογή της πολιτικής διαχείρισης των υπηρεσιών ύδατος κατά το έτος 2019*, ό.π., σ. 32.

μεθόδων άρδευσης και την επαρκή ενημέρωση των αγροτών για τη βιώσιμη χρήση των υδατικών πόρων³¹⁸.

³¹⁸ Στο ίδιο, σ. 33.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ. Η ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΣΗ ΜΙΑΣ ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΥΔΑΤΩΝ.

6.1 Το Γενικό Σχέδιο Διάταξης (Master Plan) Διαχείρισης Υδάτων για το Υδατικό Διαμέρισμα Θεσσαλίας της HVA International.

Η κακοκαιρία Daniel, τον Σεπτέμβριο του 2023, προκάλεσε έντονες και εκτεταμένες πλημμύρες στην περιοχή της Θεσσαλίας με τραγικές συνέπειες την απώλεια ανθρώπινων ζωών, αλλά και τις καταστροφές σε υποδομές, σε καλλιέργειες και την απώλεια ζωικού κεφαλαίου. Η περίπτωση της καταστροφής της Θεσσαλίας αποτελεί υπενθύμιση ότι η κλιματική αλλαγή είναι ένας παράγοντας που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη από τον κρατικό σχεδιασμό, καθώς τέτοια ακραία καιρικά φαινόμενα ενδέχεται να εμφανίζονται πολύ συχνότερα στο άμεσο μέλλον, καθιστώντας αναγκαία την πρόληψη των αρνητικών συνεπειών τους, με έμφαση στη διαχείριση των υδατικών πόρων.

Με αφορμή το ακραίο αυτό γεγονός ξεκίνησε μια δημόσια συζήτηση που είχε ως αποτέλεσμα το αίτημα της ελληνικής κυβέρνησης προς την εταιρεία HVA International για την εκπόνηση μιας μελέτης για τη διαχείριση των υδάτων της Θεσσαλίας και την προώθηση ενός νομοσχεδίου για τη σύσταση ενός Οργανισμού Υδάτων Θεσσαλίας³¹⁹.

Σύμφωνα με τον ιστότοπο της εταιρείας, η HVA International αποτελεί μια παγκοσμίως αναγνωρισμένη αγροτική εταιρεία και διαχειριστή περιουσιακών στοιχείων, με εμπειρία στην ανάπτυξη αγροτικών έργων σε τροπικές περιοχές της Αφρικής και της Νοτιοανατολικής Ασίας³²⁰.

Το Φεβρουάριο του 2024 κατατέθηκε από την Ολλανδική εταιρεία HVA International στην ελληνική κυβέρνηση η έκθεσή της με αντικείμενο τη βελτίωση της διαχείρισης υδάτων, των αγροτικών καλλιεργειών και της αντιπλημμυρικής προστασίας στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, με τον πρωτότυπο τίτλο «DRAFT MASTER PLAN “WATER MANAGEMENT IN THESSALY IN THE WAKE OF STORM

³¹⁹ Ιστότοπος www.yraithros.gr/. Στη Θεσσαλία Ολλανδοί για την εκπόνηση σχεδίου αποκατάστασης στις πλημμυρισμένες περιοχές. <https://www.yraithros.gr/thessalia-ollandoi-ekponisi-sxediou-apokatastasis-plimmyrismenes-perioxes/>. (τελευταία πρόσβαση 23.4.2024).

³²⁰ Ιστότοπος της HVA International. <https://www.hvainternational.com/>. (τελευταία πρόσβαση 23.4.2024).

DANIEL How to Address Thessaly's Water-Related Agricultural Challenges”». Η έκθεση αναρτήθηκε προς δημόσια διαβούλευση, από τα υπουργεία Υποδομών και Μεταφορών, Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, στο πρωτότυπο αγγλικό της κείμενο και στη συνέχεια, κατόπιν αντιδράσεων, αναρτήθηκε η σχετική μετάφραση, ενώ συγχρόνως, η διάρκεια της διαβούλευσης παρατάθηκε χρονικά από την αρχική της πρόβλεψη και τελικά διήρκησε από τις 23 Μαρτίου έως τις 19 Απριλίου 2024, συγκεντρώνοντας εβδομήντα επτά (77) σχόλια³²¹.

Το «Γενικό Σχέδιο Διάταξης (Master Plan) Διαχείρισης Υδάτων για το Υδατικό Διαμέρισμα Θεσσαλίας. Διαχείριση υδάτων στη Θεσσαλία μετά την κακοκαιρία Daniel. Αντιμετώπιση των γεωργικών προκλήσεων της Θεσσαλίας που σχετίζονται με τα ύδατα», όπως είναι ο πλήρης τίτλος του Γενικού Σχεδίου Διάταξης, αναγνωρίζει δύο σημαντικές προκλήσεις για την περιοχή της Θεσσαλίας. Αρχικά, σύμφωνα με τη μελέτη, τα ακραία καιρικά φαινόμενα εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής χαρακτηρίζονται ως ήδη επαναλαμβανόμενη πραγματικότητα για την περιοχή της Θεσσαλίας, η οποία έχει πληγεί από δύο μεσογειακούς κυκλώνες μέσα σε τρία χρόνια, ενώ συγχρόνως, οι υδατικοί πόροι της περιοχής κινδυνεύουν από τη χρόνια εκμετάλλευσή τους καθώς, όπως επισημαίνεται, κυρίως η επαπειλούμενη εξάντληση των υπόγειων υδάτων απειλεί τον γεωργικό τομέα της περιοχής. Βασική αιτία των προκλήσεων αυτών, σύμφωνα με την HVA International, αποτελεί η κατακερματισμένη διακυβέρνηση των υδάτων της Θεσσαλίας και η έλλειψη μιας κεντρικής Αρχής Λεκάνης Απορροής που θα λαμβάνει τις αποφάσεις και θα συντονίζει τη διαδημοτική συνεργασία ώστε να λειτουργεί αποτελεσματικά.

Σκοπός του Γενικού Σχεδίου Διάταξης ορίζεται η καλύτερη ανοικοδόμηση (Build Back Better) της Θεσσαλίας και προς επίτευξη του σκοπού αυτού προτείνονται μέτρα για την ενίσχυση της υδατικής ασφάλειας, την προστασία από τις πλημμύρες και τη μεταρρύθμιση στους κλάδους της γεωργίας και κτηνοτροφίας της Θεσσαλίας, με γνώμονα την εξοικονόμηση υδατικών πόρων³²².

Συνοπτικά, το Γενικό Σχέδιο διαρθρώνεται σε έξι τόμους³²³:

³²¹ HVA International. (2024). *Γενικό Σχέδιο Διάταξης (Master Plan) Διαχείρισης Υδάτων για το Υδατικό Διαμέρισμα Θεσσαλίας. Διαχείριση υδάτων στη Θεσσαλία μετά την κακοκαιρία Daniel. Αντιμετώπιση των γεωργικών προκλήσεων της Θεσσαλίας που σχετίζονται με τα ύδατα*. Προσβάσιμο στο <http://www.opengov.gr/minenv/?p=13282>. (τελευταία πρόσβαση 23.4.2024).

³²² Στο ίδιο. Συνοπτική περίληψη του σχεδίου στην ελληνική γλώσσα, σ. 2. (τελευταία πρόσβαση 23.4.2024).

³²³ Στο ίδιο. Εισαγωγή και τόμος Α' σ 22. (τελευταία πρόσβαση 23.4.2024).

Εισαγωγή και Τόμος Α' : Υποδομές Αντιπλημμυρικής Προστασίας. Στον τόμο αυτό περιλαμβάνονται οι κύριοι άξονες και οι προτάσεις σχετικά με τις υποδομές αντιπλημμυρικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένου του κόστους, τα επίπεδα ασφάλειας, τον σχεδιασμό, τις αναγκαίες ειδικές μελέτες και τον τρόπο οργάνωσης της υλοποίησης των δράσεων.

Τόμος Β' : Οργανισμός Διαχείρισης Υδάτων. Στον τόμο αυτό περιλαμβάνεται η πρόταση για τη σύσταση ενός οργανισμού που θα ασκεί αποφασιστικές αρμοδιότητες για τη διαχείριση υδάτων στο υδατικό διαμέρισμα της Θεσσαλίας, ώστε να επιτευχθεί μια αποτελεσματική υδατική διακυβέρνηση στην περιοχή.

Τόμος Γ' : Έγκαιρη Προειδοποίηση και Διαχείριση Κρίσης. Στον τόμο αυτό περιγράφεται η πρόταση για τη λειτουργία ενός συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης, το οποίο θα πρέπει να περιλαμβάνει ένα κέντρο συντονισμού εικοσιτετράωρης λειτουργίας, που θα λαμβάνει, θα αναλύει και θα επεξεργάζεται συνεχώς τις σχετικές μετεωρολογικές πληροφορίες, παρέχοντας επαρκή ακρίβεια στη χωρική ανάλυση, ώστε οι αρχές διαχείρισης κινδύνων καταστροφών να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις σχετικά με τις δράσεις αντιμετώπισής τους.

Τόμος Δ' : Γεωργία & Κτηνοτροφία. Περιγράφονται η στρατηγική αποκατάστασης από τις πλημμύρες για τους δύο σημαντικότερους οικονομικούς τομείς, τη γεωργία και την κτηνοτροφία, καθώς και οι προτάσεις για μετασχηματισμό της αγροτικής αλυσίδας αξίας μέσα από παρεμβάσεις, όπως η αλλαγή στις επιλεγόμενες καλλιέργειες και η καθετοποίηση της παραγωγής, ώστε να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα και η ανθεκτικότητα των τομέων αυτών. Παράλληλα προτείνεται η εκτροπή του Αχελώου και η αξιοποίηση της λίμνης Κάρλα για την ενίσχυση της προσφοράς ύδατος.

Τόμος Ε' : Κοινωνιολογικές Προκλήσεις. Στον τόμο αυτό προτείνονται τρόποι ομαλής μετάβασης στη νέα κατάσταση ώστε να προληφθούν ή να μετριαστούν πιθανές αντιδράσεις σε κοινωνικό επίπεδο από τις νέες πολιτικές, τις αλλαγές στις καλλιέργειες και τις μεθόδους παραγωγής.

Τόμος Στ' : Προτεινόμενο Πρόγραμμα Δράσης και Χρονοδιαγράμματα. Περιλαμβάνονται οι προτεινόμενες λύσεις με τα χρονοδιαγράμματα, τις χρηματοδοτικές επιλογές και τους πιθανούς κινδύνους.

6.1.1 Η πρόταση του Γενικού Σχεδίου Διάταξης για τη σύσταση Οργανισμού Διαχείρισης Υδάτων Θεσσαλίας.

Ο τόμος Β΄ του Γενικού Σχεδίου περιλαμβάνει την πρόταση για την ίδρυση ενός Οργανισμού Διαχείρισης Υδάτων στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης προσέγγισης στη διαχείριση των υδάτων, η οποία απαιτεί τον συντονισμό των χρήσεων ύδατος από όλους τους κοινωνικούς και οικονομικούς εταίρους, τόσο κατά τη διαδικασία του σχεδιασμού όσο και της εφαρμογής παρεμβάσεων που ενδέχεται να επηρεάζουν τους υδατικούς πόρους³²⁴.

Αρχικά, περιγράφεται το ισχύον θεσμικό πλαίσιο διαχείρισης των υδάτων για το Υδατικό Διαμέρισμα της Θεσσαλίας με αναφορά των αρμοδιοτήτων κάθε μιας από τις αρμόδιες αρχές σε εθνικό (υπουργεία) και περιφερειακό/τοπικό (αποκεντρωμένη διοίκηση, περιφέρειες και δήμοι, ΔΕΥΑ, ΟΕΒ) επίπεδο. Αξιολογώντας τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα του σημερινού καθεστώτος το Γενικό Σχέδιο Διάταξης διαπιστώνει ορισμένες παθογένειες, οι οποίες ωστόσο, είναι στην πλειονότητά τους ήδη γνωστές σε όσους ασχολούνται με τη διαχείριση των υδάτων και την ελληνική δημόσια διοίκηση, όπως:

- Η αδυναμία των αποκεντρωμένων διοικήσεων να ανταποκριθούν στο σύνολο των αρμοδιοτήτων τους στη διαχείριση των υδατικών πόρων, κυρίως λόγω υποστελέχωσης, με συνέπεια την εκτέλεση μέρους αυτών από τις κεντρικές υπηρεσίες.
- Η προφανής καθυστέρηση στην κατάρτιση των ΣΔΛΑΠ και ΣΔΚΠ.
- Ο κατακερματισμός των αρμοδιοτήτων της διαχείρισης υδατικών πόρων και πλημμυρών σε ένα μεγάλο αριθμό φορέων, που περιλαμβάνουν την Αποκεντρωμένη Διοίκηση Θεσσαλίας-Στερεάς Ελλάδας, τις τέσσερις (4) Περιφερειακές Ενότητες της Περιφέρειας Θεσσαλίας, τους δήμους της περιοχής και περίπου πενήντα (50) ΤΟΕΒ, χωρίς την ύπαρξη ενός υπερκείμενου συντονιστικού φορέα.
- Η έλλειψη παρακολούθησης και ελέγχου των απολήψεων των υπόγειων υδάτων που σχετίζεται με την ανεξέλεγκτη υπερεκμετάλλευσή τους από τον αγροτικό τομέα.

³²⁴ Στο ίδιο. Τόμος Β΄, σ. 118. (τελευταία πρόσβαση 23.4.2024).

- Η ανυπαρξία συντονισμού μεταξύ του χωροταξικού σχεδιασμού και της διαχείρισης των υδάτων σε συνδυασμό με τα αντικρουόμενα συμφέροντα των διαφορετικών φορέων.
- Η έλλειψη συντονισμού μεταξύ των ΤΟΕΒ της Θεσσαλίας και η ανυπαρξία κεντρικά εγκεκριμένων πρωτοκόλλων για τη λειτουργία των αντλιών.
- Η αδυναμία συστηματικής παρακολούθησης των υδρολογικών και μετεωρολογικών δεδομένων και ανάπτυξης αξιόπιστων μοντέλων πρόβλεψης πλημμυρών.
- Η αποφυγή λήψης «αντιδημοφιλών» μέτρων διαχείρισης της ζήτησης νερού, όπως η τιμολόγηση του νερού, και η επιλογή προώθησης αποκλειστικά τεχνικών άρδευσης που συμβάλλουν στην εξοικονόμηση νερού³²⁵.

Με βάση τις διαπιστώσεις για τις αδυναμίες του υφιστάμενου πλαισίου διαχείρισης των υδατικών πόρων, η ΗΒΑ προτείνει τη σύσταση ενός ΝΠΙΔ με τη μορφή της Ανώνυμης Εταιρείας, η οποία θα ακολουθεί τις αρχές της ιδιωτικής οικονομίας, ως την καλύτερη επιλογή για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των υδάτων στη Θεσσαλία³²⁶.

Συγκεκριμένα, στο Γενικό Σχέδιο Διάταξης επισημαίνεται ρητά ο δημόσιος χαρακτήρας, αλλά και ο κερδοσκοπικός σκοπός του προτεινόμενου Οργανισμού (*«the public character and profit purpose of the Body»*), ο οποίος προτείνεται να λειτουργεί κατά παρέκκλιση από το πλαίσιο λειτουργίας των δημόσιων επιχειρήσεων, των ΝΠΙΔ και του κράτους εν γένει, παρόλο που θα αναλάβει τις αρμοδιότητες μιας δημόσιας αρχής και θα απορροφήσει τις υφιστάμενες δομές και το προσωπικό τους³²⁷. Ειδικότερα, προβλέπεται η μεταφορά και συγχώνευση προσωπικού από τη Διεύθυνση Υδάτων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, τη Διεύθυνση Υδροοικονομίας και Εποπτείας ΤΟΕΒ της Περιφέρειας Θεσσαλίας και τους ΓΟΕΒ της περιοχής στον προτεινόμενο Οργανισμό Υδάτων, ωστόσο, δεν υπάρχει αντίστοιχη πρόταση για τους ΤΟΕΒ, για τους οποίους θεωρείται ότι παρουσιάζουν πλεονεκτήματα, λόγω του διοικητικού τους

³²⁵ Στο ίδιο. Τόμος Β', σσ. 138-143. (τελευταία πρόσβαση 23.4.2024).

³²⁶ Στο ίδιο. Τόμος Β', σσ. 151-154. (τελευταία πρόσβαση 23.4.2024).

³²⁷ Στο ίδιο. Τόμος Β', σσ. 151-154. (τελευταία πρόσβαση 23.4.2024).

συστήματος και της άμεσης επικοινωνίας με τους αγρότες, τα οποία όμως τίθενται σε κίνδυνο με την ενδεχόμενη συγχώνευσή τους στον νέο Οργανισμό³²⁸.

Σύμφωνα με το προτεινόμενο οργανόγραμμα, στο κορυφαίο όργανο λήψης των αποφάσεων, το Διοικητικό Συμβούλιο, θα εκπροσωπούνται όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, στα οποία ανήκουν ενδεικτικά τα υπουργεία που σχετίζονται με τη διαχείριση των υδάτων, η Αποκεντρωμένη Διοίκηση της Θεσσαλίας, η Περιφέρεια Θεσσαλίας και οι αγρότες της περιοχής, ενώ παράλληλα, προτείνεται μια Γνωμοδοτική Επιτροπή, η οποία θα λειτουργεί ως συμβουλευτικό όργανο με ευρύτερη συμμετοχή ενδιαφερόμενων μερών³²⁹.

Επιπρόσθετα, στο προτεινόμενο οργανόγραμμα του Οργανισμού προβλέπονται συμβουλευτικές μονάδες, όπως το Τμήμα στρατηγικής και προγραμματισμού, το οποίο θα αναλαμβάνει κυρίως την ανάπτυξη μακροπρόθεσμων στρατηγικών και σχεδίων για τη διασφάλιση της βιώσιμης διαχείρισης των υδατικών πόρων μέσω των ΣΔΛΑΠ και ΣΔΚΠ, ένα νομικό τμήμα και ένα γραφείο επικοινωνίας³³⁰.

Στις βασικές αρμοδιότητες του Οργανισμού Υδάτων προτείνεται να περιλαμβάνονται³³¹:

- Ο ολοκληρωμένος προγραμματισμός, ο σχεδιασμός, η παροχή πόρων και η ανάθεση ή η κατασκευή και συντήρηση, η παρακολούθηση και η ανάθεση χρήσης των φυσικών και τεχνικών υποδομών, όπως λίμνες, ποτάμια, φράγματα και υδατοδεξαμενές.
- Ο χωροταξικός σχεδιασμός με τη διαμόρφωση των κανονισμών χρήσης γης και η έκδοση αδειών, ώστε να προλαμβάνονται σοβαρές επιπτώσεις από τις πλημμύρες και να προστατεύονται τα υδατικά συστήματα της Θεσσαλίας.
- Η παρακολούθηση και ο έλεγχος της ποιότητας και της ποσότητας των υδατικών πόρων και της χρήσης των υδάτων, μέσω επιθεωρήσεων, εξέτασης καταγγελιών και επιβολής προστίμων.
- Η διαχείριση της προμήθειας, επεξεργασίας, κατανομής και διανομής του νερού για τις βιομηχανικές και αγροτικές χρήσεις και η συνεργασία με τις ΔΕΥΑ για τις ανάγκες της ύδρευσης, η διαμόρφωση και επιβολή

³²⁸ Στο ίδιο. Τόμος Β', σσ. 182-183. (τελευταία πρόσβαση 23.4.2024).

³²⁹ Στο ίδιο. Τόμος Β', σ. 158. (τελευταία πρόσβαση 23.4.2024).

³³⁰ Στο ίδιο. Τόμος Β', σσ. 160-165. (τελευταία πρόσβαση 23.4.2024).

³³¹ Στο ίδιο. Τόμος Β', σσ. 166-182 (τελευταία πρόσβαση 23.4.2024).

κανόνων άντλησης και της πολιτικής κοστολόγησης και τιμολόγησης για την άρδευση.

- Η προετοιμασία και παροχή υποστήριξης για την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, που σχετίζονται με τα ύδατα, για την προστασία της δημόσιας υγείας και ασφάλειας στη Θεσσαλία σε στενή συνεργασία με την Πολιτική Προστασία και τις τοπικές αρχές.
- Η ανάπτυξη πληροφοριακών συστημάτων και η αξιοποίηση δεδομένων για την αποτελεσματική διαχείριση των υδάτων.
- Η εφαρμογή και λειτουργία ενός αποτελεσματικού συστήματος τιμολόγησης για τους χρήστες του αρδευτικού νερού με την εξασφάλιση της έγκαιρης είσπραξης των πληρωμών, η διενέργεια προμηθειών και η οικονομική διαχείριση του Οργανισμού.

Η πρόταση της HVA International για την ανασυγκρότηση της Θεσσαλίας αποτελεί ένα σχέδιο που απαιτεί συνολικό προϋπολογισμό 4,5 δισεκατομμυρίων ευρώ ενώ, μόνο για τη σύσταση του Οργανισμού Υδάτων Θεσσαλίας προτείνεται προϋπολογισμός ύψους 6 εκατομμυρίων ευρώ³³².

Το Γενικό Σχέδιο παρουσιάζει μια ιδιαιτέρως αναλυτική πρόταση για τη σύσταση, την οργάνωση και τη στελέχωση του Οργανισμού Υδάτων Θεσσαλίας, μέχρι του σημείου της απαιτούμενης υλικοτεχνικής υποδομής και των γνώσεων και δεξιοτήτων του προσωπικού. Ωστόσο, στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας ενδιαφέρον παρουσιάζει η προτεινόμενη νομική μορφή του Οργανισμού καθώς απορρίπτεται η μορφή του ΝΠΔΔ για τον Οργανισμό Υδάτων με την αιτιολόγηση ότι ο σκοπός του δεν θα περιορίζεται στην κυριαρχική διοίκηση, παρόλο που οι αρμοδιότητες που θα αναλάβει αφορούν την άσκηση δημόσιας εξουσίας και ασκούνται από όργανα του κράτους και της αυτοδιοίκησης. Συγχρόνως αναφέρεται στην ανάγκη να έχει διφυή χαρακτήρα (δημόσιο και ιδιωτικό) καθώς θα λειτουργεί ως φορέας παροχής υπηρεσιών ύδατος, χρησιμοποιώντας τους μηχανισμούς τιμολόγησης του νερού ως οικονομικό κίνητρο για την αντιμετώπιση της λειψυδρίας στη Θεσσαλία. Παρόλα αυτά, από το Γενικό Σχέδιο δεν προκύπτει επαρκής τεκμηρίωση για το πώς η ίδρυση μιας Ανώνυμης Εταιρείας με κερδοσκοπικό χαρακτήρα, όπως αναφέρεται ρητά, συμβιβάζεται με τη λειτουργία της προστασίας και διαχείρισης του νερού, το οποίο αποτελεί ζωτικής σημασίας αγαθό για τον άνθρωπο, δεν είναι εμπορικό αγαθό, αλλά κληρονομιά που

³³² Στο ίδιο. Τόμος ΣΤ', σ. 325 (τελευταία πρόσβαση 23.4.2024).

πρέπει να προστατευτεί, σύμφωνα με την ευρωπαϊκή οδηγία. Επιπρόσθετα, δημιουργεί προβληματισμό η τιμολόγηση του αρδευτικού νερού με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια για τις συνέπειες που θα έχει στο κόστος παραγωγής των αγροτικών προϊόντων και στο εισόδημα των αγροτών στη Θεσσαλία.

6.2 Η νομοθέτηση της σύστασης του Οργανισμού Υδάτων Θεσσαλίας ΑΕ.

Τον Απρίλιο του 2024 ψηφίστηκε από τη Βουλή ο Ν. 5106/2024 ο οποίος αναφέρεται στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στους τομείς της διαχείρισης υδάτων, της διαχείρισης και προστασίας των δασών, της αστικής ανθεκτικότητας και πολιτικής, της ενεργειακής ασφάλειας και της καταπολέμησης της αυθαίρετης δόμησης. Η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής αποτελεί προτεραιότητα σήμερα και ο παρών νόμος με τα εκατόν σαράντα πέντε (145) άρθρα του ρυθμίζει πολλές πτυχές της περιβαλλοντικής διαχείρισης, ανάμεσά τους και την προστασία των υδάτων.

Συγκεκριμένα, έρχεται σε συνέχεια του Ν. 5037/2023 και επιδιώκει τον *«εκσυγχρονισμό της προστασίας των υδάτων»* μέσω της σύστασης και λειτουργίας ενός ΝΠΙΔ, του «Οργανισμού Διαχείρισης Υδάτων Θεσσαλίας Ανώνυμη Εταιρεία» (ΟΔΥΘ ΑΕ) και της λειτουργίας γνωμοδοτικής επιτροπής και τοπικών επιτροπών για την προστασία και τη διαχείριση των υδάτων του Υδατικού Διαμερίσματος της Θεσσαλίας, κατά παρέκκλιση της ισχύουσας νομοθεσίας και αποκλειστικά για τη συγκεκριμένη περιοχή³³³.

Σύμφωνα με το άρθρο 3 του νόμου, ο ΟΔΥΘ ΑΕ θα αποτελεί ΝΠΙΔ με τη νομική μορφή της Ανώνυμης Εταιρείας, το οποίο θα λειτουργεί *«χάριν του δημόσιου συμφέροντος σύμφωνα με τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας»*, με σκοπό *«την εποπτεία και την υλοποίηση των ΣΔΛΑΠ και ΣΔΚΠ, του Στρατηγικού Σχεδίου Έργων Αντιπλημμυρικής Προστασίας, τον συντονισμό και τη συνεχή επίβλεψη της εφαρμογής των μέτρων προστασίας και διαχείρισης των υδάτων, καθώς και τη χορήγηση αδειών χρήσης ύδατος»* και θα λειτουργεί υπό την εποπτεία του Υπ. Περιβάλλοντος και Ενέργειας, με την επιφύλαξη της εποπτείας που ασκεί ο Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων ως προς τα δίκτυα εγγείων βελτιώσεων και την εποπτεία από τον Υπ.

³³³ Άρθρο 2 του Ν. 5106/2024 “Ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση των πολυεπίπεδων επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στους τομείς: α) της διαχείρισης υδάτων, β) της διαχείρισης και προστασίας των δασών, γ) της αστικής ανθεκτικότητας και πολιτικής, δ) της καταπολέμησης της αυθαίρετης δόμησης, ε) της ενεργειακής ασφάλειας και άλλες επείγουσες διατάξεις”, (ΦΕΚ 63/Α /1.5.2024).

Υποδομών και Μεταφορών ως προς τα αντιπλημμυρικά έργα. Επιπλέον, στο ίδιο άρθρο, ορίζεται ότι ο ΟΔΥΘ ΑΕ οργανώνεται και λειτουργεί «κατά παρέκκλιση των διατάξεων που διέπουν εταιρείες που ανήκουν, άμεσα ή έμμεσα, στο Δημόσιο ή που επιχορηγούνται ή χρηματοδοτούνται από αυτό», οι οποίες αφορούν «ιδίως τον Ν. 3429/2005 περί Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών, τον Ν. 4412/2016 περί δημοσίων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών», ενώ «εφαρμόζεται συμπληρωματικά ο Ν. 4548/2018», στην 1 παρ. 2 του άρθρου 1 του οποίου αναφέρεται ότι «κάθε ανώνυμη εταιρεία είναι εμπορική, έστω και αν ο σκοπός της δεν είναι η άσκηση εμπορικής επιχείρησης».

Σκοπός του ΟΔΥΘ ΑΕ, σύμφωνα με το άρθρο 4 του νόμου, που αναφέρεται στο καταστατικό της Ανώνυμης Εταιρείας, ορίζεται η «εκπόνηση της στρατηγικής για την προστασία και διαχείριση των υδάτων του Υδατικού Διαμερίσματος της Θεσσαλίας, η εποπτεία και υλοποίηση των στρατηγικών σχεδίων, ο συντονισμός και η συνεχής επίβλεψη της εφαρμογής των μέτρων προστασίας και διαχείρισης, καθώς και η χορήγηση αδειών χρήσης ύδατος».

Για την εκπλήρωση του σκοπού του, ο ΟΔΥΘ ΑΕ, κυρίως:

α) παρακολουθεί την ποιοτική και ποσοτική κατάσταση των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων σύμφωνα με τον Ν. 3199/2003 περί προστασίας και διαχείρισης των υδάτων,

β) μεριμνά για την εκπόνηση του Σχεδίου Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμού, κατά παρέκκλιση του άρθρου 7 του Ν. 3199/2003 και του Σχεδίου Διαχείρισης Κινδύνου Πλημμύρας και παρακολουθεί την εφαρμογή τους,

γ) χορηγεί άδειες χρήσης ύδατος,

δ) μεριμνά για την εκπόνηση Στρατηγικού Σχεδίου Έργων Αντιπλημμυρικής Προστασίας (Master Plan), για τον έλεγχο και τη συντήρηση των αντιπλημμυρικών έργων, καθώς και για την ανάλυση κινδύνου και την προετοιμασία για την αντιμετώπιση καταστάσεων που σχετίζονται με τη διαχείριση των υδάτων, όπως πλημμύρα, ξηρασία ή λειψυδρία,

ε) μεριμνά και εκτελεί τις αναγκαίες ενέργειες για τον σχεδιασμό, την κατασκευή, τον έλεγχο, τη συντήρηση, τη διοίκηση και τη λειτουργία των εγγειοβελτιωτικών έργων και των δικτύων άρδευσης και λειτουργεί ως πάροχος υπηρεσιών ύδατος κατά την έννοια της παρ. 2 του άρθρου 3 του Ν. 5037/2023,

στ) ενεργεί και μεριμνά για τη συγκέντρωση και παρακολούθηση των υδρολογικών και μετεωρολογικών δεδομένων του Υδατικού Διαμερίσματος της Θεσσαλίας³³⁴.

Όλες οι παραπάνω αρμοδιότητες μέχρι τη σύσταση του ΟΔΥΘ ΑΕ ασκούνται από δημόσιους φορείς, όπως οι υπηρεσίες της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Θεσσαλίας-Στερεάς Ελλάδας και της Περιφέρειας Θεσσαλίας. Παράλληλα με το σύνολο των αρμοδιοτήτων, μεταφέρονται στον ΟΔΥΘ ΑΕ οι θέσεις και το προσωπικό της Διεύθυνσης Υδάτων Θεσσαλίας της Γενικής Διεύθυνσης Χωροταξικής και Περιβαλλοντικής Πολιτικής της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας και της Διεύθυνσης Υδροοικονομίας και Εποπτείας του Τοπικού Οργανισμού Έργων Βελτιώσεων της Γενικής Διεύθυνσης Περιβάλλοντος, Υδροοικονομίας και Ελέγχου Δόμησης της Κεντρικής Υπηρεσίας της Περιφέρειας Θεσσαλίας³³⁵. Επιπλέον, προβλέπεται η κατάργηση των ΟΕΒ (ΤΟΕΒ και ΓΟΕΒ) στη Θεσσαλία και η υπαγωγή των αρμοδιοτήτων και του προσωπικού τους στον ΟΔΥΘ ΑΕ, ο οποίος καθίσταται καθολικός τους διάδοχος³³⁶.

Όλο το μεταφερόμενο προσωπικό θα καθίσταται προσωπικό του ΟΔΥΘ ΑΕ, αυτοδίκαια. Το μόνιμο προσωπικό αποσπάται αυτοδικαίως με την έναρξη ισχύος του παρόντος, ενώ το προσωπικό με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου και ορισμένου χρόνου μεταφέρεται αυτοδικαίως με τη θέση που κατείχε και αποτελεί εφεξής προσωπικό του ΟΔΥΘ ΑΕ με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου ή ορισμένου χρόνου αντίστοιχα³³⁷.

Ο ΟΔΥΘ ΑΕ θα έχει έδρα τον Δήμο Λαρισαίων και αόριστη διάρκεια ενώ το μετοχικό κεφάλαιο του ανέρχεται σε ένα (1) εκατομμύριο ευρώ, καλύπτεται εξ ολοκλήρου από το Ελληνικό Δημόσιο και ενσωματώνεται σε μια ονομαστική μετοχή ισόποσης αξίας, κυριότητας του Ελληνικού Δημοσίου³³⁸.

Ο ΟΔΥΘ ΑΕ θα διοικείται από ένα δεκατριαμελές Διοικητικό Συμβούλιο με τετραετή θητεία, το οποίο διαμορφώνει τη στρατηγική και την πολιτική ανάπτυξής του, είναι αρμόδιο για κάθε πράξη που αφορά στη διοίκηση, τη διαχείρισή του και την επιδίωξη του σκοπού του και αποτελείται από:

α) τον Πρόεδρο,

³³⁴ Άρθρο 4 του Ν. 5106/2024.

³³⁵ Άρθρα 10 και 11 του Ν. 5106/2024.

³³⁶ Άρθρο 6 του Ν. 5106/2024.

³³⁷ Άρθρα 10-11 του Ν. 5106/2024.

³³⁸ Άρθρο 4 του Ν. 5106/2024.

β) τον Αντιπρόεδρο,

γ) τον Διευθύνοντα Σύμβουλο,

δ) τον Αναπληρωτή Διευθύνοντα Σύμβουλο, ο οποίος είναι αποκλειστικά αρμόδιος για τα θέματα που υπάγονταν έως τη σύσταση του ΟΔΥΘ ΑΕ στην αρμοδιότητα των ΤΟΕΒ και των ΓΟΕΒ, και

ε) εννέα (9) μέλη³³⁹.

Αναφορικά με την επιλογή του Διοικητικού Συμβουλίου, ο Πρόεδρος και ο Διευθύνων Σύμβουλος διορίζονται από κοινού από τους Υπ. Περιβάλλοντος και Ενέργειας και Υποδομών και Μεταφορών, ο Αντιπρόεδρος και ο Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος διορίζονται από τον Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, ενώ, στη συνέχεια, παρέχεται σύμφωνη γνώμη της αρμόδιας Επιτροπής της Βουλής. Για τα υπόλοιπα μέλη ο νόμος προβλέπει ότι ένα (1) μέλος μαζί με το αναπληρωματικό του διορίζεται από τον Υπ. Περιβάλλοντος και Ενέργειας, ένα (1) μέλος μαζί με το αναπληρωματικό του διορίζεται από τον Υπ. Υποδομών και Μεταφορών, ένα (1) μέλος μαζί με το αναπληρωματικό του διορίζεται από τον Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, ένα (1) μέλος μαζί με το αναπληρωματικό του ορίζεται από τον Υπ. Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, δύο (2) μέλη μαζί με τα αναπληρωματικά τους διορίζονται από την Περιφέρεια Θεσσαλίας, δύο (2) μέλη μαζί με τα αναπληρωματικά τους διορίζονται από την Περιφερειακή Ένωση Δήμων Θεσσαλίας και ένα (1) μέλος μαζί με το αναπληρωματικό του διορίζονται, είτε από την Εθνική Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών, είτε από το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, είτε από Διεπαγγελματικές Οργανώσεις Παραγωγών, με απόφαση του Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων³⁴⁰.

Επιπρόσθετα, τα προβλεπόμενα από τον νόμο απαιτούμενα προσόντα διορισμού για τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, πλην του Προέδρου, του Αντιπροέδρου, του Διευθύνοντος Συμβούλου και του Αναπληρωτή Διευθύνοντος Συμβούλου, είναι το Πτυχίο ιδρύματος ανώτατης εκπαίδευσης πανεπιστημιακού ή τεχνολογικού τομέα και η πενταετής τουλάχιστον εργασιακή εμπειρία στον δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα, ενώ ένα (1) τουλάχιστον από τα μέλη αυτά απαιτείται να έχει αποδεδειγμένα επαρκή γνώση στην ελεγκτική ή λογιστική ή σε άλλον τομέα των οικονομικών επιστημών.

³³⁹ Άρθρο 4 του Ν. 5106/2024.

³⁴⁰ Άρθρο 4 του Ν. 5106/2024.

Τα έσοδα του ΟΔΥΘ ΑΕ προέρχονται από:

- α) αμοιβές και διαχειριστικές αμοιβές για τις υπηρεσίες που προσφέρει,
- β) ετήσια κρατική επιχορήγηση,
- γ) πόρους της ΕΕ ή άλλων διεθνών οργανισμών,
- δ) δωρεές, κληρονομίες, κληροδοσίες,
- ε) την εκμετάλλευση της περιουσίας του,
- στ) ανταποδοτικές εισφορές, πρόστιμα από διοικητικές κυρώσεις, τέλη,
- ζ) περιβαλλοντικά τέλη,
- η) την εκμίσθωση ή παραχώρηση χώρων ή εγκαταστάσεων και
- θ) οποιαδήποτε άλλη νόμιμη πηγή κατά την άσκηση δραστηριότητας εντός του πεδίου των σκοπών του, ενώ, όπως προβλέπεται, τα ετήσια κέρδη δεν διανέμονται, αλλά προστίθενται σε αποθεματικό³⁴¹.

Ο ΟΔΥΘ ΑΕ καταρτίζει και υποβάλλει, με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου, προς έγκριση στους Υπουργούς Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Υποδομών και Μεταφορών και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, το στρατηγικό και επιχειρησιακό του σχέδιο, στο οποίο προσδιορίζονται συγκεκριμένες κατευθύνσεις βελτίωσης των οικονομικών αποτελεσμάτων με άμεσα εφαρμόσιμα κριτήρια και περιλαμβάνονται δείκτες αποδοτικότητας και ποιότητας για την εξυπηρέτηση του πολίτη καθώς επίσης και ειδική αναφορά και τεκμηρίωση για την ανάγκη πρόσληψης προσωπικού, το προϋπολογιζόμενο κόστος αυτής και τον τρόπο κάλυψής του³⁴². Το στρατηγικό σχέδιο είναι πενταετές και εξειδικεύεται σε επιμέρους ετήσια επιχειρησιακά σχέδια, στα οποία εξειδικεύονται οι ετήσιοι δημοσιονομικοί στόχοι, όπως αυτοί αποτυπώνονται στον εγκεκριμένο ετήσιο προϋπολογισμό της εταιρείας και τις κατευθυντήριες οδηγίες του ΥΠΕΝ και περιγράφονται οι δράσεις κάθε υπηρεσιακής ή επιχειρησιακής μονάδας, διεύθυνσης ή τομέα, για κάθε διαχειριστική περίοδο και συνολικά για όλη τη διάρκειά του³⁴³.

Ο ΟΔΥΘ ΑΕ δύναται να συνάπτει προγραμματικές συμβάσεις με φορείς του δημόσιου τομέα όπως οι ΟΤΑΑ' και Β' βαθμού και τα νομικά τους πρόσωπα για θέματα που αφορούν τη διαχείριση των υδάτων, τη διαχείριση των πλημμυρών, την άρδευση, την αποστράγγιση, τη σύνταξη μελετών, την κατάρτιση σχεδίων και τη διεξαγωγή ερευνών, τη χρηματοδότηση ή την υλοποίηση συγκεκριμένων δράσεων που

³⁴¹ Άρθρο 4 του Ν. 5106/2024.

³⁴² Άρθρο 4 του Ν. 5106/2024.

³⁴³ Άρθρο 4 του Ν. 5106/2024.

σχετίζονται με τη διαχείριση υδάτων, αλλά και μνημόνια συνεργασίας με Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, σωματεία, ακαδημαϊκά και ερευνητικά ιδρύματα³⁴⁴.

Για την αποτελεσματικότερη λειτουργία του ΟΔΥΘ ΑΕ, σύμφωνα με το άρθρο 5 του νόμου, προβλέπονται δύο τύποι επιτροπών διαβούλευσης. Αρχικά, συστήνεται μη αμειβόμενη κεντρική γνωμοδοτική επιτροπή διαβούλευσης με αντικείμενο τη διαβούλευση σε θέματα προστασίας και διαχείρισης των υδάτων της Θεσσαλίας και την παροχή γνώμης ως προς το στρατηγικό σχέδιο του ΟΔΥΘ ΑΕ, με συγκρότηση αντίστοιχη των ΣΥΑΔ που προβλέπονται για τα υπόλοιπα Υδατικά Διαμερίσματα. Επιπρόσθετα, προβλέπεται και η δυνατότητα σύστασης τοπικών γνωμοδοτικών επιτροπών από εκπροσώπους του ΟΔΥΘ ΑΕ και των τοπικών αγροτικών συνεταιρισμών, σε κάθε περιοχή αρμοδιότητας των υφιστάμενων ΟΕΒ, οι οποίοι καταργούνται, με αντικείμενο τα καθημερινά τοπικά ζητήματα διαχείρισης των υδάτων της περιοχής αρμοδιότητάς τους³⁴⁵.

Τέλος, στο άρθρο 12 του νόμου περιλαμβάνονται δεκαέξι (16) εξουσιοδοτικές διατάξεις που προβλέπουν την έκδοση υπουργικών αποφάσεων για την οργάνωση και λειτουργία του ΟΔΥΘ ΑΕ.

6.3 Μια κριτική προσέγγιση στον Ν. 5106/2024 σχετικά με τον Οργανισμό Υδάτων Θεσσαλίας ΑΕ.

Προσεγγίζοντας κριτικά τη νομοθετική πρόβλεψη για τον ΟΔΥΘ ΑΕ, είναι προφανείς οι ομοιότητες που παρουσιάζει με τον Οργανισμό Υδάτων που προτείνει το Γενικό Σχέδιο της HVA International, τόσο ως προς τη νομική μορφή, τις αρμοδιότητες και τον τρόπο οργάνωσης και στελέχωσης, παρόλο που η πρόταση της HVA απέδιδε και τις αρμοδιότητες της πολιτικής προστασίας στον οργανισμό και αποτελεί μια γενικότερη πρόταση αναδιάταξης της Θεσσαλίας, σε αντίθεση με τον νόμο που περιγράφει μια μεταρρύθμιση σε επίπεδο διοικητικής οργάνωσης. Τα δύο κείμενα δεν συνδέονται επίσης, αλλά η συσχέτιση προκύπτει κυρίως λόγω της χρονικής τους σύμπτωσης στη δημόσια διαβούλευση από τα αρμόδια υπουργεία.

Αρχικά, το συγκεκριμένο νομοσχέδιο τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση από τις 6 Απριλίου 2024 και ώρα 23:57 μέχρι τις 15 Απριλίου 2024 στις 08:00, για περίπου 9 ημέρες, κατά παρέκκλιση των αρχών καλής νομοθέτησης που προβλέπουν χρονικό

³⁴⁴ Άρθρο 4 του Ν. 5106/2024.

³⁴⁵ Άρθρο 5 του Ν. 5106/2024.

περιθώριο δύο (2) εβδομάδων, σύμφωνα με το άρθρο 61 του Ν. 4622/2019, παράλληλα με το Γενικό Σχέδιο της HVA International, καθιστώντας δύσκολη την ταυτόχρονη ανταπόκριση των ενδιαφερόμενων ομάδων σε δύο (2) πολυσέλιδα κείμενα κρίσιμου ενδιαφέροντος, λαμβάνοντας υπόψη ότι ο Ν. 5106/2024 ρυθμίζει μια σειρά κρίσιμων περιβαλλοντικών ζητημάτων που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή.

Με τη σύσταση και λειτουργία του ΟΔΥΘ ΑΕ δημιουργείται μια πρωτόγνωρη εξαίρεση στο ισχύον θεσμικό πλαίσιο της προστασίας και διαχείρισης των υδάτων για ένα (1) από τα δεκατέσσερα (14) Υδατικά Διαμερίσματα της χώρας, κατά παρέκκλιση της ισχύουσας νομοθεσίας. Εφεξής, στη Θεσσαλία μια κρατική ανώνυμη εταιρεία θα αναλάβει αρμοδιότητες, οι οποίες αφορούν την εκπόνηση και υλοποίηση των ΣΔΛΑΠ και ΣΔΚΠ, την έκδοση αδειών χρήσης ύδατος, τη διενέργεια ελέγχων, την επιβολή προστίμων, την αντιπλημμυρική προστασία, τη λειτουργία των εγγειοβελτιωτικών έργων και του δικτύου άρδευσης, ενώ συγχρόνως, θα είναι πάροχος υπηρεσιών ύδατος, αντικαθιστώντας την Αποκεντρωμένη Διοίκηση, την Περιφέρεια και τους ΟΕΒ, με συνέπεια να λειτουργούν στη χώρα δύο διαφορετικά θεσμικά πλαίσια για τη διαχείριση και προστασία των υδατικών πόρων, προκαλώντας ερωτηματικά για τη συμβατότητα της πρόβλεψης αυτής με την Ευρωπαϊκή Οδηγία 2000/60/ΕΚ. Παράλληλα, η αφαίρεση αρμοδιοτήτων από την Περιφέρεια Θεσσαλίας υποβαθμίζει το ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης στη χώρα μας, η οποία έχει αρμοδιότητα για τις τοπικές υποθέσεις, ενώ συγχρόνως, και ο θεσμός της διοικητικής αποκέντρωσης πλήττεται με την απορρόφηση των αρμοδιοτήτων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Θεσσαλίας από τον ΟΔΥΘ ΑΕ.

Επιπρόσθετα, η κατάργηση των ΟΕΒ και η υπαγωγή τους στον ΟΔΥΘ ΑΕ αποτελεί μια σημαντική μεταρρύθμιση ενός μακρόβιου θεσμού. Όμως, ειδικά η περίπτωση των ΤΟΕΒ θα έπρεπε ίσως να εξαιρεθεί, καθώς οι οργανισμοί αυτοί αποτελούν αναγκαστικούς συνεταιρισμούς αγροτών της κάθε αρδευόμενης περιοχής και διοικούνται από αυτούς, συμβάλλοντας στην ενεργή συμμετοχή και στην εγγύτερη και αποτελεσματικότερη επικοινωνία με τους χρήστες του αρδευτικού νερού, κάτι που αναγνωρίζεται και από το Γενικό Σχέδιο της HVA International. Για το λόγο αυτό ο ρόλος τους είναι σημαντικός για την προώθηση σύγχρονων μεθόδων άρδευσης και τη συμβουλευτική για την επιλογή εναλλακτικών καλλιεργειών, που θα συμβάλλουν στη μείωση της ζήτησης για νερό, καθώς η εκπαίδευση είναι σημαντικότερη από την απλή εφαρμογή μιας “τιμωρητικής” πολιτικής τιμολόγησης της κατανάλωσης ύδατος. Ωστόσο, η πρόβλεψη του νόμου για αποπληρωμή μέρους των χρεών των ΟΕΒ

Θεσσαλίας, που θα υπαχθούν στον ΟΔΥΘ ΑΕ, προς επιχειρήσεις ηλεκτρισμού κρίνεται ως θετικό μέτρο³⁴⁶.

Παρόλο που η επιλογή της δημιουργίας ενός ενιαίου φορέα για τη διαχείριση των υδάτων ενός υδατικού Διαμερίσματος αποσκοπεί στην επίλυση των προβλημάτων συντονισμού ανάμεσα στα διαφορετικά επίπεδα διοίκησης και την υποστελέχωση υπηρεσιών, ωστόσο, η δημιουργία μιας μεγάλης επιχείρησης με πολλά τμήματα και αρμοδιότητες δεν συνεπάγεται αυτόματα πιο ευέλικτη και αποτελεσματική λειτουργία.

Παράλληλα, στο νόμο δεν περιγράφεται πως θα επιλυθεί το πρόβλημα της έλλειψης στατιστικών στοιχείων για την κατάσταση και τη χρήση των υδάτων, τα οποία είναι απαραίτητα για τη λήψη αποφάσεων, ενώ παραλείπεται να γίνει αναφορά στη στελέχωση του ΟΔΥΘ ΑΕ από επιστήμονες με την κατάλληλη εξειδίκευση για τη διαχείριση και προστασία των υδάτων. Η αναφορά που γίνεται για προσόντα διορισμού μελών του Διοικητικού Συμβουλίου αφορά την κατοχή οποιουδήποτε πτυχίου ανώτατης εκπαίδευσης και πενταετή εργασιακή εμπειρία.

Επιπλέον, αρρυθμία του πλαισίου διαχείρισης των υδατικών πόρων στην Ελλάδα αποτελεί η μη ταύτιση των υδρολογικών ορίων με τα διοικητικά όρια³⁴⁷. Συγκεκριμένα, το Υδατικό Διαμέρισμα Θεσσαλίας (EL08) δεν συμπίπτει με το αντίστοιχο γεωγραφικό διαμέρισμα, ενώ τμήματα του γεωγραφικού διαμερίσματος Θεσσαλίας, ανήκουν σε γειτονικά υδατικά διαμερίσματα. Η σύσταση του νέου οργανισμού στο πλαίσιο της υπάρχουσας διοικητικής διαίρεσης δεν επιλύει το πρόβλημα, απλά το διατηρεί.

Η βασικότερη ένσταση απέναντι στη σύσταση του ΟΔΥΘ ΑΕ, ωστόσο, αφορά την επιλογή της νομικής του μορφής και τα περισσότερα σχόλια στη δημόσια διαβούλευση εξέφραζαν προβληματισμό για μια επερχόμενη ιδιωτικοποίηση των υδάτων της Θεσσαλίας, καθώς η εκχώρηση της διαχείρισης των υδάτων σε μια Ανώνυμη Εταιρεία που λειτουργεί με κριτήρια ιδιωτικής οικονομίας, δηλαδή τη μεγιστοποίηση του κέρδους και τη μείωση του κόστους, συνεπάγεται την εμπορευματοποίηση του νερού και θέτει σε κίνδυνο τον δημόσιο χαρακτήρα του. Σύμφωνα με την Επιστημονική Υπηρεσία της Βουλής, για τις υπηρεσίες που δεν εντάσσονται στον πυρήνα της κρατικής εξουσίας ο νομοθέτης διαθέτει την ευχέρεια να

³⁴⁶ Άρθρο 7 του Ν. 5106/2024.

³⁴⁷ Γκανούλης, Ι. (2020). «Η Οδηγία Πλαίσιο για το ύδωρ και η υδρο-διακυβέρνηση στην Ελλάδα», Ημερίδα της Επιτροπής Ενέργειας της Ακαδημίας Αθηνών: «Ενέργεια και Ύδωρ στην Ελλάδα», 29 Νοεμβρίου 2019, Λ. Χριστοφόρου (Επιμ.), Αθήνα: Εκδόσεις Ακαδημία Αθηνών, σ. 135.

επιλέξει τη νομική μορφή νομικού προσώπου δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, εφόσον κρίνεται ως προσφορότερη μορφή οργάνωσης και λειτουργίας προς χάριν του δημοσίου συμφέροντος και για την καλύτερη εξυπηρέτηση του επιδιωκόμενου σκοπού κοινής ωφέλειας, αρκεί οι επιχειρήσεις αυτές να τελούν υπό την εποπτεία του κράτους³⁴⁸. Επιπλέον, όπως επισημαίνεται, η σύσταση του ΟΔΥΘ με τη μορφή της ανώνυμης εταιρείας είναι καταρχήν συνταγματικώς επιτρεπτή, καθώς δεν έρχεται σε σύγκρουση με τις πρόσφατες αποφάσεις του ΣτΕ για τις ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ ΑΕ, στις οποίες αναγνωρίζεται η ανάγκη ελέγχου της πλειοψηφίας του μετοχικού κεφαλαίου των εταιρειών παροχής υπηρεσιών ύδρευσης-αποχέτευσης από το κράτος³⁴⁹. Ωστόσο, ο ΟΔΥΘ ΑΕ δεν θα είναι απλά ένας πάροχος ύδατος, όπως η ΕΥΔΑΠ ΑΕ, αλλά φορέας που θα ασκεί δημόσια εξουσία, εκδίδοντας άδειες και διενεργώντας ελέγχους, καθώς θα αναλάβει τη συνολική διαχείριση και προστασία των υδάτων στη Θεσσαλία, με έμφαση στη διασφάλιση της καλής ποιότητας των υδάτων με το σχεδιασμό και την εφαρμογή κατάλληλων μέτρων προστασίας και βιώσιμης διαχείρισης στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής για τα ύδατα, ενώ συγχρόνως, του δίνεται η δυνατότητα να εισηγείται σχέδια νομοθετικών και κανονιστικών πράξεων σχετικών με τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών στον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

Επιπλέον, η τιμολογιακή πολιτική του ΟΔΥΘ ΑΕ, σύμφωνα με τον νόμο, «θα διαφοροποιείται ανά εξυπηρετούμενη περιοχή λαμβάνοντας υπόψη την προέλευση του νερού, την τιμολογιακή πολιτική του Ο.Ε.Β. που εξυπηρετούσε την περιοχή και την ανάγκη κάλυψης των αντίστοιχων λειτουργικών δαπανών³⁵⁰», πρόβλεψη που σε συνδυασμό με τον εμπορικό χαρακτήρα κάθε ανώνυμης εταιρείας και την πρόβλεψη για ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια λειτουργίας, εντείνει την ανησυχία για το μέλλον των υδατικών πόρων στη χώρα μας, με συνέπεια πολλοί να μιλούν για έμμεση ιδιωτικοποίηση των υδάτων στη Θεσσαλία.

Συμπερασματικά, από τις παρούσες διατάξεις του νόμου προκύπτει ότι εξασφαλίζεται ο δημόσιος χαρακτήρας των υδάτων, μέσα από την κατοχή της μοναδικής μετοχής του ΟΔΥΘ ΑΕ από το δημόσιο, τη μη διανομή μερίσματος επί των κερδών, τον διορισμό του Διοικητικού Συμβουλίου του και την εποπτεία και την έγκριση του στρατηγικού του σχεδίου από τα αρμόδια Υπουργεία. Επιπλέον, αναφορικά με τις αρμοδιότητες για την προστασία των υδάτων και των

³⁴⁸ Έκθεση Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής για τον Ν. 5106/2024, σσ. 17-18.

³⁴⁹ Στο ίδιο, σσ. 17-18.

³⁵⁰ Άρθρο 6 του Ν. 5106/2024.

προστατευόμενων περιοχών, οι επιχειρήσεις με αποκλειστικό μέτοχο το κράτος εξομοιώνονται με τα κρατικά όργανα και αποτελούν αποδέκτες του δικαιώματος στο περιβάλλον³⁵¹. Ωστόσο, εφόσον υπάρχει η πρόθεση για μια γενικότερη αλλαγή στο θεσμικό πλαίσιο της διαχείρισης και προστασίας υδάτων, στο πλαίσιο της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ, με τη σύσταση ενός ενιαίου Οργανισμού Διαχείρισης Υδάτων ανά Υδατικό Διαμέρισμα, θα ήταν προτιμότερη είτε η επιλογή της νομικής μορφής του ΝΠΔΔ, ώστε να διασφαλίζεται ο δημόσιος χαρακτήρας και ο μη εμπορικός σκοπός της διαχείρισης των υδάτων, είτε αυτή του ΝΠΙΔ με ρητή αναφορά στον κοινωφελή και μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα του (όπως η περίπτωση του ΟΦΥΠΕΚΑ) και η ταυτόχρονη σύστασή τους για το σύνολο των Υδατικών Διαμερισμάτων της χώρας, ώστε να αποφεύγονται συστήματα δύο ταχυτήτων.

³⁵¹ Σιούπη, Γ., ό.π., σ. 44.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το νερό αποτελεί ένα αναντικατάστατο αγαθό για τον άνθρωπο και η αναγνώρισή του ως δημόσιο αγαθό δύναται να διασφαλίσει την πρόσβαση σε επαρκή ποσότητα κατάλληλης ποιότητας νερού σε κάθε άνθρωπο, χωρίς διακρίσεις και σε προσιτή τιμή, ενώ το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο για την ορθολογική διαχείριση και προστασία των υδατικών πόρων θα εξασφαλίσει αυτό το δικαίωμα και στις επόμενες γενιές.

Όπως προκύπτει από την παρούσα εργασία, τα τελευταία χρόνια, υπάρχει μια διεθνής προσπάθεια να αναγνωριστεί ένα ανθρώπινο δικαίωμα πρόσβασης στο νερό για όλους. Παρόλο που ορισμένα κράτη έχουν ήδη αναγνωρίσει στα συντάγματά τους αυτό το δικαίωμα, καθοριστική είναι η συμβολή του ΟΗΕ, ο οποίος, μέσα από μια μακρά διαδικασία, κατάφερε το 2010 να αναγνωριστεί το δικαίωμα σε ασφαλές και καθαρό πόσιμο νερό ως ανθρώπινο δικαίωμα, από τη Γενική του Συνέλευση, και να αναγκάσει τα κράτη-μέλη του να αναλάβουν συγκεκριμένες υποχρεώσεις για την υλοποίησή του στο πλαίσιο του Στόχου 6 της Ατζέντα 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Συγχρόνως, η ΕΕ, μολονότι αναγνωρίζει τη σημασία των υδατικών πόρων, την ανάγκη προστασία τους και την ιδιαίτερη φύση του νερού ως κληρονομιάς και όχι ως εμπορικού προϊόντος, ωστόσο, αποφεύγει να αποδεχτεί το αίτημα της πρωτοβουλίας πολιτών, «Right2Water», για τη ρητή κατοχύρωση σε ενωσιακό επίπεδο της πρόσβασης σε υπηρεσίες παροχής ύδρευσης και αποχέτευσης, βασισμένη στην προσέγγιση του δικαιώματος και όχι στη λογική της αγοράς. Υποστηρίζεται όμως ότι σε επίπεδο ενωσιακού δικαίου η πρόσβαση σε πόσιμο νερό προστατεύεται, έμμεσα, από ορισμένα δικαιώματα και αρχές του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, ενώ έχει επικυρωθεί και η Ατζέντα 2030 του ΟΗΕ από την ΕΕ.

Η Ελλάδα έχει υιοθετήσει όλα τα κείμενα και τις αποφάσεις του ΟΗΕ και της ΕΕ για την πρόσβαση στο νερό, ωστόσο, από αυτά δεν προκύπτει μια ουσιαστική νομική δέσμευση για τη χώρα μας. Αντίθετα, νομική δέσμευση για τη χώρα μας, αναφορικά με τη διασφάλιση της πρόσβασης στο νερό και τον δημόσιο χαρακτήρα των υπηρεσιών ύδρευσης, αποτελούν οι πρόσφατες αποφάσεις του ΣτΕ που αφορούσαν την ακύρωση αποφάσεων της διοίκησης με τις οποίες επιχειρήθηκε, σύμφωνα με τους προσφεύγοντες, η ιδιωτικοποίηση των ΕΥΑΘ ΑΕ και ΕΥΔΑΠ ΑΕ, με συνέπεια την επιστροφή των εταιρειών στον άμεσο έλεγχο της πλειοψηφίας του μετοχικού κεφαλαίου τους από το Δημόσιο, καθώς η απλή κρατική εποπτεία δεν κρίθηκε επαρκής από το δικαστήριο. Ταυτόχρονα, οι αποφάσεις αυτές συνέδεσαν το δικαίωμα

πρόσβασης σε υπηρεσίες ύδρευσης-αποχέτευσης με τα συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα προστασίας της ζωής, της υγείας και της αξίας του ανθρώπου, ενώ αναγνώρισαν ότι δεν επιτρέπεται η επιδίωξη οικονομικών σκοπών όταν αυτοί θέτουν σε κίνδυνο την αδιάλειπτη και υψηλής ποιότητας παροχή υπηρεσιών ύδρευσης.

Επιπρόσθετα, οι πιέσεις που δέχονται τα τελευταία χρόνια οι υδατικοί πόροι από την ανθρώπινη δραστηριότητα και την κλιματική αλλαγή, έχουν επηρεάσει την ποσότητα και την ποιότητα των υδάτων, με συνέπεια η σχέση ανάμεσα στη ζήτηση και την προσφορά νερού σε ολόκληρη την ΕΕ να επιδεινώνεται συνεχώς καθιστώντας επιτακτική ανάγκη την ύπαρξη αποτελεσματικού θεσμικού πλαισίου για την περιβαλλοντική προστασία και το ορθολογικό τρόπο διαχείρισης των υδατικών πόρων.

Στην εργασία παρουσιάστηκε το ισχύον πλαίσιο διαχείρισης και προστασίας των υδατικών πόρων, το οποίο βασίζεται στην ευρωπαϊκή Οδηγία 2000/60/ΕΚ για τα ύδατα, και ρυθμίζεται από τον Ν. 3199/2003 και το ΠΔ 51/2007, που εισήχθησαν για την ενσωμάτωση της Οδηγίας στην ελληνική έννομη τάξη, ενώ αναμορφώθηκε πρόσφατα με τους Ν. 5037/2023 και Ν. 5106/2024.

Από τη μελέτη του ισχύοντος πλαισίου προέκυψε ότι δομή αναφοράς για τη διαχείριση των υδατικών πόρων αποτελεί η Περιοχή Λεκάνης Απορροής Ποταμού, κάτι που κρίνεται ως θετικό, καθώς συμβάλλει στο να λαμβάνονται υπόψη τα ιδιαίτερα γεωγραφικά, κλιματολογικά και υδρολογικά χαρακτηριστικά κάθε περιοχής στη διαμόρφωση της υδατικής πολιτικής. Ειδικότερα, όλο το πλαίσιο διαχείρισης βασίζεται στην κατάρτιση και υλοποίηση «Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών», για κάθε ένα (1) από τα δεκατέσσερα (14) Υδατικά Διαμερίσματα, στα οποία έχει χωριστεί η επικράτεια, με σκοπό την πρόληψη της υποβάθμισης των επιφανειακών υδατικών συστημάτων, την προστασία και βελτίωση των υπόγειων υδάτων και τη διατήρηση των προστατευόμενων περιοχών. Ωστόσο, όπως περιγράφεται στην παρούσα εργασία, οι αρμοδιότητες διαμοιράζονται σε διάφορα επίπεδα διοίκησης, περιλαμβάνοντας κρατικά όργανα, κεντρικά και αποκεντρωμένες διοικήσεις, την τοπική αυτοδιοίκηση και μια νέα Ανεξάρτητη Αρχή, τη ΡΑΑΕΥ, καθιστώντας δύσκολο τον μεταξύ τους συντονισμό και τον σαφή διαχωρισμό των αρμοδιοτήτων.

Το ΥΠΕΝ, το οποίο είναι αρμόδιο να διαμορφώνει την πολιτική για την προστασία και τη διαχείριση των υδάτων, να ελέγχει την εφαρμογή της και να εκπονεί την Εθνική Στρατηγική για τα ύδατα, αποτελεί το υπουργείο που αναλαμβάνει τον κύριο ρόλο σε θέματα υδάτων, μετά την κατάργηση της διυπουργικής Εθνικής Επιτροπής Υδάτων, και οφείλει να συνεργάζεται με τα υπόλοιπα υπουργεία για

επιμέρους θέματα. Επιπλέον, ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο ρόλος των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων και των Περιφερειών καθώς, μέσα από τις Διευθύνσεις Υδάτων και τα Συμβούλια Υδάτων Αποκεντρωμένης Διοίκησης, και τις Διευθύνσεις Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού, αντίστοιχα, συμμετέχουν ενεργά στη διαχείριση και προστασία των υδάτων μαζί με τη Γενική Διεύθυνση Υδάτων και τη Γνωμοδοτική Επιτροπή Υδάτων του ΥΠΕΝ.

Ωστόσο, η διάρθρωση της χώρας σε δεκατέσσερα (14) υδατικά Διαμερίσματα, επτά (7) Αποκεντρωμένες Διοικήσεις και δεκατρείς (13) αυτοδιοικητικές Περιφέρειες, σε συνδυασμό με τη λειτουργία δεκατριών (13) Διευθύνσεων Υδάτων Αποκεντρωμένων Διοικήσεων και δεκατεσσάρων (14) Συμβουλίων Υδάτων Αποκεντρωμένων Διοικήσεων, καθώς προβλέπεται ένα για κάθε Υδατικό Διαμέρισμα, απεικονίζει την πολυπλοκότητα της οργανωτικής δομής που έχει θεσμοθετηθεί και δημιουργεί ερωτηματικά αναφορικά με το κατά πόσο μπορεί να είναι αποδοτική η λειτουργία της, εύκολος ο μεταξύ τους συντονισμός και ουσιαστική η εποπτεία της από το ΥΠΕΝ, το οποίο είναι υπεύθυνο για τη διαχείριση και προστασία των υδάτων σε εθνικό επίπεδο. Επιπλέον παθογένειες, που αναδεικνύονται από την εργασία, αποτελούν η υποστελέχωση των υπηρεσιών με κατάλληλο και εξειδικευμένο προσωπικό, η έλλειψη αξιόπιστων στατιστικών στοιχείων, τα οποία είναι απαραίτητα για τη διαμόρφωση της πολιτικής, τις αποφάσεις και τα Σχέδια Διαχείρισης, αλλά και η ανεπάρκεια της ουσιαστικής συμμετοχής των κοινωνικών φορέων στη διαδικασία των διαβουλεύσεων για τα ΣΔΛΑΠ, η οποία όμως αποτελεί προϋπόθεση για την επιτυχία της εφαρμογής τους.

Ωστόσο, η πιο αμφιλεγόμενη μεταρρύθμιση του Ν. 5037/2023 είναι η ανάθεση στη ΡΑΕ, η οποία αποτελούσε μια ανεξάρτητη ρυθμιστική αρχή εποπτείας της αγοράς ενέργειας, αρμοδιοτήτων εποπτείας και ελέγχου των παρόχων υπηρεσιών ύδατος και η μετονομασία της σε ΡΑΑΕΥ. Ο προβληματισμός αφορά την ανάθεση εποπτείας μιας υπηρεσίας κοινής ωφέλειας, όπως χαρακτηρίζεται η ύδρευση από το ΣτΕ και την ΕΕ, η οποία αυτή τη στιγμή παρέχεται αποκλειστικά από δημόσιους φορείς, κρατικούς και δημοτικούς, σε μια ρυθμιστική αρχή με αντικείμενο την εποπτεία των ιδιωτικών εταιρειών παροχής ενέργειας, προβληματισμός που διατυπώνεται και από την Επιστημονική Υπηρεσία της Βουλής κατά τη συζήτηση του νομοσχεδίου. Συγχρόνως αμφισβητείται η δυνατότητα και η επιστημονική επάρκεια του προσωπικού της ΡΑΑΕΥ να ανταπεξέλθει τόσο άμεσα στο αντικείμενο των ελέγχων, αλλά και στον όγκο του έργου που της ανατίθεται, καθώς στη χώρα μας δραστηριοποιούνται περίπου

290 διαφορετικοί πάροχοι ύδρευσης, που περιλαμβάνουν την ΕΥΔΑΠ ΑΕ, την ΕΥΑΘ ΑΕ, ΔΕΥΑ, υπηρεσίες Δήμων και διαδημοτικούς Συνδέσμους Ύδρευσης, και χαρακτηρίζονται από διαφορετικές μορφές οργάνωσης και λειτουργίας, διαφορετικές δυνατότητες σε διαχειριστικό, οικονομικό και τεχνικό επίπεδο. Η ψήφιση του άρθρου 19 του Ν. 5106/2024, με το οποίο αναστέλλεται προσωρινά η συμμετοχή της ΡΑΑΕΥ στην έγκριση των τιμολογίων των ΕΥΔΑΠ ΑΕ και ΕΥΑΘ ΑΕ, μέχρι να ολοκληρωθούν οι διαδικασίες στελέχωσής της, αποτελεί ενδεχομένως προπομπό των δυσλειτουργιών που θα ακολουθήσουν.

Είναι γεγονός ότι το τελευταίο χρονικό διάστημα κυριαρχεί στη δημόσια συζήτηση η πρόταση για τη συνένωση παρόχων ύδρευσης (ΔΕΥΑ) σε μεγαλύτερα σχήματα, ώστε να είναι πιο αποτελεσματικά στη λειτουργία τους. Πιθανώς μια τέτοια πρόταση να είναι συμβατή με το νέο ρόλο της ΡΑΑΕΥ στην εποπτεία των παρόχων ύδρευσης, ωστόσο, οι αντίθετες γνώμες θεωρούν ότι οι συνενώσεις είναι δύσκολο να λειτουργήσουν στην πράξη, ιδίως αν αφορούν περιοχές της επαρχίας, χωρίς μεγάλα αστικά κέντρα και με διαφορετικά γεωγραφικά χαρακτηριστικά, οι οποίες περιλαμβάνουν μικρούς οικισμούς με μεγάλες αποστάσεις μεταξύ τους. Ένα τέτοιο ενδεχόμενο, ωστόσο, θα πρέπει να αποφασίζεται σε εθελοντικό επίπεδο από τους ίδιους τους φορείς που γνωρίζουν τις ιδιαιτερότητες των περιοχών τους και όχι να επιβάλλεται κεντρικά. Ανάλογη συζήτηση για συνενώσεις στην περίπτωση των ΤΟΕΒ διατηρείται χρόνια επίκαιρη, χωρίς να έχει προχωρήσει, ενώ διατυπώνονται αντίστοιχες αμφιβολίες για τη λειτουργικότητα των νέων σχημάτων, ειδικά εφόσον εκλείψουν τα στοιχεία της αμεσότητας και της συμμετοχικότητας που τους χαρακτηρίζει.

Στην εργασία επιχειρήθηκε μια εκτενής παρουσίαση και ανάλυση της διαχείρισης υδάτων στη Θεσσαλία, μέσα από το Γενικό Σχέδιο Ανάταξης από την HVA International αναφορικά με τη διαχείριση των υδάτων μετά τις καταστροφές από την κακοκαιρία Daniel, αλλά και τον Ν. 5106/2024. Η νομοθέτηση της σύστασης του ΟΔΥΘ ΑΕ, κατά παρέκκλιση του ισχύοντος πλαισίου, αποτελεί μια ανησυχητική εξέλιξη για το μέλλον της διαχείρισης των υδάτων καθώς από τη δημόσια συζήτηση προκύπτει ότι θα αποτελέσει πρότυπο και για τα υπόλοιπα Υδατικά Διαμερίσματα της χώρας. Παρόλο που, όπως αναλύθηκε, προς το παρόν δεν αναιρείται ο δημόσιος έλεγχος της διαχείρισης και προστασίας των υδάτων, ωστόσο, η επιλογή της ανώνυμης εταιρείας, αντί ενός ΝΠΔΔ ή ΝΠΙΔ μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (όπως στην περίπτωση του ΟΦΥΠΕΚΑ), αποτελεί παράγοντα ανησυχίας για το μέλλον, ειδικότερα σε συνδυασμό με τη σύσταση της ΡΑΑΕΥ και το περιεχόμενο του Γενικού Σχεδίου για

τη Θεσσαλία της HVA International, ενώ συγχρόνως, πολλές περιβαλλοντικές οργανώσεις εκφράζουν ανησυχία για κίνδυνο ιδιωτικοποίησης των υδάτων στη χώρα μας.

Άλλωστε, όπως προέκυψε από την ανάλυση, το ισχύον σύστημα, παρά τις όποιες δυσλειτουργίες και αδυναμίες του, θα μπορούσε με την καταλληλότερη στελέχωση, κυρίως των υπηρεσιών των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων και των Περιφερειών, με προσωπικό με εξειδίκευση σε υδρολογία, μηχανική και οικολογία, αλλά και επαρκές τεχνικό προσωπικό, και την ενίσχυση της διαλειτουργικότητας των συναρμόδιων φορέων και του συντονισμού των ενεργειών τους, να ανταποκριθεί στις ανάγκες της διαχείρισης και προστασίας των υδατικών πόρων, αξιοποιώντας θετικά την πολυεπίπεδη διάρθρωσή του σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο και τη συμμετοχικότητα. Όπως υποστηρίζεται χαρακτηριστικά, η συμμετοχική λήψη των αποφάσεων, αν και αναγνωρίζεται ως χρονοβόρα και περίπλοκη, έχει κριθεί ότι συμβάλλει στη βιωσιμότητα και την κοινωνική συνοχή³⁵².

Επιπλέον, με τον Ν. 5037/2023 επιχειρείται να συμπληρωθεί το κενό στη ρύθμιση των γενικών κανόνων κοστολόγησης και τιμολόγησης των υπηρεσιών ύδατος, ύστερα από την ακύρωση της σχετικής ΥΑ, η οποία εκδόθηκε με επτά (7) χρόνια καθυστέρηση, το 2017, και ακυρώθηκε από το ΣτΕ το 2022, με το σκεπτικό ότι η τιμολόγηση υπηρεσιών ύδατος οφείλει να γίνεται με βασικό κριτήριο την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων, και όχι την ανάκτηση του κόστους των υπηρεσιών, καθώς η ύδρευση αποτελεί υπηρεσία κοινής ωφέλειας, ενώ, επιβάλλεται η συνεκτίμηση των χαρακτηριστικών κάθε περιοχής, των γεωγραφικών, κλιματολογικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών συνθηκών. Ωστόσο, το σχετικό άρθρο του νόμου για την ανάκτηση κόστους και η πρόβλεψη για το ρόλο της ΡΑΑΕΥ στη διαδικασία τιμολόγησης των υπηρεσιών ύδατος, προκαλεί ερωτήματα για το κατά πόσο θεραπεύει το κενό από τη δικαστική ακύρωση της ΥΑ. Η τιμολόγηση των υπηρεσιών ύδατος (ύδρευσης – άρδευσης) δεν πρέπει να έχει σκοπό το κέρδος για τους παρόχους, αλλά την προστασία της ποιότητας και της ποσότητας των υδάτων ανά Λεκάνη Απορροής Ποταμού σε συνδυασμό με την κάλυψη των αναγκών των πολιτών σε πόσιμο νερό, ειδικά των ευάλωτων, τη βιωσιμότητα του αγροτικού εισοδήματος και τις προσιτές τιμές των αγροτικών προϊόντων.

³⁵² Γκανούλης, Ι., ό.π., σ. 136.

Επιπρόσθετα, στην εργασία εξετάζεται ο ρόλος των ΟΤΑ, ο οποίος αναδεικνύεται ιδιαίτερος και ευρύς, με πληθώρα αρμοδιοτήτων που αφορούν τη διαχείριση και προστασία των υδατικών πόρων, μέσα από την υποστήριξη των κεντρικών οργάνων, την εφαρμογή των Μέτρων που περιγράφονται στα ΣΔΛΑΠ, τη διενέργεια ελέγχων και την επιβολή κυρώσεων, αλλά και την παροχή των υπηρεσιών ύδρευσης και άρδευσης. Οι δημοτικοί πάροχοι υπηρεσιών ύδρευσης αναμένεται να αντιμετωπίσουν ιδιαίτερες προκλήσεις τα επόμενα χρόνια, καθώς ο Ν. 5037/2023 επιβάλλει την κατάρτιση πενταετών Γενικών Σχεδίων Υπηρεσιών Ύδατος (masterplan) και Ετήσιων Εκθέσεων Προγραμματισμού, παρόλο που ένας μεγάλος αριθμός δημοτικών παρόχων δεν διαθέτουν υπηρεσίες με τεχνική και διαχειριστική επάρκεια λόγω ανεπαρκούς στελέχωσης και έλλειψης οικονομικών πόρων. Ωστόσο, οι ΔΕΥΑ αποτελούν δημοτικές επιχειρήσεις που συνδέονται με τα αποτελέσματα των αυτοδιοίκητων εκλογών, με οτιδήποτε αυτό συνεπάγεται για τη δημοκρατική λογοδοσία στη λειτουργία τους και για αυτό θα πρέπει να υποστηριχθούν ως θεσμοί και να ενισχυθούν στη λειτουργία τους. Επιπλέον, η νέα Οδηγία (ΕΕ) 2020/2184 για το νερό ανθρώπινης κατανάλωσης επιβάλλει αυστηρότερες ποιοτικές απαιτήσεις για το νερό, μείωση των απωλειών, εκτίμηση κινδύνου, πληροφόρηση του κοινού και ενίσχυση της πρόσβασης στο νερό για τις ευάλωτες ομάδες και προώθηση της κατανάλωσης νερού βρύσης. Παράλληλα, στη άρδευση, ο ρόλος των ΟΤΑ είναι σημαντικός για την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων στη γεωργία και στο πλαίσιο αυτό, όπως προέκυψε από την παρούσα εργασία, οι ΟΤΑ οφείλουν να συμβάλλουν στον εκσυγχρονισμό των δικτύων άρδευσης, στη μείωση των απωλειών και της σπατάλης νερού, στην καταμέτρηση των καταναλισκόμενων ποσοτήτων και στην καλύτερη λειτουργία των ΟΕΒ. Οι υποδομές ύδρευσης και άρδευσης της χώρας είναι σε μεγάλο βαθμό απαρχαιωμένες και απαιτούνται νέες επενδύσεις για τον εκσυγχρονισμό των δικτύων και μεγάλα εγγειοβελτιωτικά έργα, οι οποίες όμως προτείνεται να χρηματοδοτηθούν από εθνικούς και ευρωπαϊκούς πόρους και όχι να ενσωματωθεί το κόστος τους στα τιμολόγια, καθώς κάτι τέτοιο θα αύξανε υπέρμετρα την τιμή του νερού.

Συνοψίζοντας, η διατήρηση του δημόσιου χαρακτήρα του νερού και η διαχείριση των υδατικών πόρων από φορείς που ελέγχονται από το δημόσιο με όρους δημόσιου συμφέροντος, αποτελεί μια δυναμική κατάσταση, η οποία μεταβάλλεται διαρκώς ακολουθώντας τις σύγχρονες εξελίξεις. Για το λόγο αυτό προτείνεται η κατοχύρωση μιας ρητής συνταγματικής διάταξης, η οποία θα προβλέπει ότι οι υδατικοί

πόροι αποτελούν δημόσιο αγαθό, που διαχειρίζεται το κράτος και δεν αποτελούν εμπόρευμα, ως εγγύηση για το μέλλον αυτού του αναγκαίου φυσικού πόρου στη χώρα μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

i. Ελληνική

- Γκανούλης, Ι.* (2020). «Η Οδηγία Πλαίσιο για το ύδωρ και η υδρο-διακυβέρνηση στην Ελλάδα», *Ημερίδα της Επιτροπής Ενέργειας της Ακαδημίας Αθηνών: «Ενέργεια και Ύδωρ στην Ελλάδα»*, 29 Νοεμβρίου 2019, Λ. Χριστοφόρου (Επιμ.), Αθήνα: Εκδόσεις Ακαδημία Αθηνών.
- Καρακώστας, Ι.* (2011). *Περιβάλλον & Δίκαιο: Δίκαιο διαχείρισης και προστασίας των περιβαλλοντικών αγαθών* (3η εκδ.). Αθήνα: Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Καρβούνης, Σ., & Γεωργακέλλος, Δ.* (2003). *Διαχείριση του Περιβάλλοντος*. Αθήνα: Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης.
- Κούγκολος, Α., & Σαμολαδά, Μ.* (2018). *Νομοθεσία για την Προστασία του Περιβάλλοντος. Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τζιόλα.
- Λιαργκόβας, Π., & Παπαγεωργίου, Χ.* (2021). *Το Ευρωπαϊκό Φαινόμενο: Ιστορία, Θεσμοί, Πολιτική* (3η εκδ.). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τζιόλα.
- Μούσης, Ν.* (2015). *Ευρωπαϊκή Ένωση: Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική* (15η εκδ.). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Μπαμπαλιούτας, Δ.* (2021). *Το σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο της ελληνικής δημόσιας διοίκησης* (3η εκδ., Τόμ. II). Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα ΑΕ.
- Παναγόπουλος, Θ.* (2019). *Δίκαιο Περιβάλλοντος* (4η εκδ.). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαγιάννης, Δ. (2016). *Ευρωπαϊκό Δίκαιο* (5η εκδ.). Αθήνα: Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Παπαϊωάννου, Δ.* (2010). *Διαχείριση και Πολιτική Περιβάλλοντος: προς ένα εννοιολογικό πλαίσιο της περιβαλλοντικής κρίσης και των δυνατοτήτων διεξόδου από αυτήν μέσα από μια μη τεχνική προσέγγιση*. Αθήνα: Εκδόσεις ΙΑΠΑΔ.
- Ράικος, Α.* (2018). *Γενική Πολιτειολογία και Συνταγματικό Δίκαιο III. Θεμελιώδη Δικαιώματα* (5η εκδ., Τόμ. III). Αθήνα: Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Ρούκουνας, Ε.* (2015). *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο* (2η εκδ.). Αθήνα: Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Σιούτη, Γ.* (2018). *Εγχειρίδιο Δικαίου Περιβάλλοντος* (3η εκδ.). Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.

- Σίσκου, Π. (2018). Το ζήτημα της περιβαλλοντικής μετανάστευσης τον 21ο αιώνα. Στο Ε. Μανωλάς, & Σ. Ταμπάκης (Επιμ.), Διεθνής περιβαλλοντική πολιτική (σσ. 73-85). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Δίσιγμα.
- Στουρνάρας, Γ. (2018). Νερό: Περιβαλλοντική διάσταση και διαδρομή (2η εκδ.). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τζιόλα.
- Τσιάρας, Σ., & Τσιρούκης, Α. (2023). Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη. Αθήνα: Εκδόσεις Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. <https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-130>.

ii. Ξενόγλωσση και μεταφρασμένη

- Friedman, M. (2014). Καπιταλισμός και ελευθερία. (Γ. Καραμπέλας, Μεταφρ.) Αθήνα: Εκδόσεις Ημερησία ΑΕ.
- Louka, E. (2006). International environmental law: Fairness, effectiveness and world order. Cambridge, U.K: Cambridge University Press.
- Miller, T., & Spoolman, S. (2021). Περιβαλλοντική Επιστήμη (15η εκδ.). (Α. Μήλιος, Μεταφρ.) Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τζιόλα.
- Tietenberg, T. (2002). Οικονομική του Περιβάλλοντος και των Φυσικών Πόρων (6η εκδ., Τόμ. Ι). (Π. Γρεβενίτης, Μεταφρ.) Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

iii. Αρθρογραφία

- Hall, D., Emanuele Lobina, & Robin de la Motte. (2005). Public Resistance to Privatisation in Water and Energy. Development in Practice, τεύχ. 15, σσ. 286–301. Προσβάσιμο στο <http://www.jstor.org/stable/4029962>. (τελευταία πρόσβαση 5.9.2023).
- Moyo, K., & Liebenberg, S. (2015). The Privatization of Water Services: The Quest for Enhanced Human Rights Accountability. Human Rights Quarterly, τευχ. 37(3), 691–727. Προσβάσιμο στο <http://www.jstor.org/stable/24518344>. (τελευταία πρόσβαση 5.9.2023).
- Satterthwaite, M. (2021). Assessing the Rights to Water and Sanitation: Between Institutionalization and Radicalization. Georgetown Journal of International Law. τευχ. 52, σσ. 315-380. Προσβάσιμο στο <https://www.law.georgetown.edu/international-law-journal/wp->

[content/uploads/sites/21/2021/06/GT-GJIL210015.pdf](https://www.researchgate.net/publication/228999273_Water_as_an_economic_good_the_value_of_pricing_and_the_failure_of_markets). (τελευταία πρόσβαση 7.9.2023).

Der, P & Savenije, Hubert. (2006). Water as an economic good: the value of pricing and the failure of markets. Προσβάσιμο στο https://www.researchgate.net/publication/228999273_Water_as_an_economic_good_the_value_of_pricing_and_the_failure_of_markets. (τελευταία πρόσβαση 5.9.2023).

iv. Νομοθεσία

N. 414/1976 “Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως διατάξεων του ΝΔ 3881/1958 “περί Έργων Εγγείων Βελτιώσεων”, ως τούτο ετροποποιήθη μεταγενεστέρως”, (ΦΕΚ 212/Α/14.08.1976).

N. 1068/1980 “Περί συστάσεως ενιαίου φορέως Υδρεύσεως - Αποχετεύσεως Πρωτευούσης”, (ΦΕΚ 190/Α/23.08.1980).

N. 1069/1980 “Περί κινήτρων δια την ίδρυσιν Επιχειρήσεων Υδρεύσεως και Αποχετεύσεως”, (ΦΕΚ 191/Α/23.08.1980).

N. 1342/1983 “Για την κύρωση της Σύμβασης των Ενωμένων Εθνών για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών”, (ΦΕΚ 39/Α/1.4.1983).

N. 1532/1985 “Κύρωση του Διεθνούς Συμφώνου για τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα”, (ΦΕΚ 45/Α/19.3.1985).

N. 1739/1987 “Διαχείριση των υδατικών πόρων και άλλες διατάξεις”, (ΦΕΚ 201/Α/20.11.1987).

N. 2101/1992 “Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού”, (ΦΕΚ 192/Α/2.12.1992).

N. 2651/1998 “Ρυθμίσεις θεμάτων της χρηματιστηριακής αγοράς, συγχώνευση Οργανισμού Ύδρευσης Θεσσαλονίκης (Ο.Υ.Θ.) και Οργανισμού Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης (Ο.Α.Θ.) και άλλες διατάξεις”, (ΦΕΚ 248/Α/3.11.1998).

N. 2744/1999 “Ρυθμίσεις θεμάτων της Εταιρείας Υδρεύσεως και Αποχετεύσεως Πρωτευούσης (Ε.ΥΔ.Α.Π.) και άλλες διατάξεις”, (ΦΕΚ 222/Α/25.10.1999).

N. 3199/2003 “Προστασία και διαχείριση των υδάτων - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000”, (ΦΕΚ 280/Α/9.12.2003).

N. 3463/2006 “Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων”, (ΦΕΚ 114/Α/8.6.2006).

- N. 4074/2012 “Κύρωση της Σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες και του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες”, (ΦΕΚ 88/Α/11.04.2012).
- N. 4483/2017 “Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης Αποχέτευσης (Δ.Ε.Υ.Α.) Ρυθμίσεις σχετικές με την οργάνωση, τη λειτουργία, τα οικονομικά και το προσωπικό των Ο.Τ.Α. Ευρωπαϊκοί Όμιλοι Εδαφικής Συνεργασίας Μητρώο Πολιτών και άλλες διατάξεις”, (ΦΕΚ 107/Α/31.07.2017).
- N. 4736/2020 “Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/904 σχετικά με τη μείωση των επιπτώσεων ορισμένων πλαστικών προϊόντων στο περιβάλλον και λοιπές διατάξεις”, (ΦΕΚ 200/Α /20.10.2020).
- N. 5037/2023 “Μετονομασία της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας σε Ρυθμιστική Αρχή Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων και διεύρυνση του αντικειμένου της με αρμοδιότητες επί των υπηρεσιών ύδατος και της διαχείρισης αστικών αποβλήτων, ενίσχυση της υδατικής πολιτικής Εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας για τη χρήση και παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές μέσω της ενσωμάτωσης των Οδηγιών ΕΕ 2018/2001 και 2019/944 Ειδικότερες διατάξεις για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και την προστασία του περιβάλλοντος”, (ΦΕΚ 78/Α/29.3.2023), Αιτιολογική Έκθεση & Λοιπές Συνοδευτικές Εκθέσεις, Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής.
- N. 5045/2023 “Ενίσχυση του εισοδήματος των μισθωτών, των νέων, της οικογένειας και της εργασίας-Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις και άλλες επείγουσες διατάξεις”, (ΦΕΚ 136/Α/29.7.2023).
- N. 5106/2024 “Ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση των πολυεπίπεδων επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στους τομείς: α) της διαχείρισης υδάτων, β) της διαχείρισης και προστασίας των δασών, γ) της αστικής ανθεκτικότητας και πολιτικής, δ) της καταπολέμησης της αυθαίρετης δόμησης, ε) της ενεργειακής ασφάλειας και άλλες επείγουσες διατάξεις”, (ΦΕΚ 63/Α /1.5.2024).
- ΝΔ 3881/1958 “Περί Έργων Εγγείων Βελτιώσεων”, (ΦΕΚ 181/Α/30.10.1958).
- ΠΔ 51/2007 “Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2000/60/εκ "για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων" του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000”, (ΦΕΚ 54/Α/08.03.2007).

- ΥΑ 135275/22.05.2017 “Έγκριση γενικών κανόνων κοστολόγησης και τιμολόγησης υπηρεσιών ύδατος. Μέθοδος και διαδικασίες για την ανάκτηση κόστους των υπηρεσιών ύδατος στις διάφορες χρήσεις του”, (ΦΕΚ 1751/Β/22.05.2017).
- ΥΑ Γ1(δ)/ΓΠ οικ. 67322/19.09.2017 “Ποιότητα νερού ανθρώπινης κατανάλωσης σε συμμόρφωση προς τις διατάξεις της Οδηγίας 98/83/ΕΚ του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της 3ης Νοεμβρίου 1998 όπως τροποποιήθηκε με την Οδηγία (ΕΕ) 2015/1787 (L260, 7.10.2015)”, (ΦΕΚ 3282/Β/19.09.2017).
- ΥΑ 3252/99092/04.10.2017 “Αρμοδιότητες που ασκούν οι Περιφέρειες για θέματα εγγειοβελτιωτικών έργων και Οργανισμών Εγγείων Βελτιώσεων και καθορισμός περιπτώσεων για τις οποίες γνωμοδοτούν τα Περιφερειακά Γνωμοδοτικά Συμβούλια Εγγειοβελτιωτικών Έργων”, (ΦΕΚ 3452/Β/04.10.2017).
- ΥΑ Δ1 (δ)/ΓΠ οικ. 27829/25.5.2023 “Ποιότητα νερού ανθρώπινης κατανάλωσης σε συμμόρφωση προς τις διατάξεις της Οδηγίας (ΕΕ) 2020/2184 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2020 (L435/1, 23.12.2020)”, (ΦΕΚ 3525/Β/25.05.2023).

ν. Ευρωπαϊκές Οδηγίες, Διεθνή Κείμενα και Εκθέσεις

- Οδηγία (ΕΕ) 2020/2184 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2020, σχετικά με την ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης, (L435/1, 23.12.2020).
- Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2000, για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων, (L327, 22.12.2000).
- United Nations Water Conference (1977). *Mar del Plata Action Plan*. Mar del Plata, Argentina. Προσβάσιμο στο https://www.internationalwaterlaw.org/bibliography/UN/UN_Mar%20del%20Plata%20Action%20Plan_1977.pdf. (τελευταία πρόσβαση 1.10.2023).
- United Nations Environment Programme, & World Meteorological Organization (1992). *International Conference on Water and the Environment: Development Issues for the 21st century*. <https://wedocs.unep.org/20.500.11822/30961>.
- UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR). *General Comment No. 15: The Right to Water (Arts. 11 and 12 of the Covenant)*, 20 January 2003,

- E/C.12/2002/11, Προσβάσιμο στο <https://www.refworld.org/docid/4538838d11.html>. (τελευταία πρόσβαση 1.11.2023).
- U.N. General Assembly (2010). Resolution 64/292. *The human right to water and sanitation*. New York. Doc. A/RES/64/292. Προσβάσιμο στο <https://digitallibrary.un.org/record/687002>. (τελευταία πρόσβαση 1.10.2023).
- U.N. Human Rights Council (2010). Resolution 15/9. *Human rights and access to safe drinking water and sanitation*. Doc. A/HRC/RES/15/9. Προσβάσιμο στο <https://digitallibrary.un.org/record/691661>. (τελευταία πρόσβαση 1.10.2023).
- UN Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR). (2010). *Fact Sheet No. 35, The Right to Water*. Προσβάσιμο στο <https://www.refworld.org/docid/4ca45fed2.html>. (τελευταία πρόσβαση 5.9.2023).
- Leigland, J., Trémolet, S., & Ikeda, J. (2016). *Achieving Universal Access to Water and Sanitation by 2030: The Role of Blended Finance*. Washington, DC: World Bank. Προσβάσιμο στο <http://documents.worldbank.org/curated/en/978521472029369304/Achieving-universal-access-to-water-and-sanitation-by-2030-the-role-of-blended-finance>. (τελευταία πρόσβαση 1.10.2023).
- European Environment Agency. (2021). *Water resources across Europe — confronting water stress: an updated assessment*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Προσβάσιμο στο <https://www.eea.europa.eu/publications/water-resources-across-europe-confronting>. (τελευταία πρόσβαση 6.10.2023).
- UN. (2023). *Blueprint for Acceleration: Sustainable Development Goal 6 Synthesis Report on Water and Sanitation 2023*. New York: United Nations Publications. Προσβάσιμο στο <https://www.unwater.org/publications/sdg-6-synthesis-report-2023>. (τελευταία πρόσβαση 6.10.2023).
- Συμβούλιο της Ευρώπης. Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης. *Απόφαση 1693/2009*, Προσβάσιμο στο <https://pace.coe.int/en/files/12282#trace-2>. (τελευταία πρόσβαση 12.11.2023).
- Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την πρωτοβουλία ευρωπαίων πολιτών «Η ύδρευση και η αποχέτευση είναι ανθρώπινο δικαίωμα! Το νερό είναι δημόσιο αγαθό, όχι εμπόρευμα!» COM(2014)177. 19/03/2014.

HVA International. (2024). *Γενικό Σχέδιο Διάταξης (Master Plan) Διαχείρισης Υδάτων για το Υδατικό Διαμέρισμα Θεσσαλίας. Διαχείριση υδάτων στη Θεσσαλία μετά την κακοκαιρία Daniel. Αντιμετώπιση των γεωργικών προκλήσεων της Θεσσαλίας που σχετίζονται με τα ύδατα.* Προσβάσιμο στο <http://www.opengov.gr/minenv/?p=13282>. (τελευταία πρόσβαση 23.4.2024).

vi. Ελληνικές Μελέτες, Έρευνες

Δέρκας, Ν., Σκούρας, Δ., & Ψαλτόπουλος, Δ. (2021). Μελέτη διαΝΕΟσις : Οι αναγκαίες μεταρρυθμίσεις του θεσμικού, οργανωτικού και λειτουργικού πλαισίου των συλλογικών δικτύων άρδευσης στην Ελλάδα. Αθήνα: διαΝΕΟσις.

Κούρτης, Δ., & Καραγιάννης, Θ. (2022). Μελέτη διαχείρισης – διοίκησης υδάτινων πόρων. ΕΚΔΔΑ. Προσβάσιμο στο <https://digitalrepository.ekdd.gr/jspui/handle/123456789/972>. (τελευταία πρόσβαση 10.9.2023).

ΥΠΕΝ. (2022). *Εθνικό Επιχειρησιακό Σχέδιο (ΕΕΣ) για το Πόσιμο Νερό*. ΜΟΔ Α.Ε., ΥΠΕΝ. Προσβάσιμο στο <https://www.mou.gr/el/Pages/nationalwater.aspx>. (τελευταία πρόσβαση 10.9.2023).

ΥΠΕΝ. (2022). *Ετήσια Εθνική Έκθεση για την εφαρμογή της πολιτικής διαχείρισης των υπηρεσιών ύδατος κατά το έτος 2019*. Αθήνα. Προσβάσιμο στο https://ypen.gov.gr/wp-content/uploads/2022/12/%CE%95%CE%BA%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7_2019-FINAL.pdf. (τελευταία πρόσβαση 10.9.2023).

Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. (2014). *Δικαίωμα στο Νερό. Συστάσεις της ΕΕΔΑ για την αποτελεσματική προστασία του*. Αθήνα. Προσβάσιμο στο <https://www.nchr.gr/2020-02-26-05-51-20/55-perivallon/304-apofasi-eeda-gia-to-dikaioma-sto-nero.html>. (τελευταία πρόσβαση 25.9.2023).

vii. Ηλεκτρονικές Πηγές

Ιστότοπος Γενικής Γραμματεία Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων. (2016). *17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης*. https://gslegal.gov.gr/?page_id=5506. (τελευταία πρόσβαση 10.9.2023).

- Ιστότοπος The Constitute project. Σύνταγμα της Σλοβενίας.
https://www.constituteproject.org/constitution/Slovenia_2016. (τελευταία πρόσβαση 15.9.2023).
- Ιστότοπος The Constitute project. Σύνταγμα της Ουγγαρίας.
https://www.constituteproject.org/constitution/Hungary_2016. (τελευταία πρόσβαση 15.9.2023).
- Ιστότοπος Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το περιβάλλον.
https://environment.ec.europa.eu/topics/water_el?ettrans=el. (τελευταία πρόσβαση 10.9.2023).
- Ιστότοπος Ευρωπαϊκής Πρωτοβουλίας Πολιτών «right2water». <https://right2water.eu/>.
 (τελευταία πρόσβαση 10.9.2023).
- Ιστότοπος WWF. <https://www.worldwildlife.org/threats/water-scarcity>. (τελευταία πρόσβαση 12-12-2023).
- Ιστότοπος Agronews. «Τους κινδύνους ερημοποίησης και ξηρασίας στην Θεσσαλία τονίζουν με επιστολή Θεσσαλοί γεωτεχνικοί»,
<https://www.agronews.gr/traveling/topikes-eidiseis/185018/megaloi-oi-kindunoi-erimopoiisis-kai-xirasias-gia-tin-thessalia-sumfona-me-epistoli-thessalon-geotehnikon/>. (τελευταία πρόσβαση 12.12.2023).
- Ιστότοπος EUR-Lex. Σύνοψη της νομοθεσίας της ΕΕ. Οδηγία 2000/60/EK. <https://eur-lex.europa.eu/EL/legal-content/summary/good-quality-water-in-europe-eu-water-directive.html>. (τελευταία πρόσβαση 10.9.2023).
- Ιστότοπος EUR-Lex. Σύνοψη της νομοθεσίας της ΕΕ. Οδηγία (ΕΕ) 2020/2184.
<https://eur-lex.europa.eu/EL/legal-content/summary/drinking-water-essential-quality-standards.html>. (τελευταία πρόσβαση 15.12.2023).
- Ιστότοπος ΥΠΕΝ. Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών. Υδατικό Διαμέρισμα Θράκης. <https://wfdver.ypeka.gr/el/management-plans-gr/1revision-approved-management-plans-gr/approved-1revision-el12-gr/>.
 (τελευταία πρόσβαση 11.10.2023).
- Ιστότοπος Αποκεντρωμένης Διοίκησης Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας & Ιονίου,
https://4862.syzefxis.gov.gr/images/files/ydatika_diamerismata.jpg. (τελευταία πρόσβαση 20.12.2023).
- Ιστότοπος Αποκεντρωμένης Διοίκησης Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας & Ιονίου.
 Εγκεκριμένα Σχέδια Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Ποταμών.

- <https://4862.syzefxis.gov.gr/index.php/sxedia-diaxeirisis-lekanon-aporrois-potamon>. (τελευταία πρόσβαση 11.10.2023).
- Ιστότοπος ΥΠΕΝ. Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών. <https://wfdver.ypeka.gr/el/home-gr/>. (τελευταία πρόσβαση 11.10.2023).
- Ιστότοπος ΟΗΕ. Department of Public Information, News and Media Division General Assembly. New York. <https://press.un.org/en/2010/ga10967.doc.html>. (τελευταία πρόσβαση 10.9.2023).
- Ιστότοπος ΕΥΑΘ ΑΕ. Εταιρική Ταυτότητα. <https://www.eyath.gr/schetika-me/#corporateid>. (τελευταία πρόσβαση 11.10.2023).
- Ιστότοπος ΕΥΑΘ ΑΕ. Καταστατικό ΕΥΑΘ ΑΕ. <https://www.eyath.gr/kanonismo-i-kai-yprochreoseis/>. (τελευταία πρόσβαση 11.10.2023).
- Ιστότοπος Οικονομικού Ταχυδρόμου. «ΕΥΑΘ: Στο Δημόσιο το 51% των μετοχών». <https://www.ot.gr/2023/08/04/epixeiriseis/eyath-sto-dimosio-to-51-ton-metoxon/>. (τελευταία πρόσβαση 11.10.2023).
- Ιστότοπος Οικονομικού Ταχυδρόμου. «ΕΥΔΑΠ: Στο ελληνικό Δημόσιο οι μετοχές της ΕΕΣΥΠ». <https://www.ot.gr/2023/08/04/epixeiriseis/eydap-sto-elliniko-dimosio-oi-metoxes-tis-eesyp/>. (τελευταία πρόσβαση 11.10.2023).
- Ιστότοπος ΕΥΔΑΠ ΑΕ. Διοίκηση της Εταιρείας. <https://www.eydap.gr/TheCompany/CorporateGovernance/Board/>. (τελευταία πρόσβαση 11.10.2023).
- Ιστότοπος ΕΥΔΑΠ ΑΕ. Πληροφορίες για την Εταιρεία. <https://www.eydap.gr/TheCompany/CompanyProfile/>. (τελευταία πρόσβαση 11.10.2023).
- Ιστότοπος ΕΔΕΥΑ. Πληροφορίες ιστορικού. <https://www.edeya.gr/index.php/el/edeya/parousiasi/profile>. (τελευταία πρόσβαση 11.12.2023).
- Τσιγγανάς Θ. (2007). Τα παλαιά δίκτυα ύδρευσης απειλή για την υγεία μας. Ιστότοπος Καθημερινής. <https://www.kathimerini.gr/society/279249/ta-palaia-diktya-ydreysis-apeili-gia-tin-ygeia-mas/>. (τελευταία πρόσβαση 17.1.2024).
- Ιστότοπος ΓΟΕΒ Πεδιάδων Θεσσαλονίκης-Λαγκαδά. Πληροφορίες για τον οργανισμό. <https://www.goevthes.gr/about>. (τελευταία πρόσβαση 19.1.2024).
- Ιστότοπος Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Περιφερειακή και αστική ανάπτυξη στην ΕΕ. Νέα μονάδα αφαλάτωσης εξασφαλίζει ποιοτικό νερό στο νησί της Ηρακλείας, στην Ελλάδα. https://ec.europa.eu/regional_policy/el/projects/Greece/new-

- [desalination-plant-provides-quality-water-to-iraklia-island-greece.](#) (τελευταία πρόσβαση 17.1.2024).
- Ιστότοπος ΓΟΕΒ Στραγγιστικών Έργων Θεσσαλίας. Μορφή Διοίκησης. [https://goevsethessalias.gr/morfi-dioikisis/.](#) (τελευταία πρόσβαση 15.11.2023).
- Ιστότοπος ΤΟΕΒ Αγροκτήματος Νάουσας. Σχετικά με τους Οργανισμούς Εγγείων Βελτιώσεων. [https://toebnaoussas.gr/organismoi-eggeion-veltioseon/.](#) (τελευταία πρόσβαση 19.1.2024).
- Ιστότοπος ΔΕΥΑ Ρεθύμνου σχετικά με την άρδευση [https://deyar.eu/%ce%b1%cf%81%ce%b4%ce%b5%cf%85%cf%83%ce%b7/](#) (τελευταία πρόσβαση 25.1.2024)
- Ιστότοπος ΜΟΔ ΑΕ. Εθνικό Επιχειρησιακό Σχέδιο Πόσιμου Νερού. [https://www.mou.gr/el/Pages/nationalwater.aspx.](#) (τελευταία πρόσβαση 25.1.2024).
- Ιστότοπος ΕΥΑΘ ΑΕ. Πληροφορίες για τα τιμολόγια. [https://www.eyath.gr/plirofories-gia-to-timologio/.](#) (τελευταία πρόσβαση 12.12.2023).
- Ιστότοπος ΕΥΔΑΠ ΑΕ. Τιμολόγιο. [https://www.eydap.gr/CustomerSupport/normalrates/](#) (τελευταία πρόσβαση 12.12.2023).
- Ιστότοπος ΕΥΔΑΠ ΑΕ, Έκτακτο Ειδικό Τιμολόγιο, [https://www.eydap.gr/MyAccount/SocialInvoice/.](#) (τελευταία πρόσβαση 12.12.2023).
- Ιστότοπος Δήμου Μονεμβασίας. Αρμοδιότητες Αντιδημάρχων. [https://monemvasia.gov.gr/%ce%b1%ce%bd%cf%84%ce%b9%ce%b4%ce%ae%ce%bc%ce%b1%cf%81%cf%87%ce%bf%ce%b9-%ce%b1%cf%81%ce%bc%ce%bf%ce%b4%ce%b9%cf%8c%cf%84%ce%b7%cf%84%ce%b5%cf%82-%ce%b5%cf%80%ce%bf%cf%80%cf%84%ce%b5%ce%af%ce%b1/.](#) (τελευταία πρόσβαση 15.11.2023).
- Ιστότοπος ΤΟΕΒ Ιεράπετρας. Κανονισμός Άρδευσης Συντήρησης και Λειτουργίας Έργων. [https://www.toebierapetras.gr/storage/files/KAN%CE%9F%CE%9D%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%A3_%CE%91%CE%A1%CE%94%CE%95%CE%A5%CE%A3%CE%97%CE%A3_2020.pdf.](#) (τελευταία πρόσβαση 19.1.2024).

- Ιστότοπος www.ypaithros.gr/. Στη Θεσσαλία Ολλανδοί για την εκπόνηση σχεδίου αποκατάστασης στις πλημμυρισμένες περιοχές. <https://www.ypaithros.gr/thessalia-ollandoi-ekponisi-sxediou-apokatastasis-plimmyrismenes-perioxes/>. (τελευταία πρόσβαση 23.4.2024).
- Ιστότοπος της HVA International. <https://www.hvainternational.com/> (τελευταία πρόσβαση 23.4.2024).
- Σχόλια WWF Ελλάς στη δημόσια διαβούλευση ΥΠΕΝ για το σχέδιο νόμου με τίτλο «Μετονομασία της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας σε Ρυθμιστική Αρχή Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων, διεύρυνση του αντικειμένου της με αρμοδιότητες επί των υπηρεσιών ύδατος και της διαχείρισης αστικών αποβλήτων και ενίσχυση της υδατικής πολιτικής». https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/sxolia_wwf_dimosia_diavouleusi_ypen_gia_rae.pdf. (τελευταία πρόσβαση 10.9.2023).
- Σημανδηράκης, Π., & Κοτσιφάκη, Χ. (2021). Επενδύσεις και πρωτοποριακές τεχνολογίες για την αποτελεσματική διαχείριση των υδατικών πόρων και των αστικών λυμάτων στο Δήμο Χανίων. Water Conference 2021. Προσβάσιμο στο <https://www.waterconference.gr/history/presentations-2021/>. (τελευταία πρόσβαση 15.10.2023).
- Ιστότοπος Δήμου Νεστορίου. Κανονισμός Άρδευσης. <http://0807.syzefxis.gov.gr/wp-content/uploads/2022/04/%CE%A4%CE%95%CE%9B%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%A3-%CE%9A%CE%91%CE%9D%CE%9F%CE%9D%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%A3-%CE%91%CE%A1%CE%94%CE%95%CE%A5%CE%A3%CE%97%CE%A3-%CE%94%CE%97%CE%9C%CE%9F%CE%A5-%CE%9D%CE%95%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%9F%CE%A5.pdf>. (τελευταία πρόσβαση 19.1.2024).
- Ιστότοπος Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Δελτίο τύπου «Η Επιτροπή αποφασίζει να παραπέμψει την ΕΛΛΑΔΑ στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης λόγω μη ολοκλήρωσης της αναθεώρησης των οικείων σχεδίων για τα ύδατα». https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_24_1235. (τελευταία πρόσβαση 24.4.2024).